

SECRET D'EN MARQUÈS: UN NOM DE LLOC TRÀGIC

Tomàs Mut Ferragut

Hi ha alguns topònims que prenen el seu nom degut a un fet tràgic que va passar en aquell indret temps enrere. Normalment i per tal de recordar a la persona desapareguda o fallida en aquell malaurat succés, el lloc en qüestió pren el nom de dita persona, o bé de manera genèrica, o bé de manera més concreta.

Per poder il·lustrar amb algun exemple el que he citat anteriorment, existeixen dos noms de lloc molt propers al que avui tractaré, l'origen dels quals també esdevenen motivats per dos episodis desgraciats que succeïren a cada un d'aquests indrets. Un d'ells és el Pas de s' Al·lot Mort i el seu torrent homònim, situat sobre els cingles i penyals que separen les terres de Cala Tuent i les de Bini, i l'altre és el Gorg d'es Capellà situat al Torrent de Pareis.

Del primer exemple podem saber que el personatge anònim que ha donat lloc al topònim, era el fill de la madona de C'an real, possessió de Tuent, el qual va anar a fer uns encàrrecs a la muntanya que la seva mare li havia encomanats, però malauradament patí un accident hi morí. Degut a aquesta tragèdia, a partir d'aquell dia el lloc en qüestió passà a anomenar-se i a conèixer-se com a Pas de s' Al·lot Mort. Del segon exemple, el Gorg des Capellà, podem saber gràcies als autors del llibre "Torrent de Pareis", Antoni Ordines, Gabriel Ordines i Antoni Reynés que ens expliquen:

...”Antigament era conegut per sa Ximeneia, fins que arran de produir-s’hi un desgraciat episodi passà a anomenar-se Gorg des Capellà. El succés va tenir lloc a les 11 hores del dia primer de juliol de 1948 quan P. Antoni Riera Moragues, M.SS.CC. a la comunitat de Sóller, hi morí víctima d’un atac de cor provocat per la fredor de les aigües del gorg”...

Com podem observar els orígens dels nom de lloc poden ser diversos, però pel que fa als que tenen relació amb algun succés tràgic, aquests no són aïllats i, de la mateixa manera que va passar amb els dos exemples citats anteriorment, es Secret d’en Marquès també té una història amb un desgraciat desenllaç final, que va motivar que el personatge en qüestió, en Joan Ginestra Bisbal, de malnom “Marquès”, resti immortalitzat per a sempre, a un paratge molt esquerp de la nostra costa nord. Però abans de continuar, em sembla interessant fer una aturada i contar quina és la història que hi ha al darrera del nostre personatge, la qual ha motivat el topònim. Per tal de fer-ho, he consultat diverses fonts que m’han aportat diferents punts de vista sobre el fet en qüestió, i sense pretendre, ni remoure res del passat ni voler tornar jutjar uns fets que succeïren, aviat farà cent anys, intentaré contar de la manera més resumida possible i sense cap tipus de posicionament, el que possiblement va passar sota els impressionants penya-segats des Morro de Sa Vaca l’any 1923.

Dia 13 de març de 1923 en Marquès natural de Fornalutx, va sortir de ca seva amb una escopeta, ja que tenia la intenció d’anar a caçar per la zona d’Escorca. En arribar pels voltants de sa Torre d’en Palou, es va topar amb uns carrabiners destacats al quarter de Cala Tuent, els quals anaven al darrera d’una pista sobre un desembarcament que hi havia hagut en aquella zona. Coneguda la relació d’en Marquès amb aquesta activitat, procediren a arrestar-lo i el conduïren al seu quarter per tal d’interrogar-lo sobre els fets ocorreguts, pensant que ell hi tenia alguna cosa que veure.

Arribats en aquest punt i resultat de les investigacions que s’efectuaren amb posterioritat, no es va poder saber el que realment va succeir aquella nit al quarter de Tuent, aquest és un dels interrogants que no es va poder aclarir en el posterior judici que es va fer contra els carrabiners, el que si podem seguir contant, és el següent:

Al matí següent, dia 14 de març de 1923, en Marquès fou vist per darrera vegada amb vida per uns testimonis que així ho declararen en el judici, quan juntament amb els carrabiners Eusebio Sánchez, Bernardo Serrano, Juan Gómez i Joaquín Mestres, el veren dirigir-se dins una barqueta en direcció cap el Morro de Sa Vaca. Aquesta barqueta va fer dos viatges fins a Sa Calobra, en el primer dugueren uns “bultos” de tabac i no hi anaven ni en “Marquès” ni es carrabiner Sánchez. El retorn

fins al Morro de Sa Vaca, degut al mal estat de la mar, es recull de les informacions efectuades, que ho feren la resta de carrabiners acompanyats per un home de paisà per tal de que els ajudés a remar degut a les males condicions de la mar. A n’aquest home li feren posar-se una jaqueta i una gorra del cos de carrabiners ja que li digueren que en una cova situada a n’es Morro de Sa Vaca havien fet una confiscació de tabac i tenien detingut a un paisà implicat en el tema, i per tal de que aquest no ves intervenir a gent aliena al cos de carrabiners, l’obligaren a vestir-se amb la seva indumentària per tal de passar desapercebut. En arribar a sa cova on hi havia es secret, acabaren d’embarcar la resta de “bultos” que faltaven i, el carrabiner Sánchez que era a la cova demanà ajuda a un dels seus companys per tal de fer una feina que segons ell no podia realitzar tot sol. Una vegada acabada, pujaren a la barqueta i es dirigiren per segona vegada a Sa Calobra amb la resta del tabac confiscat. Pel que fa a nen Marquès, és aquí on es perd la seva pista per complet, ja que l’home de paisà que va ajudar als carrabiners en aquest segon viatge va declarar en el judici que no va sentir ni veure dins la cova a cap persona a excepció del carrabiner Sánchez.

La notícia de que els carrabiners havien trobat una important partida de tabac es va difondre amb rapidesa per Sóller i Fornalutx, però la manca de notícies sobre en Marquès, feren que els seus amics i familiars volguessin saber noves d’ell. Per això es presentaren al quarter de Sóller on el capità Ginart manifestant la seva desconexença sobre el cas i, els hi oferí ajuda per tal d’intentar aclarir els fets.

Els mesos anaren passant sense tenir notícies i, degut tant a la forta pressió popular com també a la intensa pressió dels mitjans de comunicació sobre la misteriosa desaparició d’en Marquès, motivaren que s’iniciàs una investigació per part de les autoritats per tal d’intentar esbrinar el que va succeir.

El present cas va causar una forta indignació popular, no de bades el contraban era una activitat socialment acceptada i ben vista pel poble, ja que d’ella, molta gent hi podia subsistir i, a més proporcionava a la població productes de primera necessitat que sense aquest tràfic, la gent no hagués tingut accés a poder-los adquirir. Això juntament amb una important pressió per part de la premsa, feren que aquest cas fos investigat en profunditat. Resultat d’aquest ressó que la premsa li donà, he pogut obtenir i nodrir d’informació el present article. He consultat dues fonts d’informació principalment, per una banda el semanari “Sóller”, on es va seguir el cas amb molta atenció ja que en Joan Bisbal era natural de Fornalutx i molt conegut per la gent, i per una altra banda, he consultat el llibre d’en Jeroni F. Fullana Martorell “Crímenes y criminales en la isla de la calma. (Mallorca 1884-1951)”, en el qual recull tota una sèrie de fets que succeïren a Mallorca entre els citats anys, per tal de tractar-los amb més deteniment i entre els quals hi ha el del nostre personatge: Joan Ginestra Bisbal Marquès. Tant a un lloc com a un altre es parla més o manco del que va poder passar, tot i això, em sembla interessant remarcar un fet que en Jeroni F. Fullana cita al seu llibre, i és la parcialitat o imparcialitat com

la premsa informa davant d'uns fets depenent de la seva ideologia i, al igual que segueix succeint avui en dia, la informació que ens acaba arribant, no sol ser neutral beneficiant així uns interessos o uns altres. I això ho constata molt bé en Jeroni F. Fullana per exemple en la defensa que es va fer dels carrabiners, ja que aquesta es va basar entre d'altres a:

...”Acusaron a los medios de comunicación, especialmente a El Día, de ser la fuente principal en que el fiscal basaba sus acusaciones”...

S'ha de puntualitzar aquí que el citat diari era propietat del conegut “capo” del contraban mallorquí Joan March, el qual va crear un gran imperi financer gràcies a n'aquesta activitat.

I aquestes fortes pressions que hi va haver al darrera de tota la investigació i posterior judici, sembla ser que tingueren una gran importància en la decisió final d'absoldre als carrabiners de les acusacions que sobre ells hi havia. També ho apunta al seu llibre en Jeroni F. Fullana dient:

...”Precisamente el 13 de septiembre de 1923, un mes antes de iniciarse el juicio por la desaparición de Juan Ginestra, el Capitán General de Cataluña, D. Miguel Primo de Rivera y Orbaneja, marqués de Estella (1870-1930), dio un golpe militar sustituyendo al gobierno por un Directorio Militar y suprimiendo el parlamento y las libertades públicas: Sin duda, este nuevo clima político influyó en un cambio en la actitud de la prensa y los ayuntamientos (que fueron sustituidos por juntas gestoras) sobre el caso, lo que pudo tener gran influencia en el resultado final del juicio”...

A part de les comentades pressions que sobre la desaparició d'en Marquès hi va haver, moltes són les incògnites que desperta aquest cas, i també moltes son les preguntes que sorgeixen, certament però, el que difícilment podem fer a dia d'avui, és un judici just del que va succeir aquells dos dies de març de l'any 1923, i com bé he insistit anteriorment, aquest no és el motiu del present article. Som conscient també, de que la reconstrucció d'aquests fets es poden contar d'altres maneres segons les fonts que es consultin, i que pot ser també, hagi deixat de banda alguns fets puntuals que en altres documents poden aparèixer. Però vull tornar a insistir que no pretenc crear amb aquest comunicat, cap mena de judici paral·lel d'uns fets que passaren fa molts d'anys, i que a dia d'avui, en una societat totalment diferent a la de principis de segle passat, pens que no és sensat pronunciar-se ni tenir tan sols l'atreviment de voler intentar esbrinar la veritat. A més, no ha estat mai l'objectiu que m'ha mogut a investigar envers el nostre topònim en qüestió.

Una vegada més, feta l'anterior aclaració i explicada de manera resumida la història, anem a centrar-nos en el vertader motiu que em va dur a intentar

esbrinar si realment sota la imponent verticalitat des Morro de Sa Vaca existia un secret i a on estava exactament ubicat. Com heu pogut comprovar fins ara, el present topònim té relació amb el contraban i el trobam ja cartografiat al Mapa General de Mallorca den J. Mascaró Pasarius al full 1-W, com també al mapa d'Alpina, Mallorca Tramuntana Nord, referint-se a ell com a Cova den Marquès. Altres autors i llocs en el quals podem trobar alguna referència envers el nostre topònim, és al llibre “La Costa d'Escorca” . Els autors del mateix, Antoni Ordinas, Gabriel Ordinas i Antoni Reynés, feren una excepcional tasca de recopilació d'informació de fonts orals completada amb fonts documentals, resultat de la qual, es citen al llibre una gran quantitat de noms de llocs que no apareixen en altres fonts documentals, ja siguin mapes, o bé en altres tipus de documents escrits. En el citat llibre hi podem trobar el següent:

...”Cova d'en Marquès: Cova litoral que era utilitzada com a secret de contraban, de manera que hi entrava un home que llançava una corda per un forat per on pujaven el tabac. El personatge que resta immortalitzat al topònim és Joan Ginestra Bisbal Marquès, contrabandista que hi morí l'any 1923, tal com recorda la següent glossa:

**L'any vint-i-tres
A Tuent doble denou:
Morí Don Miquel Palou
I va desaparèixer en Marquès.**

També apareix un petit resum de la història que hi ha al darrera del desaparegut Joan Bisbal, els fets ja comentats anteriorment i, que a posteriori han desencadenat que aquesta cova sigui recordada amb el malnom del nostre protagonista.

Aquest fou l'inici del perquè de tot això, ja que gràcies a n'aquest petit escrit que feia referència a un secret de contraban, originà la posterior investigació de camp feta per tal d'intentar descobrir exactament on es trobava ubicat el citat secret. Les primeres investigacions foren fallides, ja que amb la informació que disposàvem, no varem arribar a trobar cap indici de que en aquella cova hi hagués hagut mai cap secret. Com bé apunten els autors del llibre “La costa d'Escorca”:

...”encara ara s'hi poden veure una argolla i algunes palades de ciment posades per a facilitar la tasca dels investigadors que allà hi acudiren.”

Al setmanari "Sóller", també poguérem llegir:

... "El juzgado quedó en La Calobra donde practicó algunas diligencias"...

... "llevando a remolque una embarcación en la que se transportaba una escalera plegable, de trece metros de longitud"...

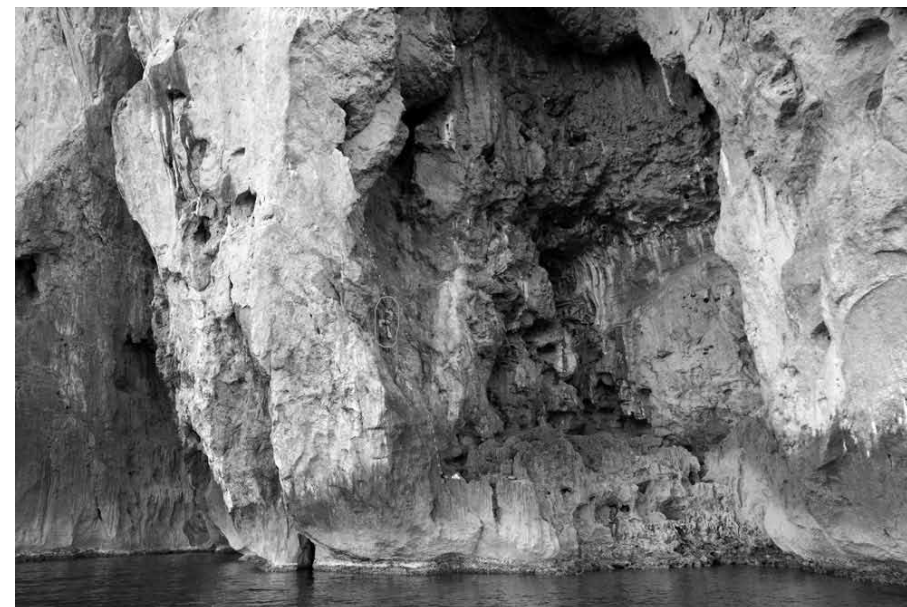
... "Escalonados sobre la pendiente que forma la roca hasta la altura donde se halla esta cortada perpendicularmente sobre el mar, atracó el bote a la roca, y atada la escalera fue subida"...

... "quedó perfectamente sujeta por unas cuerdas que a modo de tirantes fueron atadas a una argolla que había empotrada en la roca, en el interior de la caverna, con lo que quedó perfectamente afianzada"...

Amb tota aquesta informació poguérem desxifrar amb facilitat quina era exactament la cova d'en Marquès, perquè és cert que ses palades de ciment encara hi són, i ben visibles, com també l'argolla que feren servir, però tot i estar ben a prop del secret, no ens va servir per trobar-lo a les dues primeres visites que hi férem. No va ser fins a la tercera recerca, en la qual repassant la informació que havíem llegit del setmanari "Sóller", on ja no ens centrarem solament en la cova, sinó que com bé es feia referència en algun article del citat setmanari, cercarem alguna entrada situada a uns 15-20 metres de la mar:

... "Para llegar a la cueva es necesario ascender por un acantilado de 25 metros de altura, cosa que no puede verificarse sin una cuerda"...

Efectivament, després d'una escalada en la què ens haguérem d'assegurar amb corda, per fi descobrirem el gran tresor que s'amagava uns 20 metres sobre la mar: una impressionant cova enlairada que presenta tres obertures a mode de forats, totalment natural dintre de la qual es forma una sala immensa com si fos una habitació amb finestres i vistes sobre la mar.

A un altre fragment extret dels articles publicats al setmanari "Sóller" es podia llegir:

... "Esta cueva de colosales dimensiones, se halla situada a la altura de unos quince metros sobre el nivel del mar, y, a partir del rellano o explanada vastísima que forma a la entrada, tiene la bóveda más de veinte y cinco metros de elevación. Más hacia el interior forma otra explanada inmensa, a distinto nivel de la primera, y, siempre subiendo, ábrese en el fondo enorme grieta cuyo boquete exterior, en una roca lisa y cortada a pico, perpendicular al mar, se halla sobre éste a más de cien metros»...

... »Es del todo imposible salir por la parte alta, formada toda ella por la continuación del mismo acantilado, perpendicular y como pulimentado,»...

... "Esta cueva tiene unos doce metros cuadrados a la entrada y es algo más estrecha hacia el interior; su piso es perfectamente horizontal y su techo abovedado tiene hasta una altura de 10 metros."...

Aquest secret totalment natural em va demostrar sobretot dues coses, primerament que la gent que es dedicava a fer aquesta activitat, es coneixia pam per pam i amb profunditat tots els racons que solien freqüentar. D'aquesta manera podien escollir els millors amagatalls per tal de fer-los servir com a secrets de contraban. I en segon lloc, que la gent que feia contraban era una gent molt especial. Estic plenament convençut de que qualsevol no valia per a dedicar-se a fer aquesta activitat, ja que podríem considerar-la com a una activitat de risc, i no només pel fet d'haver de burlar a la justícia representada pels carrabiners, sinó sobretot pel fet d'haver d'actuar de nit pels costers i penya-segats per on traginaven els «bultos», alguns dels quals arribaven a pesar entre 50 i 60 kg. Pel que fa a aquest secret en concret, no varem trobar cap resta evident feta pels propis contrabandistes, per tal de facilitar l'accés a la cova, a mode d'escaló picat a la roca, etc.. la qual cosa em porta a pensar que en Marquès hi devia de pujar a pèl sense l'ajuda de cap corda, amb el risc que això comporta. Vos puc assegurar que per arribar al forat que dona accés al secret, l'escalada no és cap passeig, que noltros haguérem de protegir algun pas amb les cordes, a més, cal afegir o recalcar arribats a aquest punt, que els materials que disposam a dia d'avui no tenen res a veure amb els que devien existir i utilitzar l'any 1923. I aquesta suposició es basa en un fet evident i lògic, ja que qualsevol secret de contraban, havia de complir una premissa bàsica: que passi desapercebut i no ho conegui molta de gent, ja que sinó era així, es secret deixava de ser útil. Per tant, deixar qualsevol signe o rastre evident del seu pas, era com delatar-se als carrabiners i, això els contrabandistes anaven ben alerta a fer-ho, és per aquest motiu que descart qualsevol possibilitat de deixar penjada una corda amb la qual es poguessin ajudar per arribar fins a la cova enlairada

uns 20 metres sobre el nivell de la mar, i la única opció lògica que em passa pel cap per poder assolir la cova on hi ha el secret, és que la primera persona que s'hi havia d'enfilar, ho havia de fer fora cap tipus de protecció. Aquest fet, després d'haver estat al lloc en qüestió en sembla un acte d'heroïcitat, que no és a l'abast de moltes persones, la qual cosa no fa més que engrandir la meua admiració envers aquests personatges, que per tal d'intentar subsistir i tirar endavant en uns moments socials i econòmics complicats, decidiren durant uns anys de la seva vida arriscar-se a realitzar aquesta activitat.

Per acabar aquest comunicat em sembla interessant poder aportar unes dades sobre el nostre protagonista. He tingut accés a elles gràcies a la consulta a internet d'un blog dit: FAMILIAje.blogspot. Amb aquestes dades, pot ser els veïnats de Fornalutx i Sóller podreu saber o reconèixer quines són les arrels d'en Joan Ginestra Bisbal. També vull agrair molt especialment a uns familiars d'en Marquès la conversa mantinguda amb ells, motivada aquesta després de la meua presentació del present comunicat a les VII jornades d'estudis locals de Sóller i Fornalutx, realitzada a principis de novembre i gràcies a la qual em facilitaren molt amablement una fotografia de Joan Ginestra i la seva família, document molt valuós i pel qual els hi estic profundament agraït. Ara només em resta complir amb la promesa que li vaig fer a nen Pep Viudes Ginestra: acompanyar-lo al secret del seu repredí.

Joan Ginestra Bisbal, nascut el 1880, desaparegué en circumstàncies mai aclarides el 13 de març de 1923 després d'haver sigut detingut per un escamot de carrabiners del lloc de Tuent. Casat amb na Catalina Arbona Reines, des Clot, tingué dos fills Joan (1913-1965) i Antoni (1919-2000). El primer emigrà a França on es casà amb na Germaine André i tingué una filla Catherine resident a la ciutat de Douai. El segon, fou regidor de l'ajuntament de Fornalutx pels anys seixanta i el primer president de l'associació local de la Tercera Edat. Ell i la seva esposa Maria Puig Arbona regentaren, molts d'anys, el bar de la plaça de Fornalutx conegut pel

Café Deportivo.

Bibliografia consultada:

- "La costa d'Escorca"; Antoni Ordinas, Gabriel Ordinas i Antoni Reynés.
- "Torrent de Pareis"; Antoni Ordinas, Gabriel Ordinas i Antoni Reynés.
- "Crímenes y criminales en la isla de la calma (Mallorca 1884-1951);

Jeroni F. Fullana Martorell.

- Arxiu de Lluc; fitxes del pare Rafel Juan Mestre.

- Semanari "Sóller"

• FAMILIAje.blogspot; Article publicat el 4 de setembre de 2010, titulat: "Ginestra de Fornalutx dits frare o alias Blanc"; Autor: Joan Antoni.

LA SITUACIÓ DEL FUTBOL SOLLERIC EN EL PERIODE DE L'ESCISSIÓ DEL BLOC DE DEFENSA BALEAR (1927-1928)

Bartomeu Joan Celià Sastre

Resum

Durant la temporada 1927/28 se produí una escissió en el futbol balear i varis equips se donaren de baixa de la Federació Balear. A continuació fundaren una nova organització, el Bloc De Defensa Balear, que organitzà competicions esportives que no tenien el reconeixement de la Federació. Un dels conjunts que se separaren va ser el conjunt representatiu de la Vall de Sóller, el Sóller FB. En aquest article s'estudià la situació en la que quedà aquest equip a resultes d'aquella decissió.

FONTS

Les fonts utilitzades per fer aquest treball han estat els setmanaris locals de l'època (setmanaris Sóller i La Voz de Sóller); els diaris palmesans de l'època; els escrits de Andreu Arbona "Refly, cronista esportiu que va viure l'origen del futbol local i que periòdicament fins a principis dels anys 80 escrivia els seus records de temporades passades, sobretot en la serie Retazos; els llibres d'actes de la secció de futbol de la Sociedad Deportiva Sollerense (SDS), i algunes obres d'història de futbol, bàsicament històries del RCE Mallorca de Palma, principalment Historia de la institución decana del fútbol mallorquín (1916-1944), de Gabriel Font Martorell, Palma 1944. No conec cap estudi específic sobre el Bloc Balear de Defensa.

1. EL FUTBOL ABANS DE LA SECESSIÓ

1.1 ELS ANYS 20, UNA ÈPOCA CONVULSA

A mitjans dels passats anys 20 el futbol espanyol va viure una època convulsa. Una de les causes principals va ser la proposta de jugar-se un campionat de lliga a nivell nacional. Fins aquell moment, la competició de major nivell que es disputava era la Copa del Rei, que s'organitzà per primera vegada l'any 1903. Les competicions oficials pel sistema de lliga eren a nivell regional i de curta durada, perquè els conjunts participants eren pocs, així que en poques jornades se despatxava el torneig. Gaudien de molta acceptació els partits amistosos, ja que d'aquesta manera s'escollia qui havia de venir a jugar i quina alineació havia de saltar al terreny de joc.

Va ser José María Acha, president del Arenas de Getxo, l'impulsor d'una lliga de futbol a nivell nacional. L'abril de 1927 envià als dirigents dels

principals equips espanyols el seu projecte, copiant el format amb el que se disputava en altres països europeus.

La idea generà molta polèmica, perquè es plantejaren immediatament diverses qüestions bàsiques: com s'havien d'escollir els equips que integrarien la màxima categoria? quants d'equips haurien de ser? hauria de ser una competició tancada sense descensos ni ascensos? quina duració hauria de tenir? Al no posar-se ningú d'acord, hi hagué amenaces sèries de dur a terme una escissió. Varis equips es donaren de baixa de la Federació el mateix 1927 i arribaren a organitzar campionats a nivell nacional durant la temporada 1927/28 sense reconeixement federatiu. La crispació arribà a tals extrems que obligà a intervenir al propi president de la FIFA, Jules Rimet.

L'acord final arribà el 23 de novembre de 1928, en una assemblea de la Federació Espanyola de Futbol, en la que s'acordà que la primera divisió estaria formada per 10 equips, els sis campions de Copa, Athletic Club de Bilbao, Barcelona, Real Madrid, Real Societat de Sant Sebastià, Arenes de Getxo i Real Unió d'Irun; tres subcampions, Atlético de Madrid, Espanyol de Barcelona i Europa, també de Barcelona. El desè equip sortí d'una fase eliminatòria en la que quedà guanyador el Real Racing Club de Santander.

També se formava una segona divisió en la que quedaren inclosos altres 10 equips¹.

D'aquesta manera se posava fi a uns anys de desacords continus i el futbol espanyol entrava en una dimensió que l'igualava a nivell de competicions amb la que hi havia a la majoria de nacions europees. El primer partit de 1a divisió es disputà el 10 de febrer de 1929 i el guanyador de la primera lliga, la de la temporada 1928/29 va ser el Barcelona.

1.2 L'ESTRUCTURA DEL FUTBOL BALEAR

Als equips de futbol de les Illes Balears la polèmica sobre quins havien de ser els compenents de la 1a i 2a divisió els era indiferent, ja que el seu potencial esportiu i econòmic era molt baix comparat amb els grans equips de la Península.

En aquella època, els equips balears depenien de la Federació Catalana, que els considerava de 2a categoria regional, i aquí formaven una estructura autònoma, el Comité Balear. Aquest es trobava dirigit per una junta directiva formada per delegats dels diferents equips, els quals prenen les decisions i organitzaven competicions a nivell illenc. Fins i tot eren aquests directius, delegats d'equips, qui decidien les sancions a jugadors i equips. Les arbitrietats amb les que se feien les coses provocà els lògics desacords, fins el punt de que s'arribaren a situacions molt tenses, però que no tenien res a

veure amb el problema dels grans equips peninsulars.

La temporada 1925/26 va ser molt polèmica i les reunions del Comité Balear de Futbol solien acabar de mala manera, sobretot quan es discutien incidències de partits de competició oficial. Tot començà quan el Manacor presentà un recurs pel tancament del seu terreny de joc, decidit pel Comité. A la reunió en la que se tractà l'apel·lació hi hagué enfrontaments verbals entre els representants dels diferents equips. Després de varies hores de discussió sense arribar a cap acord, tots els presents abandonaren la sala excepte els delegats del Manacor i de l'Alfonso XIII. Precissament el delegat d'aquest conjunt era el que presidia aquella temporada el Comité. Els dos varen prendre la decisió de que d'acceptàs l'apel·lació presentada pel Manacor. O sigui, que el Manacor era jutge i part interessada al mateix temps.

Com a represàlia, els altres equips decidiren no presentar-se a jugar cap encontre contra el Manacor i l'Alfonso XIII. Arribats a aquest punt, la Federació Catalana decidí posar ordre, destituint càrrecs del Comité i ordenant un nou començament del campionat de lliga, anul·lant tots els resultats. Discomformes amb tot això, varis equips decidiren no prendre part i organitzaren un campionat independent sense recolçament federatiu, de manera que la crisi continuà els següents mesos.

La situació en el futbol balear era tan caòtica que la pròpia Federació Espanyola hagué d'intervenir. La solució va ser crear una Federació Balear pròpia, independent de la catalana. Aquesta deixava de tutelar el futbol illenc i els principals equips de Balears serien considerats de 1a categoria, que era una de les reivindicacions que es presentaren. Així, la Federació Balear va néixer el juny de 1926, juntament amb les de Canàries i Extremadura, i amb això se retornà a una aparent normalitat, si bé aviat se mostraren noves desavenències. Aquestes solien ser provocades per les rivalitats entre l'Alfonso XIII i el Balears FC, dos conjunts palmesans, els més potents de Mallorca, cadascun dels quals tenia un grapat de conjunts que els feien costat en les reunions federatives².

1.3 EL FUTBOL SOLLERIC: UN MON APART

I mentrestant, què passava en el futbol solleric? La resposta és que si bé el María Sportiu, secció esportiva de la Congregació Mariana, que gestionava el camp de futbol i monopolitzava tot l'entramat futbolístic local, havia tramitat el donar-se d'alta en la Federació Catalana, no va participar en cap competició oficial. Entre juliol de 1923 i 1926 se limità a disputar amistosos. El Camp

¹ Els 10 conjunts que inauguraren el primer campionat de 2a divisió foren Alavés, Betis de Sevilla, Celta de Vigo, Deportivo de La Corunya, Iberia de Saragossa, Oviedo, Racing de Madrid, Sevilla, Sporting de Gijón i València.

² Per exemple, l'Alfonso XIII solia ser recolçat pel Manacor i el Regional (de Palma), mentre que el Balears ho era pel Constància d'Inca.

d'En Maiol, això sí, va ser homologat per disputar partits oficials³.

El problema bàsic del futbol solleric en els anys del Marià Sportiu era la típica discussió de la procedència dels jugadors de l'equip, un tema que ha arrossegat el futbol solleric durant dècades. En principi el tema de la discussió era que si havien d'estar inscrits a la Congregació Mariana o no. Més endavant degenerà en si els jugadors havien de ser sollerics o se podien alinear jugadors foranis. Al no participar en competicions oficials, els problemes d'estructura federativa, sigui a nivell nacional o balear, per Sóller interessaven poc.

1.4 LA SDS, UN PROJECTE AMBICIÓS

Tot canvià quan el Marià Sportiu va desaparèixer per donar pas a la Sociedad Deportiva Sollerense, més coneguda per les seves sigles SDS (que curiosament la gent sol pronunciar des de sempre com "*sedeese*"). Aquesta entitat, fundada el 7 de febrer de 1926, tenia intenció de practicar diverses modalitats esportives i entre elles estava, com a nau insígnia, el futbol.

Per darrera de la SDS se trobaven les principals fortunes de La Vall, així que en principi per doblers no s'estava. La primera directiva de la secció de futbol, dirigida personalment pel president de la pròpia SDS i fundador, Josep Magraner Vicens tenia assumit que els equips que formassin havien de tenir una funció principal: competir en competicions oficials, així que des del primer moment la plantilla se reforçà amb varis jugadors foranis, sobretot de procedència menorquina, com eren el cas de Manel Ensenyat, Antolín Arnau i Pep Vidal. La denominació de l'equip era Sóller FB (Sóller Foot-Ball, i no era foot-ball club perquè no era un club, sinó una secció).

A partir d'aquell moment el futbol solleric va entrar en una nova dimensió, relacionant-se en els altres conjunts illencs. Per deixar clar quines eren les preferències de la nova directiva, el primer partit que organitzà la SDS va ser el 21 de març, un amistós entre els primers equips de l'Alfonso XIII i Manacor. La copa en disputa, guanyada per l'Alfonso XIII es conserva en les vitrines de la sala de trofeus del RCE Mallorca, a l'estadi de Son Moix, i en ella apareix la frase "*inauguración SDS*".

1.5 TEMPORADA 1926/27: DEBUT EN COMPETICIÓ OFICIAL

La temporada 1926/27 va ser la primera en la que el futbol solleric disputà una competició oficial, participant en el campionat de 2a categoria⁴. A pesar de que se disposava d'un potencial econòmic esportiu i econòmic

considerable, s'havia de començar per baix. En tot cas, s'aspirava en estar en un any a 1a categoria.

De cara al campionat de lliga, el Sóller FB havia estat enquadrat en el grup A⁵ juntament amb tres equips de Palma, Mediterráneo, Athletic i Júpiter. El 17 d'octubre de 1926 el Sóller FB debutà en competició oficial davant l'Athletic. El dia abans, el president Josep Antoni Magraner publicà un escrit titulat "*Antes de la lucha*" en els setmanaris locals, Sóller i La Voz de Sóller. en la que comentava la importància de l'aconteixement, perquè era el primer partit del futbol solleric en competició oficial. Amb tot això, se creà un bon ambient i a l'hora del partit el Camp d'En Maiol presentava una gran entrada. L'Athletic, un conjunt més compensat, guanyà per 2 a 5.

A pesar de que se va fer una discreta primera volta, se reaccionà en la continuació⁶ i al final del campionat el Sóller FB empatava en el primer lloc de la classificació amb l'Athletic, quedant la classificació de la següent manera:

Athletic	6	4	0	2	15	8	8
Sóller	6	4	0	2	20	11	8
Mediterráneo	6	3	0	3	15	8	6
Júpiter	6	1	0	5	4	27	2

En aquella època no es tenia en compte el golaveratge directe, així que en cas d'empat es tenia que resoldre la classificació amb un partit de desempat. Aquest va tenir lloc el 3 d'abril a l'estadi de Bons Aires. Allà el Sóller FB va perdre per 1 a 0, en un encontre molt polèmic. Es produïren incidents a les grades i tot acabà en una baralla entre les dues aficions en l'estació del tren de Sóller, a Palma. A pesar de que no s'havia assolit l'ascens de categoria, es mantenia el mateix objectiu de cara a la temporada següent.

2. LA SECESSIÓ: TEMPORADA 1927/28

2.1 INTENSA PRETEMPORADA

Quasi tots els diumenges i dies festius de l'estiu de 1927 es disputaren amistosos en el Camp d'En Maiol. Quan no jugava el primer equip ho feien els filials⁷ i els visitants eren habitualment conjunts de renom.

Així el 31 de juliol es presentà l'Athletic, al que es guanyà per 4 a 3 i amb el que existia gran rivalitat pel partit de desempat del passat campionat. Per altra banda, la directiva no dubtà en fer venir equips de fora de l'Illa. Per exemple, el dimecres 3 d'agost, que era dia laborable, es jugà contra el Ciutadella

⁵ Hi havia un total de 4 grups.

⁶ Entre primera i segona volta hi hagué dos mesos d'aturada de competicions oficials, període que va venir molt bé per realitzar fitxatges i acoblar l'equip.

⁷ Es disposava d'un total de 5 plantilles, denominats 1er, 2on, 3er equip i 1er i 2on infantil.

³ A principis de gener de 1925 el Comité Balear de Fútbol aprovà la petició d'ingrés del Marià Sportiu en la Federació Catalana. L'homologació del Camp d'En Maiol se va fer efectiva el mateix mes, en concret el dia 18.

⁴ Els equips de 1a categoria durant la temporada 1926/27 eren a Mallorca Constància d'Inca, Manacor, Alfonso XIII, Balears i Regional, aquestes tres darrers de Palma. A menorca els equips eren Alayorens, Ciutadella, Espanya d'Es Catell, Maó FC, US Maó i Zamora de Ciutadella.

F.C, aprofitant que havia vingut a Mallorca per a disputar un encontre amb l'Alfonso XIII. Guanyà el Sóller per 1 a 0.

Els dies 14 i 15 d'agost (diumenge y dilluns) es jugaren dos partits contra un equip denominat Sparta, que era filial de l'Europa de Barcelona, el vigent subcampió de Catalunya. Tal equip no va respondre a les expectatives, ja que va perdre els dos enfrontaments, per 4 a 1 i 4 a 3 respectivament.

El 24 d'agost, jornada de Sant Bartomeu el rival del Sóller va ser l'Alfonso XIII. A aquest partit, que acabà en empat a 1, es va retre homenatge a Biel Castanyer, el millor futbolista solleric de la passada temporada, que es retirava. Mentrestant, la plantilla es potenciava amb els fitxatges de Francesc Fernández, un defensa procedent del reserva de l'Alfonso XIII, i d'Aureli Petro, davanter que havia jugat amb el Libertad.

2.2 ESCISSIÓ A LA FEDERACIÓ BALEAR

Un dels fets més importants i determinants d'aquesta temporada va succeir a principis de setembre, quan 25 equips, entre ells el Sóller, es separaren de la Federació Balear i fundaren un organisme que organitzà les seves pròpies competicions.

Tot venia d'enrera, ja que des de feia mesos hi havia tensió entre la Federació Balear i una sèrie d'equips. La causa era que les directives d'aquests es queixaven de persecució federativa, de manera que per a molts era evident que d'una manera o altra aviat s'organitzaria un conflicte. Dues temporades abans tot es solucionà amb la constitució de la Federació Balear, independent de la de Catalunya, però en aquesta ocasió el problema era un pols entre els equips i la pròpia Federació Balear, cosa que ho complicava encara més.

El detonant de l'escissió va ser que l'Alfonso XIII havia cedit el seu terreny de joc per a que es disputàs un amistós entre l'Athletic i el Regional. Com que aquest darrer havia estat expulsat de la Federació a finals de l'any anterior, el Comitè de Competició reaccionà expulsant a l'Athletic de tota competició oficial que s'organitzàs aquella temporada i clausurant l'estadi de l'Alfonso XIII per tres mesos. La resposta de l'Alfonso XIII va ser donar-se de baixa de la Federació Balear i convidar a la resta dels equips a que fessin el mateix.

També el Sóller havia sofert agravis de la Federació. Quan aquell any es celebrà l'Assemblea General de Clubs de Balears, i per primera vegada el delegat del Sóller FB tenia dret a vot, la seva credencial fou impugnada perquè no estava ben redactada i per una majoria de 10 vots contra 9 se li denegà el dret a intervenir a la votació per escollir al president de la Federació. Curiosament aquella credencial va ser l'única que fou examinada, quan era evident que també n'hi havia d'altres amb defectes de forma. Per altra banda el president de la Federació decidí que només constassin en acta els acords que es prenguessin per majoria i no les propostes. Davant això, una part dels delegats abandonaren la reunió i començà una època de desaveniències entre

les institucions federatives i varis equips fins que s'arribà a la ruptura.

Era evident que els dirigents de la Federació no eren neutrals i que l'origen de totes les divergències era la rivalitat entre el Balears FC i l'Alfonso XIII, beneficiant la Federació al primer d'ells⁸. Els equips contraris a la Federació optaren en primera instància per no jugar cap partit amistós amb equips que recolçassin al President de la Federació, però al comprovar que la política federativa no variava, decidiren prendre mesures més dràstiques. Finalment, uns equips decidiren seguir formant part de la Federació⁹ i altres¹⁰ es donaren de baixa i formaren el denominat Bloc Balear de Defensa, amb intenció d'organitzar les seves pròpies competicions.

2.3 EL PAPER DE LA SDS EN L'ESCISSIÓ

La directiva de la SDS tenia clar des del primer moment que havia de fer costat a la del Alfonso XIII. En primer lloc, havia informat als socis de tota aquesta problemàtica el dissabte 20 d'agost en el transcurs d'una Junta General Extraordinària que es celebrà en el local social.

Els presents recolçaren a la Directiva en prendre mesures de força i fins i tot en separar-se de la Federació. A la mateixa junta es decidí augmentar la quota dels socis, ja que *"la cuota mínima del socio numerario no es suficiente para nivelar nuestro presupuesto de gastos, si tenemos en cuenta que a cada partido hay 500 socios que tienen entrada gratis"*¹¹. D'aquesta forma, els socis numeraris pagarien 1,50 pessetes mensuals (18 pessetes anuals) i a més haurien de treure una entrada de 0,25 pessetes per a presenciar cada partit. Com que un grup de socis manifestà que aprovava la proposta d'augment, però no era del seu gust passar per taquilla, es creà per a ells una nova categoria denominada de socis abonats, que per 3 pessetes mensuals tendrien dret a entrada de franc i seient en tots els partits.

Per altra banda, s'augmentà en 0.50 pessetes (fins a 1.50 pessetes mensuals) la quota dels socis jugadors, continuant amb el dret a entrada gratuïta a tots els partits ordinaris. Amb aquestes mesures la Directiva opinava que la Societat podria subsistir sense problemes econòmics, ja que el nombre d'associats era

⁸ El President de la S.D.S explicava la situació amb aquestes paraules "Hoy en día un adicto al Alfonso está seguro de ser multado una vez cada semana, en cambio un adicto al Balears puede hacer lo que le dé la gana" (Setmanari Sóller, 27-8-1927).

⁹ Aquests equips eren en un primer moment: Balears F.C. de Palma, Felanitx F.C., Constància d'Inca, Ràpid de Sa Pobla, Unió Sportiva de Maó, Espanya de Villacarlos, Zamora de Ciutadella, Mallorquí de Palma, Internacional de Palma, Isleño d'Alaró i Ibèric de Binissalem. Posteriorment se'ls uniren l'Universal i l'Alaior.

¹⁰ Els equips que es separaren de la Federació eren inicialment: R.S. Alfonso XIII de Palma, Manacor F.C., Felanitx S.C., Sóller F.B., Petra F.C., Ciutadella F.C., Maó F.C., Regional F.C. de Palma, Alaró C.M., Athletic F.B.C. de Palma, Mediterráneo F.C. de Palma, Porreres F.C., Palma F.C., Nacional F.C. de Palma, Joventut Antoniana de Palma, Andraitx F.C., Júpiter F.C. de Son Sardina, Lloseta F.C., Pont d'Inca F.C. i Industrial Marià de Consell. Posteriorment se'ls uniren el Bunyola, el Campos, l'Espanyol, el Libertad i l'Internacional. Eren 25 equips en total.

¹¹ Crònica de la Junta General, Setmanari Sóller, 27-8-1927.

molt elevat “y si queremos ver fútbol y que nos visiten buenos equipos, no queda más remedio que aceptarlo”¹².

Pocs dies després la Directiva de la Societat envià un escrit al Consell Superior de la Federació Balear notificant que es donaven de baixa de tal Organisme:

Sóller 27 de Agosto de 1927.- Sr. Presidente de la Federación Balear de Fútbol- Palma.- En Junta Directiva Extraordinaria celebrada en el día de hoy hemos acordado por unanimidad que no estando conformes con la actuación ni con los procedimientos empleados por ese Consejo Superior de su Presidencia, notificarle que desde este momento nos consideramos baja de esa Federación Balear- Lo que le notificamos a los efectos oportunos.”

Signaven el President Josep Magraner Vicens i el Secretari Josep Serra Pastor.

El Sóller va ser un dels primers equips en prendre oficialment aquesta mesura, juntament amb l'Alfonso XIII i Felanitx S.C. Davant aquesta situació la Federació reaccionà amb l'expulsió el 5 de setembre d'aquests tres equips i declarar lliures als seus jugadors. Per resposta, els tres convidaren a la resta dels equips de Balears a donar-se de baixa de la Federació Balear. Neixia així el Bloc Balear de Defensa.

Amb la intenció de vincular l'escissió balear amb la que es vivia en el continent, en el Setmanari Sóller del 27 d'agost de 1927 es llegeixen aquestes paraules, que el cronista posa en boca del President de la Societat, Josep Magraner:

“El Bloque de 22 Clubs tienen dada su adhesión al Bloque de Clubs escindidos del Continente, y que si viene una separación, será sin duda alguna a base de lo que adopten las Federaciones Regionales que no están conformes con el Comité Nacional”.

2.4 COMBATS DE BOXA

Tot això coincidia amb uns moments en els que la SDS vivia una època d'esplendor. La secció de boxa organitzà una sèria de vetlades, tres a Sóller i una a Palma, en les que participaren púgils de reconegut prestigi. El dissabte 3 de setembre, a la plaça de toros de Palma boxejaren Luis Quadrini, campió d'Itàlia del pes ploma i aspirant al campionat d'Europa, i Pere Puig, campió de Catalunya. Guanyà l'italià per punts. Aquest havia vingut a passar una temporada a Sóller acompanyat pel seu *manager*, el francès *monsieur* Derval, i

s'entrenava en el gimnàs que tenia la SDS en el local social. Les vetlades que s'organitzaren a Sóller varen tenir lloc els dies 5 i 25 de juny i 10 de juliol. Entre els boxejadors que intervingueren s'hi trobaven els sollerics Paul Mora (pes ploma), Alf Artal (pes welter) i els palmesans Vicente De Mas, Kid Ramis i Titoi.

2.5 “SÓLLER-PALMA-MAÓ FOOT-BALL ASSOCIATION”

Pel setembre, es jugaren amistosos tots els diumenges. Així els dies 4 i 5 de setembre (diumenge i dilluns) s'organitzaren dos partits a Sóller contra el Gràcia, prestigiós equip barceloní de 1ª categoria. Cal destacar que el Gràcia va venir a Mallorca exclusivament per a enfrontar-se al Sóller, retornant a Catalunya de seguida. Per evitar aglomeracions a les taquilles, el taquiller Gaspar Aguiló despatxà entrades en el seu domicili particular, al carrer de Sa Lluna. El Sóller guanyà els dos partits, amb els resultats de 3 a 2 i 4 a 2.

El 18 de setembre es guanyà a l'Athletic per 5 a 0. Debutaren dos nous fixatges, el menorquí Pere Prats (migcampista) i Pep Mestres (extrem dret), procedents ambdós del Balears FC. Mentrestant, Ensenyat rebia la baixa i retornava a Menorca. El 25 del mateix mes visità el Camp d'En Maiol el Manacor FC, que va ser derrotat per 3 a 1.

Amb tants de fixatges foranis, la major part dels jugadors sollerics es veien obligats a jugar en els equips segon i terce. En ells s'alineaven futbolistes que mesos abans eren titulars indiscutibles, com el porter Guillem Bauçà i el defensa Rafel Socias. Degut a la variopinta procedència dels jugadors del primer equip, l'afició el denominà com “la Sóller-Palma-Maó Foot-Ball Association”.

2.6 EL CAMPIONAT DEL BLOC

El Bloc Balear de Defensa organitzà una competició entre els equips afiliats, a disputar-se els mesos de tardor i hivern. Començaria el diumenge 2 d'octubre, amb els equips distribuïts en 4 grups. Els respectius camps disputarien una fase final.

El Sóller estava integrat en el grup A, considerat el més fort i a la vegada el més interessant, ja que a més s'hi trobaven l'Alfonso XIII, el Regional, l'Athletic i l'Alaró C.M.¹³. Els rivals eren ben coneguts i era de preveure una espectació extraordinària entre els aficionats.

El dissabte 1 d'octubre, el dia abans al començament del campionat, la Directiva de la SDS convocà als socis a una Junta General per informar del reglament de la competició i acordar els preus de les entrades, que quedaren tal com segueix:

¹³ Els integrants dels altres grups eren: B, Mediterráneo, Libertad, Júpiter, Porreres i Español; C, Pont d'Inca, Internacional, Nacional, Palma i Joventut Antoniana; D: Manacor, Felanitx, Petra i Campos.

¹² Id.

General:	1.25 pessetes
Mitja entrada:	0.50 “
Seients:	0.50 “
Senyora amb seient:	0.80 “
Palcs de 6 seients:	8.00 “

A la primera jornada, el 2 d'octubre, es guanyà sense problemes a l'Athletic en el Camp d'En Maiol per 4 a 0. L'alineació¹⁴ va ser la formada per Vallés-Ametller, Fernández- Vidal, Arnau, Prats- Mestres, Carrasco, Frontera, Petro i Mora. Entre aquests jugadors no n'hi havia cap de solleric.

Dues setmanes després, el dia 16, es disputà la segona jornada i també es jugà a Sóller, presentant els locals la mateixa alineació. En aquesta ocasió el visitant era l'Alfonso XIII. Els Sóller plantà cara, de manera que al descans guanyaven per 2 a 1, amb gols de Carrasco. A la continuació, els de Palma reaccionaren i capgiraren el partit, que finalment acabà amb el resultat de 2 a 4.

Una victòria per 0 a 3 el 23 d'octubre, en el terreny de joc del Regional situà al Sóller en 2ª posició amb 4 punts, a 2 de l'Alfonso. Es donava així per acabada la primera volta, ja que l'Alaró s'havia retirat¹⁵ i la competició no es reanudaria fins el gener.

2.7 LA COPA PRÍncep FOUD

Aprofitant el període de descans, el Príncep Salah-El-Din-Fouad oferí un trofeu per a que fos disputat entre el Sóller i l'Alfonso XIII. Es jugaria a dos partits, un al Camp d'En Maiol i altre a Bons Aires. El 20 de novembre, a Sóller, guanyaren els locals per 2 a 1. El 4 de desembre, a Palma, i quan faltaven de 15 minuts per a l'acabament i amb empat a 1, es decretà la seva suspensió. El motiu va ser que els directius del Sóller ordenaren als seus jugadors retirar-se cap als vestidors a l'estar disconformes amb l'actuació arbitral. L'incident que ho provocà va ser l'expulsió de Vidal per part de l'àrbitre. En realitat, Vidal havia protestat de mala manera una decisió arbitral i li havia dit “banyut”, de manera que la retirada del Sóller no tenia justificació.

Així les coses, es repetí aquest segon encontre el 18 de desembre, també a Palma i aquesta vegada guanyà l'Alfonso XIII per 2 a 0. D'aquesta manera s'havia de jugar altre partit per desempatar, ja que el golaveratge no comptava. Va ser a Sóller el 22 de gener, quan ja havia començat la 2ª volta del campionat,

i acabà en empat a 1. Per tant, es decidí jugar un partit a Inca una setmana després, el diumenge 29, guanyant l'Alfonso XIII per 2 a 1, de manera que es quedà en propietat el trofeu en litigi. En total havien estat necessaris 5 encontres, comptant el suspès a falta d'un quart d'hora, per adjudicar aquella copa.

Durant el període de descans de les competicions oficials es disputaren alguns amistosos més¹⁶. En un d'ells, l'1 de gener, es guanyà per 5 a 1 a l'Esperança, un equip de nova formació. En aquest encontre es va retre homenatge a Carrasco, que partia al continent a complir el període de servei militar. Per cobrir tan sensible baixa es procedí al fixatge de Saura, un davanter català procedent del Balears que pocs mesos abans havia visitat el Camp d'En Maiol vestint els colors del Gràcia.

2.8 “ES AHORA EL SÓLLER UNA PRIMERA POTENCIA DEL FUTBOL BALEAR”

El diumenge 15 de gener es celebrà una Junta General de Socis de la SDS La presidia de manera accidental el Vice-president Cristòfol Tries per absència de Josep Magraner.

En primer lloc els secretaris de les Junes Assessores de les seccions esportives llegiren les respectives memòries¹⁷. A la de la secció de futbol, plena d'expressions triunfalistes es deien frases com “Es ahora el Sóller una primera potencia del futbol balear...Los directivos de nuestra Sociedad, entusiastas e impulsivos, quisieron abreviar los largos y tal vez infructuosos tanteos indispensables para formar un gran equipo a base de jugadores formados exclusivamente al cobijo de nuestra Sección...El Sóller ha sido y es uno de los más firmes puntales del Bloque Balear frente a la débil Federación, falta ya de todo prestigio”.

El Secretari Josep Serra va respondre a les preguntes de socis sobre qüestions relacionades en el primer equip, quedant clar que els futbolistes no jugaven desinteressadament, sinó que rebien gratificacions, bé periòdicament o bé segons els partits jugats. Sobre l'origen d'aquestes quantitats, que no quedava clarament reflexat a la memòria econòmica, manifestà que fins aquell moment eren satisfetes per un fons particular sostingut per donants anònims.

¹⁴ La responsabilitat de decidir les alineacions corresponia a la Junta Assessora de futbol, encara que en aquells moments la persona amb pes específic era Arnau Mir, un inquer mestre d'escola a Es Fossaret. Tenia certa experiència en la preparació d'equips de futbol, sobretot per la zona del Reiguer.

¹⁵ La retirada de l'Alaró C.M va ser conseqüència de la fússió amb altre equip d'aquella localitat, l'Isleño, que pertanyia al grup d'equips que havien fet costat a la Federació. El conjunt resultant de la fússió va rebre el nom d'Hispania.

¹⁶ Els dies 1 i 6 de novembre es disputaren a l'estadi de Bons Aires dos partits de seleccions a benefici dels soldats futbolistes destinats al Marroc. El Sóller cedí a Arnau, Vallés, Mestres i Carrasco.

¹⁷ Les de futbol i boxa, pels seus respectius secretaris, Andreu Arbona i Alfons Castanyer, mentre que la de tennis ho va ser per Josep Serra, en absència del titular, Pau Ozonas.

2.9 MARIÀ ROVIRA SUBSTITUEIX A JOSEP MAGRANER

Posteriorment foren tractats altres assumptes consignats a l'ordre del dia¹⁸ deixant-se per al final la renovació de la Junta Directiva. Segons quedava prescrit en el reglament de la Societat, pertocava substituir a alguns directius, mentres que altres càrrecs estaven vacants per dimissió. En aquella ocasió havien de deixar el càrrec el President Josep Magraner, el Secretari Josep Serra i els vocals Joan Piçà i Ramon Vicens, aquest darrer per dimissió.

Després d'un breu debat s'acordà que Josep Serra i Josep Magraner continuassin a la Junta, mentres que els dos altres càrrecs vacants serien ocupats per Josep Mª Puig i Joan Rul·lan. Així es donà per acabada la Junta, quedant després reunida la Directiva per a tal de procedir al repartiment de càrrecs, quedant aquests de la següent manera:

President:	Marià Rovira Sellarés
Vice-president:	Josep Serra Pastor
Secretari:	Joan Rul·lan Ensenyat
Tresorer:	Julián Conesa López
Vice-secretari:	Josep M ^a Puig Morell
Delegat de camp:	Cristòfol Tries Roig
Vocals:	Josep Magraner Vicens
	Joan Casasnovas Casasnovas
	Antoni Colom Cabot
	Antoni Rotger Femenies
	Sebastià Alcover Colom

A ningú agafà per sorpresa que Josep Magraner deixàs la presidència, ja que els seus negocis a la península li ocupaven molt de temps, encara que seguia a Junta en un càrrec de menor responsabilitat. Durant la seva gestió el futbol sòllerenc havia viscut una època d'esplendor situant al primer equip entre els més prestigiosos i potents de l'Illa, però donat el pes dels membres de la Junta, tot indicava que les orientacions no canviarien en el més mínim. Pel que fa al seu successor, Marià Rovira era metge i residia a Sóller des de 1918, quan s'incorporà al quadre metge local a resultes de l'epidèmia de grip que aquell any provocà tants de morts.

¹⁸ Entre aquests assumptes hi havia la proposta del soci Joan Rul·lan de nomenar jugadors honoraris als antics jugadors Biel Castanyer, Pep Puig, Antoni Mora i Miquel Mas, que s'havien retirat de la pràctica del futbol durant l'any 1927. La proposta fou aprovada sense discussió. Altra tema va ser l'obertura d'una suscripció a benefici del jugador Lluís Carrasco per expressar-li la seva simpatia ara que es trobava realitzant el seu període d'instrucció militar. En pocs minuts ja s'havien recaptat 100 pessetes.

Curiosament el nou President tenia que partir en els dies següents cap a la Península per motius professionals¹⁹, de manera que es designà president accidental a Josep Serra.

Tres dies després, el 18 de gener, es reorganitzà la Junta Assessora de Foot-Ball, que quedà estructurada de la següent manera:

President:	Marià Rovira Sellarés
Vice-president:	Joan Nadal
Secretari:	Andreu Arbona Oliver
Vocal:	Francesc Fontanet Pinya
Delegat de l'equip:	Salah-El-Din-Fouad

A més es nombrà a Salah-El-Din-Fouad i a Andreu Arbona entrenadors dels equips segon i tercer, respectivament.

2.10 ALFONSO XIII 0 – SÓLLER 2

Mentrestant, el 8 de gener s'havia reanudat el campionat, jugant el Sóller a Palma contra l'Athletic. El partit es disputà a l'estadi de Bons Aires, que era el terreny de joc habitual d'aquest equip, i acabà amb el resultat d'empat a 2. Els dos gols foren marcats per l'interior dret Saura, debutant el defensa esquerra Sanmartín.

La següent jornada va tenir lloc el 12 de febrer, corresponent al Sóller FB visitar altra vegada Bons Aires, ara per enfrontar-se a l'Alfonso XIII. Els dos equips es coneixien bé, ja que havien disputat entre ells varis amistosos en els darrers mesos i per altra banda l'estadi de Bons Aires era visitat regularment pel Sóller, al ser emprat per molts d'equips de Palma.

Encara que el favorit era l'Alfonso XIII, que mai en la seva història havien perdut en el seu terreny de joc amb cap equip mallorquí en encontre de competició oficial²⁰, tothom reconeixia que els dos eren d'un potencial molt semblant. Així les coses, el Sóller no desaprovà l'oportunitat que se'l brindà i guanyà de forma brillant per 0 a 2, amb gols d'Antolín Arnau i Saura. Era un gran èxit pel Sóller FB i s'acabava amb el mite d'imatibilitat de l'Alfonso XIII en el seu estadi. L'alineació la formaven Vallés- Ametller, Sanmartín-Vidal, Arnau, Prats- Mestres, Saura, Frontera, Petro i Castro.

El diumenge següent, 19 de febrer, s'organitzà un dinar d'homenatge a l'equip guanyador, que es celebrà al restaurant de l'hotel Ferrocarril. El menú era a base d'entremesos, paella d'arroç, dento al forn, pastissos, vins, cafè, licors i champan. El preu del cobert era relativament elevat, 10 pessetes,

¹⁹ S'absentà de Sóller durant varis mesos, reobrint la consulta el 5 de maig. Fins el juny no es reincorporà a la Junta.

²⁰ Si bé el Campionat del Bloc no tenia recolçament federatiu, es disputava com si fos una competició oficial i així ho consideraven els dos equips implicats.

només a l'abast d'alguns pocs aficionats, però s'havia de tenir en compte que estaven convidats els 14 jugadors que formaven la primera plantilla

2.11 SACABA EL SOMMI: EL REINGRÉS EN LA FEDERACIÓ BALEAR

L'Alfonso XIII, l'equip que havia promogut la formació del Bloc, no es trobava còmode dins aquesta organització. Era evident que a poblacions com Sóller el futbol vivia temps d'eufòria, però l'afició del conjunt palmesà anyorava els partits de rivalitat local contra el Balears i els amistosos amb potents equips peninsulars. A més, sentir-se tractat d'igual a igual amb altres equips que fins aquell moment eren considerats d'inferior categoria els desenganyà molt. La conseqüència va ser que el número d'associats de l'Alfonso baixà en poc temps de 2000 a menys d'un centenar, fet que obligà a canviar de local social. En aquestes circumstàncies els seus dirigents varen rebre pressions per a que s'arribàs a un enteniment amb la Federació i s'acabàs amb la duplicitat d'estructures amb que es trobava el futbol balear.

Aprofitant el partit de la Copa Príncep Fouad que es jugà a Inca el 29 de gener entre el Sóller i l'Alfonso, els directius d'aquest demanaren als seus col·legues del Constància si podien fer d'intermediaris entre el Bloc i la Federació. A principis de febrer ja era evident que a l'Alfonso li interessava un enteniment i que reingressaria a la Federació²¹. Sense aquest equip el Bloc no tenia la més mínima possibilitat de sobreviure, ja que desapareixia l'equip més important i que arrossegava més públic als terrenys de joc.

Així les coses, a finals de febrer, l'Alfonso XIII sol·licità el seu reingrés a la Federació Balear, que va ser efectiva el 4 de març. La resta dels conjunts disidents, amb una carta col·lectiva, també feren la mateixa petició. Com a resposta, la Federació imposà que es donàs per acabat el campionat del Bloc i que havien de ser els mateixos equips que a títol individual fessin cadascun d'ells la petició de reingrés²². A canvi, es donaven garanties de que ara en endavant tots els equips serien tractats per igual i que s'anul·larien totes les multes imposades amb anterioritat. Alguns equips, com el Regional, que mantenien particulars disputes amb la Federació, trobaren moltes traves i acabaren desapareixent ja que no compliren aquell requisit. Precissament amb aquest equip havia de jugar a Palma el Sóller el dia 26 de febrer el partit que li quedava al seu grup i que no s'arribà a disputar.

²¹ A l'acta de la reunió de la Secció de Futbol de la S.D.S del 10 de febrer ja es dona per fet la solució de la crisi del futbol balear.

²² El diari palmesà El Día del 29 de febrer de 1928 publicava la següent nota oficial de la Federació: "Se pone en conocimiento de los Clubs federados de Baleares que con esta fecha se han recibido las solicitudes de ingreso en esta Federación de los Clubs R.S Alfonso XIII, S.D. Sollerense, F.C Palma y Juventud Antoniana". El 4 de març, altra nota oficial publicada en el mateix diari informava que havien estat admeses les sol·licituds de l'Alfonso XIII, Athletic, Internacional, S.D Sollerense, Palma i Juventud Antoniana.

La Directiva de la SDS, que s'havia mostrat molt crítica amb la Federació, no va tenir més remei que sotmetre-se als dictats de l'acord. L'Alfonso XIII, que havia impulsat a varis equips a separar-se de la Federació, ara els deixava el que vulgarment es diu "tirats" i només els interessava salvar-se a ells mateixos.

Així i tot, el Sóller sortia aparentement beneficiat, per tenir terreny de joc reglamentari en propietat i també per l'excel·lent campionat que havia disputat, en el que segurament hagués quedat classificat en segon lloc en el seu grup²³. Per aquests motius se li otorgava un lloc a la Comissió Esportiva, en la que quedaven englobats els sis equips de Mallorca amb més pes específic a l'hora de prendre decisions federatives, juntament amb l'Alfonso XIII, Balears, Constància, Manacor i Felanitx. Això implicava que el Sóller passava a ser considerat equip de 1ª categoria, encara que era considerat el colista dels sis i per conservar-la estava obligat a disputar una promoció a dos partits, un a Palma i altre a Sóller, amb el campió de 2ª del campionat de la Federació, el Mallorquí (que, per altra banda, no podia ascendir a 1ª, ja que no tenia el terreny de joc tancat).

2.12 PROMOCIÓ DE PERMANÈNCIA

Mentres s'estava a l'espera de la promoció, el Sóller jugà varis amistosos. Per Sa Fira, el diumenge 13 de maig, el visitant va ser el Constància d'Inca, guanyant el Sóller per 2 a 0, amb gols de Frontera i Balada, un jugador que estava a prova. Altre partit que hagués estat interessant, però fou suspès a darrera hora pel mal temps, va ser el que es programà contra la selecció dels vaixells de guerra anglesos Resolution i Frobisher. Uns anglesos residents a Mallorca oferiren un trofeu, que va ser depositat en el local social de la SDS fins que fos disputat amb altre equip anglès.

A finals de febrer s'havia produït un canvi important en la Junta Directiva, ja que el president accidental Josep Serra havia dimitit per motius de salut i va ser substituït per Josep Maria Puig Morell.

La promoció no arribava en un bon moment esportiu, quan s'acumulaven les baixes i l'equip no mantenia el bon joc que havia gaudit en els mesos d'hivern, perdent varis amistosos contra rivals teòricament inferiors. Pel que fa a les baixes, ja des del mes de març no es podia comptar amb Saura degut a que aquest havia estat fixat procedent del Balears a mitja temporada, en els mesos d'escissió en el futbol illenc i la Federació decidí que legalment era jugador d'aquest equip.

La pèrdua d'un dels davanters més resolutius provocà que la davantera es resentís. Quasi simultàneament, partiren definitivament Mestres i Prats. Per substituir-los es provaren molts de jugadors, però finalment s'optà per

²³ Les puntuacions dels equips del grup A en el moment de la suspensió eren: Alfonso XIII, 8 punts; Sóller, 7; Athletic, 3, i Regional, 0 punts.

repescar a Mora, retirat de la pràctica del futbol mesos abans.

Amb tot, el millor reforç va ser el retorn de Lluís Carrasco. Aquest feia el servei militar en el vaixell de l'Armada Dédalo²⁴, que pel maig fondejà en el Port de Pollença amb motiu de la visita d'un grup d'hidroavions italians. Després de comprovar el seu estat de forma va ser possible obtenir un permís per a que fos alineat amb el Sóller durant els mesos de maig i juny.

Altre problema era que la major part dels jugadors residien a Palma i moltes vegades tenien problemes per presentar-se a Sóller als entrenaments. Per això, s'arribà a un acord amb la congregació religiosa del Germans de les Escoles Cristianes per entrenar en el seu camp de futbol palmèsà.

El primer partit de la promoció es disputà finalment el dia 17 de juny a l'estadi de Son Canals. El Sóller va perdre inesperadament per 3 a 1. El delegat solleric protestà infructuosament irregularitats en les fitxes dels jugadors del Mallorquí Gallén i Mateos, però l'àrbitre les donà per bones.

Una setmana després es jugà el segon partit. A Sóller es guanyà per 4 a 0, amb gols de Carrasco (2) i Castro (2), el qual reapareixia després de varies setmanes en les que no havia estat convocat per les faltes de disciplina que havia comès. Amb aquest resultat era necessari disputar un tercer partit de desempat, ja que no es tenia en compte la diferència de gols entre els dos contrincants. Aquest es jugà el divendres 29 de juny a l'estadi de Bons Aires, guanyant el Sóller per 3 a 0. No es va poder comptar amb Lluís Carrasco, al que l'Armada no havia prolongat el permís i havia estat substituït per Toni Martorell, qui s'alineava a l'equip reserva. Els gols foren marcats per Arnau i Petro (2) i l'alineació va ser la formada per Vallés- Ametller, Fernández-Vidal, Arnau, Sanmartín- Castro, Martorell, Frontera, Petro i Arcas. Amb aquest resultat el Sóller mantenia la 1ª categoria i es donava per acabada la temporada. Esportivament havia estat un èxit complet, ja que havien desfilat pel Camp d'En Maiol els millors equips de Balears i se'ls havia vençut, encara que tot això era gràcies a l'esforç econòmic d'uns pocs aficionats.

2.13 JUGADORS ALINEATS PEL SÓLLER FB EN ELS 5 PARTITS DEL CAMPIONAT DEL BLOC I EN ELS TRES DE PROMOCIÓ DISPUTATS DURANT LA TEMPORADA 1927/28

NOM	POSICIÓ	PARTITS JUGATS (GOLS)	
		CAMPIONAT	PROMOCIÓ
Miquel Vallés	Porter	5	3
Perico Ametller	Defensa	5	3
Francisco Fernández		3	3
Antolín Arnau	Mig	5 (1)	3 (1)
Pep Vidal		5 (1)	3
Pere Prats		5	0
Sanmartín		2	3
Aureli Petro	Davanter	5 (1)	3 (2)
Miquel Frontera		5 (1)	3
Lluís Carrasco		3 (5)	2 (3)
Paco Arcas		2 (1)	3
Francisco Castro		2 (2)	2 (2)
Pep Mestres		4	0
Toni Mora		2	1
Saura		2 (3)	0
Toni Martorell		0	1

COMENTARI TÀCTIC

Es solia utilitzar la tàctica 2-3-5. Era un sistema de joc molt estàtic, amb pilotades llargues de defensa cap endavant, que afavoria el joc d'atac. L'alineació habitual la formaven: Vallés- Ametller, Fernández- Vidal, Arnau, Prats- Mestres (o Castro), Carrasco (o Saura), Frontera, Petro i Arcas. Aquest era un dels millors equips de Balears en aquella època, destacant que en algunes ocasions no hi figurava cap solleric en l'alineació.

3 TEMPORADA 1928/29: LA PRIMERA CATÀSTROFE ECONÒMICA

3.1 EL PRIMER PROBLEMA: RENOVAR LA PLANTILLA

A principis d'estiu de 1928 el Sóller era un dels sis equips de Mallorca de 1ª Categoria. Si bé faltaven mesos per començar el Campionat, la directiva s'havia de posar immediatament a la feina per renovar la plantilla. En aquest

²⁴ Encara que el Dédalo era anunciat a la premsa com un portaavions, no es tractava d'un vaixell d'aquesta mena, al menys així com es coneix normalment, ja que no tenia coberta de vol, sinó que portava hidros i els depositava a l'aigua amb l'ajuda de grues per a que prenguessin el vol.

sentit, un dels acords de la Junta General Extraordinària del 15 de juny de 1928 era formar un equip altament competitiu, si bé com a contrapartida s'augmentarien les quotes dels socis.

Dels jugadors de la temporada anterior renovaren tots a excepció de Vidal, Sanmartín, Carrasco i Saura. Al primer se li havia fet una important proposta econòmica, però ell demanà molt més i retornà a Menorca. Sanmartín havia donat un notable resultat, però no interessava, ja que era un soldat que feia el servei militar a Mallorca i una vegada llicenciat tornà a Barcelona. Ni tant sols se li va fer cap oferta de renovació pensant que podria ser fàcilment substituït. Saura rebutjà continuar, encara que interessava molt, i fitxà pel Badalona.

Els directius encarregats dels fixatges²⁵ es trobaren amb molts de problemes. Els motius eren de dos tipus, un esportiu i altre econòmic. Per una banda, que les posicions a cobrir eren d'interiors i a Mallorca n'hi havia pocs, i per altra perquè aquests demanaven molt, ja que havia corregut el rumor de que el Sóller pagava molt bé²⁶.

Finalment es fitxà al porter Bestard²⁷ i l'interior esquerra Rosselló, que havien jugat amb l'Alfonso XIII; l'extrem dret Mestres i l'interior dret Bordoy, procedents del Balears; el defensa Roca i el mig-ala Barceló, del Felanitx F.C, i el mig-ala Noguera, de l'Athletic²⁸. Es tractava de futbolistes experimentats i de qualitat contrastada que, amb els que quedaven de la temporada anterior, havien d'assolir l'objectiu de consolidar al Sóller com un equip de 1ª categoria.

La pretemporada començà el diumenge 29 de juliol en un partit en el que es guanyà per 4 a 3 al Mediterráneo. Una setmana després el Sóller guanyà al Constància per 5 a 2, en un partit considerat de revanxa del de Sa Fira. Aquell dia la directiva regalà 1500 entrades a senyores per fomentar la presència femenina, fet que es repetí durant alguns encontres amistosos més.

Amb motiu de les Festes Patronals, s'organitzaren dos amistosos contra una selecció de l'Europa de Barcelona, el subcampió de Catalunya de 1ª Categoria. Els catalans guanyaren els dos partits: per 2 a 3 el divendres 24 d'agost i per 0 a 3 el diumenge 26, demostrant la seva lògica superioritat. La conclusió que es va treure era que la davantera no tenia l'eficàcia golejadora de la temporada anterior, encara que bàsicament s'havien complert amb les expectatives i l'equip seguia oferint bon futbol.

²⁵ La tasca havia estat encomenada a Marià Rovira, Joan Rullán i Cristòfol Tries.

²⁶ Amb referència a això, el President Marià Rovira afirmà que "els jugadors es pensaven que el Sóller era la Banca Morgan" (Setmanari Sóller i La Voz de Sóller, 29-9-1928).

²⁷ El porter Joan Bestard, més conegut com "en Bistec", havia pertenescut fins la temporada 1925/26 a la primera plantilla de l'Alfonso XIII, gaudint de cert renom. En el Sóller quasi sempre s'alineà de davanter, posició en la que havia jugat també a l'equip de Palma en diverses ocasions i marcat fins i tot gols.

²⁸ Mestres i Noguera havien estat alineats en varis partits amistosos els darrers mesos de la temporada anterior.

3.2 LA FEDERACIÓ FALTA A LA SEVA PARAULA I CONDEMNA AL SÓLLER AL DESCENS

A principis de setembre començà a circular el rumor que la Federació tenia intenció de reestructurar les categories del futbol i que una de les propostes que es manejaven era reduir el número d'equips de 1ª categoria. També es comentava que a Balears només en romandrien a 1ª dos de Menorca i altres dos de Mallorca, l'Alfonso XIII i el Balears.

La notícia no estava confirmada, però a La Vall va caure com una bomba. Quins ho manifestaren més obertament foren els jugadors, ja que molts d'ells no tenien intenció de jugar a 2ª. En el partit amistós que es disputà el 9 de setembre contra l'Espanya, els futbolistes feren patent el descontent jugant amb desgana²⁹. En vista de la situació la directiva decidí concedir la baixa a tot aquell que es no es sentís a gust i plantejà la possibilitat de presentar la dimissió.

Pocs dies després arribà una notícia que causà un gran disgust i fins i tot fou interpretada com una afrenta a la pròpia població de Sóller: dels sis equips que fins aquell moment integraven la 1ª categoria de Mallorca, només el Sóller i el Felanitx eren descendits a 2ª. Mantenien la 1ª categoria, a més del Balears i l'Alfonso, el Constància i el Manacor³⁰.

La paraula donada per la Federació de considerar al Sóller equip de 1ª si guanyava la promoció amb el Mallorquí no s'havia respectat n'hi tampoc la seva promesa de que tractaria a partir d'aquell moment a tots els equips per igual. A més, l'Alfonso XIII va optar per callar, ja qui li convenia un campionat de poques jornades.

3.3 S'ACABEN ELS DONATIUS ECONÒMICS

A part de que alguns jugadors no volien jugar a 2ª, el principal problema amb el que s'enfrontava la Directiva era l'econòmic: el primer equip era mantingut per les aportacions d'unes poques persones, amb les que es pagaven els sous dels jugadors. Fins i tot alguns eren pràcticament professionals, com era el cas dels d'Arnau i d'Ametller. Una vegada consumant el descens varis d'aquests "mecenes" manifestaren que no volien seguir recolçant econòmicament, mentre que simultàneament apareixien crítiques d'alguns grups d'aficionats als directius i jugadors.

Davant la situació creada la Directiva de la S.D.S reaccionà convocant Junta General pel diumenge 23 de setembre per presentar la dimissió. Es va

²⁹ En la crònica de l'encontre que aparegué en el Setmanari La Voz de Sóller del 15-9-1928 es llegeix "Nuestro primer flamante equipo nos obsequió con una tomadura de pelo".

³⁰ Els quatre equips de Menorca que quedaven a 1ª categoria eren Unió Sportiva Maó, Maó F.C, Ciutadella i Zamora (de Ciutadella).

deixar correr la notícia³¹ de que el motiu per prendre tal decisió era única i exclusivament la falta d'interès que posaven els reforços de Palma i la Directiva es sentia responsable, ja que a la Junta General del 15 de juny s'havia compromès a confeccionar un equip altament competitiu.

Abans de que es convocàs aquesta sessió s'havia concertat un partit amistós contra el Mallorquí pel dia 16 i, encara que en primera instància s'havia suspès, finalment es decidí celebrar-lo davant la insistència del vicepresident Josep Serra, qui pagà personalment les despeses que pogués ocasionar amb la condició de que fossin alineats quatre jugadors del reserva (Toni Colom, Miquel Colom, Guillem Mateu i Pere Joan Suau) en lloc dels jugadors que més s'havien destacat per la seva indisciplina i falta d'interès (Ametller, Petro, Frontera, Bordoy, Rosselló i Mestres).

L'experiència aparentment va ser tot un èxit, ja que es guanyà per 8 a 0. L'alineació la formaven Bestard- A. Colom, Fernández- Noguera, Arnau, M. Colom- Castro, Mateu, Barceló, Suau i Arcas. El més destacat és que golejava sense cap dels jugadors que tots consideraven de la davantera titular (Mestres, Bordoy, Frontera, Petro i Rosselló), als que el comentarista Refly tilda de "*decoratiu*" en la crònica que fa del partit³². El mateix col·laborador de premsa (i a la vegada directiu³³) suggereix que, a part dels quatre sollerics que s'alinearen, també es podria comptar amb altres del segon equip, com Martorell, Cortès, Bauçà, Florit, Ferrà, Castanyer, Rul·lan i Busquets, de manera que es podria fer un equip amb total presència sollerica. En tot cas, aquesta era l'única solució si no hi havia doblers per fitxar gent de fora.

3.4 DIMISSIÓ IRREVOCABLE DE MARIÀ ROVIRA

La Junta General del 23 de setembre va tenir lloc al teatre de la Defensora. Oberta la sessió, el President Marià Rovira exposà els motius de la dimissió irrevocable de la Directiva. Informà en primer lloc dels problemes en que s'havien trobat per formar un equip competitiu (infinat de viatges a Palma, problemes a l'hora de les renovacions, demandes econòmiques elevades, dificultats per trobar jugadors de qualitat...). Després passà a comentar que l'equip no funcionava, sobretot a nivell de davantera, tal com havia quedat de manifest en els darrers partits amistosos. També va dir que la Directiva havia fet tot el que havia pogut per reunir un bon planter de futbolistes, però que ell i els seus companys de Junta es sentien ferits per certes crítiques i insults

que havien rebut d'un sector de l'afició, de manera que sentia que la seva tasca havia resultat un fracàs. En vista d'això, tots presentaven la dimissió.

En cap moment Marià Rovira mencionà el problema econòmic que suposava la pèrdua del recolçament de certes persones que oferien donatius per a sostenir l'equip, i a l'escrit que llegí només hi ha una frase en el que en fa referència: "*...No tot es fixar sinó més tard complir els compromisos contrets*". Tampoc el tema del descens a 2^a va ser massa discutit.

La dimissió va ser acceptada després d'un breu debat en el que intervingueren Joan Piçà (que demanava que s'oferís als directius dimissionaris un vot de gràcies per la seva tasca), Josep Serra, Llorenç Roses i Josep Magraner (que en un eloqüent discurs exposà que la Societat havia de ser dirigida per noves persones, amb noves energies i amb voluntat de reorganitzar l'equip i aixecar els ànims decaiguts). En aquest aspecte, cal dir que candidats al lloc de directiu no faltaven³⁴.

Seguidament el soci Antoni Gay llegí una candidatura de socis que proposava per formar la nova Junta. Com que el soci Isidro González en proposà altra es passà a votar i resultà guanyadora la llista d'Antoni Gay³⁵. Així es donà per acabada la sessió i a una reunió posterior els directius es distribuïren els càrrecs, quedant la Directiva de la següent manera:

President:	Baltasar Marquès Oliver
Vicepresident:	Amador Canals Piçà
Secretari:	Abel González Artal
Vicesecretari:	Joan Maiol Ensenyat
Tresorer:	Josep Maiol Tries
Delegat de camp:	Joan Casanovas Casanovas
Delegat de l'equip:	Francesc Fontanet Pinya
Vocals:	Joan Nadal
	Antoni Gay
	Antoni Busquets
	Bartomeu Arbona

Baltasar Marquès havia presidit el Círculo Sollerenense en dues ocasions, en 1906 i entre 1920 i 1924.

31 En un escrit del llibre d'actes de la Junta Assessora de Futbol amb data del dia 16 de setembre el Secretari Andreu Arbona escriu: "*No ha habido reunión. Pero considero importante consignar que a raíz del pésimo partido que jugaron contra el España los elementos asalariados de Palma que juegan de refuerzo (?) con el Sóller, la Directiva en pleno acordó presentar la dimisión irrevocablemente*".

32 Setmanari Sóller, 22-9-1928.

33 És interessant el detall que Andreu Arbona, Secretari de la Junta Assessora de Futbol, escrivia al mateix temps les cròniques al Setmanari Sóller.

34 Crònica de la Junta General. Setmanari La Voz de Sóller, 29-9-1928.

35 Els resultats de la votació foren: Baltasar Marquès, 64 vots; Josep Maiol, 62; Antoni Busquets, 62; Joan Casanovas, 61; Abel González, 61; Francesc Fontanet, 60; Amador Canals, 59; Joan Nadal, 58; Bartomeu Arbona, 57; Joan Maiol, 54; Antoni Gay, 52; Josep Far, 9; Guillem Puigròs, 8; Josep Isern, 7; Enric Lucena, 7; Joan Rul·lan, 5; Marià Rovira, 2; Llorenç Roses, 2; Andreu Arbona, 2; Francesc Serra, 2; Miquel Puig, 1; Rafel Roveri, 1; Isidro González, 1 vot.

3.5 L'ALFONSO PLANTA AL SÓLLER

Les primeres iniciatives dels directius anaren dirigides a recuperar la solvència econòmica i per aquest motiu s'organitzaren una sèrie d'amistosos, el més important el 7 d'octubre contra l'Alfonso XIII.

Arribada l'hora del partit, amb el Camp d'En Maiol ple i els jugadors locals ja equipats, es va saber que en aquell moment l'equip de Palma jugava un encontre en el seu terreny de joc. Tot apunta a que els dirigents de l'Alfonso XIII havien pensat que tenien jugadors suficients com per fer dos equips, un per jugar a Palma i l'altre a Sóller. Com que això no havia estat possible passaren olímpicament del Sóller i ni es dignaren comunicar als dirigents de la SDS la seva incompareixència. A resultes d'aquest fet el directiu Antoni Gay presentà la dimissió³⁶.

Abans de que començàs el campionat de lliga es jugaren altres tres amistosos en els que es provaren varis jugadors de l'equip reserva. La idea que es va treure d'aquests partits va ser que l'equip podria fer un bon paper a la lliga sense comptar amb varis jugadors de Palma que havien demostrat la seva indisciplina i desgana, de manera que es donà la baixa a Petro, Frontera, Rosselló, Bordoi i Roca i Mestres.

El capítol econòmic era el més problemàtic, ja que les quotes dels socis i les recaptacions en concepte d'entrades no eren suficients. Amb el canvi de directiva s'esfumaven la major part dels donatius anònims que encara es rebien, demostrant que si es feien era per un compromís personal amb els anteriors dirigents.

3.6 COMENÇA EL CAMPIONAT DE LLIGA

Mentrestant, s'acostava el començament del campionat de 2ª categoria preferent. Els 8 equips³⁷ havien estat repartits en tres grups:

- Grup A: Mallorca Sport, Athletic (ambdós de Palma), Hispània (d'Alaró) i Sóller
- Grup B: Felanitx C.M i Lluçmajor.
- Grup C: Ràpid (de Sa Pobla) i Lloseta.

Els guanyadors dels grups B i C s'eliminarien entre ells i després es disputaria una final amb el guanyador del grup A. Els rivals del Sóller eren tots coneguts i amb algun d'ells, com l'Athletic, s'havia creat en les darreres temporades una forta rivalitat, de manera que el campionat tenia molt d'interès.

³⁶ Pareix ser que havia concertat el partit personalment amb el Vicepresident de l'Alfonso XIII però aquest havia sortit de viatge, de manera que la resta de directius es varen desentendre del tema.

³⁷ La normativa federativa establia que per jugar a 2ª categoria preferent s'havia de disposar d'un terreny de joc tancat i en condicions.

La primera jornada s'havia de jugar el 28 d'octubre, corresponent al Sóller enfrontar-se al Mallorca Sport en el Camp d'En Maiol, però el terreny de joc estava inundat degut a un fort temporal, cosa que obligà a la seva suspensió. El següent partit del campionat es jugà el 5 de novembre a Alaró. L'Hispània, guanyà per 2 a 1, encara que l'equip de La Vall fou superior, la lesió que sofrí el lateral Fernández suposà un contratemps que influí en el resultat. Cridà l'atenció la falta de compenetració dels davanter, que creaven poques jugades de perill i no xutaven a porta amb la determinació que ho feien la passada temporada. L'alineació del Sóller era la formada per Vallés- Ametller, Fernández- Noguera, Arnau, Castro- Suau, Mateu, Barceló, Rosselló³⁸ i Arcas. El gol va ser obra de Mateu.

3.7 CATACLISME ESPORTIU I ECONÒMIC

Els dos següents partits de lliga es jugaren a Sóller els dies 11 i 18 de novembre contra l'Athletic i l'Hispània, respectivament, i en ells només s'aconseguí un únic punt³⁹, posant-se de manifest que es jugava de cada vegada pitjor. Paral·lelament a aquests fets es va conèixer que la situació econòmica empitjorava i que s'havien produït varies dimissions entre els directius i que altres ni es molestaven a dimitir i es desentenien absolutament de les seves obligacions⁴⁰. Per altra banda, el deute era tan elevat que deixava poc marge de maniobra. En aquest sentit el secretari de la SDS, Abel González, responia⁴¹:

“No es falta de entusiasmo sino la deuda el que pone obstáculo...No son palabras ni críticas que se necesitan para poder hacer frente a la crisis...son pesetas”

A principis de desembre la crisi era tan forta que en el llibre d'actes de la Comissió Assessora de futbol el seu secretari Andreu Arbona escriu⁴²:

“El 2 de diciembre se juega un partido amistoso entre el Sóller i el España F.C. Gana el España per 3 a 1. Este será probablemente el último partido que se juegue en el Campo d'En Maiol en esta segunda época de fútbol en Sóller. El equipo local lo integraban Vallés- Ametller, Fernández- Noguera, Arnau, Castro-

³⁸ Es tracta de Joan Rosselló “Carreteret”, un futbolista solleric procedent de l'equip B

³⁹ Sóller 0 - Athletic 1, i Sóller 1 - Hispània 1.

⁴⁰ Setmanari La Voz de Sóller, 24-11-1928. El cronista “Un Antiguo Guardameta” escrivia: “La S.D.S... se ve ahora en una situación lamentable deportivamente, sin alma, y todo por falta de unas personas que no han sabido o no han querido llevar al Club por los senderos que llevan a la victoria o al éxito”. Dues setmanes després, el 7 de desembre, escrivia en la mateixa secció “La Directiva es un maremagnum”.

⁴¹ Setmanari La Voz de Sóller, 1-12-1928.

⁴² No consta data ni firma, però es la mateixa lletra d'Andreu Arbona, com es pot comprovar comparant els escrits del mateix llibre que van signats. Tot apunta a que des de que en setembre de 1928 es nomenà nova Directiva, no es formà Junta Assessora de futbol i no es convocaren més reunions, acollint la Directiva de la SDS les atribucions de la Junta Assessora.

Mestres, Massanet, Barceló, Bestard, Arcas. De los once todos cobran más o menos a excepción de Noguera i Massanet. A excepción de Arnau, que cobra por partido cincuenta pesetas, y de Arcas, que cobra cinco, todos los demás, exceptuados Noguera y Massanet cobran diez pesetas. De los once, sólo Arcas y Castro son de Sóller, y Ametller y Arnau tienen aquí su residencia.”

3.8 TOT SÓN DEUTES

Els rumors de que la crisi era tan important que obligaria a dissoldre la SDS es confirmaren. Es devia el lloguer de varis anys del camp, no reclamat fins aquell moment, pero que ara un dels propietaris, el rector de la Rafel Sitjar, volia fer valer els seus drets. Davant això es convocà Junta General pel dia 9 de desembre i la directiva presentà la dimissió irrevocable⁴³. No es nombrà nova Junta, sinó que quedà com únic cap visible el Secretari Abel González, qui convocà als socis a altra Junta el dia 12. A aquesta sessió es confirmà la situació i es donaren poders al Secretari per liquidar la Societat en el cas de no trobar-se solució.

S'intentà retirar a l'equip de la competició, però la Federació advertí que en aquest cas desqualificaria a tots els equips de la Societat durant dues temporades, així que de moment s'optà per seguir competint, encara que es donà de baixa als futbolistes foranis. Tots partiren, a excepció de Noguera, qui accedí a seguir jugant sense cobrar. Molt sentides foren les baixes d'Antolín Arnau i Pere Ametller, que vivien a Sóller, i havien viscut els moments de més glòria de l'equip, i més quan es va saber que el primer d'ells havia fitxat pel Constància⁴⁴. El darrer partit que jugaren a La Vall va ser el 16 de desembre, quan s'organitzà un amistós entre un equip del Port, en el qual s'alinearen, i altre de la SDS, guanyant aquest darrer per 6 a 1.

3.9 ESPECULACIONS URBANÍSTIQUES EN EL CAMP D'EN MAIOL

No és senzill entendre com és possible que fins aquell moment s'hagués pogut mantenir un equip de futbol quasi professional que costava 850 pessetes al mes i també un local social, però en canvi no pagar el lloguer del Camp d'En Maiol Maiol. Per donar una explicació s'ha de tenir present que quan es fundà la SDS aquesta acceptà fer-se càrrec dels deutes que tenia la Congregació Mariana per aquest concepte, que a finals de 1925 arribaven a 3000 pessetes i que tres anys després ja eren 8000.

El motiu pel qual el rector Rafel Sitjar no havia exigit el pagament fins

⁴³ Va ser una junta general molt crispada, en la que un sector de socis increpà als directius. Per altra banda, la sessió havia estat convocada amb hores d'antelació, sense que es donassin els termes reglamentaris i això ja bastà per escalfar els ànims.

⁴⁴ En el Setmanari Sóller del 22 de desembre es llegeix: “lo únic que sabem positivament és que n'Antolín Arnau i en Perico Ametller se'n son anats a cercar un altre clima, vist que per aquí ja hi ha poc que agafar”.

aquell moment ens fa entrar dins el pla de l'especulació urbanística i s'ha de deixar constància que els terrenys sobre els que hi havia el camp de futbol eren de gran valor si s'urbanitzaven. Després del descens de categoria i del relleu a la Directiva, la major part de les persones que havien participat anys enrera en la conversió dels terrenys agrícoles del Camp d'En Maiol en un camp de futbol havien perdut el control de la Societat. Ara els preocupava que amb la pèrdua total de donatius la SDS quedàs en tan mala situació econòmica que arribàs a desaparèixer. Podria succeir que algun dirigent tingués la idea de pagar el deute amb la cessió dels drets de lloguer que tenia la Societat, i en tot cas, en un moment en que no hi hagués equip de futbol organitzat, s'intentàs urbanitzar el terreny. Demanant que se li reconegués el deute, Rafel Sitjar, qui era el que donava la cara, les persones del seu entorn volien obligar a que allò no succeís i que es trobàs una solució al problema⁴⁵.

3.10 NOVES ORIENTACIONS

El dia 23 de desembre es convocà altra Junta, la tercera amb menys d'un mes. L'objectiu era reorganitzar la Societat i trobar una solució al problema del camp de futbol. A les dues anteriors convocatòries, Josep Serra havia fet una proposta: si no hi havia recolçament econòmic com per tenir un equip amb futbolistes de fora i de grans aspiracions, el millor que es podia fer era propugnar un “amateurisme” i localisme estricte. Totes les despeses serien controlades per un patronat en el que intervendrien institucions locals i tendria com objectiu pagar el lloguer del camp i la conservació de les seves instal·lacions.

Així les coses, i al no existir altra proposta, s'aprovà una reforma dels estatuts de la Societat encaminada a orientar-la en aquella direcció. Entre les novetats de les reformes es trobaven:

- A partir d'aquell dia la SDS perdia el seu caràcter exclusivament esportiu i prenia un caràcter cultural, posant el Camp d'En Maiol a disposició dels alumnes de les escoles d'ensenyament primari.
- El manteniment del camp d'esports estaria a càrrec d'un Patronat de la SDS en el que s'integrarien les corporacions, societats i particulars que cooperassin amb un pagament mínim de 100 pessetes anuals.
- Les quantitats recaptades d'aquesta forma serien destinades al pagament del lloguer i amb les quantitats sobrants s'organitzarien festivals escolars i es repartirien premis als estudiants més avantajats i regals el dia dels Reis.
- Es substituïa la Directiva de la SDS per un Comité Directiu, de set membres, cinc escollits pels socis i dos pels mestres d'escola.

⁴⁵ Fins aquell moment s'havien gastat en obres dins el recinte la quantitat de 15000 pessetes, segons el Setmanari La Voz de Sóller del 15-12-1928.

- El Patronat podria intervenir en l'administració de la SDS, estant obligat el Comitè a donar-li compte dels seus actes.
- Tots els escolars d'edat inferior a 15 anys eren considerats socis de quota gratuïta.
- Es seguiria participant en competicions oficials, sempre en una línia localista i sense pagar cap quantitat als jugadors.

Seguidament es procedí a nomenar el Comitè Directiu. Per unanimitat s'acceptà la candidatura formada per:

President: Jaume Morell Maiol
 Secretari: Josep Maiol Tries
 Tresorer: Pere Ripoll Rul·lan
 Vocals: Julián Conesa López
 Abel González Artal

Quedava posposada l'elecció dels dos vocals que representarien a les escoles⁴⁶.

La primera mesura dels directius va ser parlar amb els propietaris del Camp d'En Maiol i negociar el deute. S'aconseguí una rebaixa de 750 pessetes a la renda anual i que 3000 pessetes fossin cancel·lades gràcies a un donatiu de 10 persones.

3.11 ELS DARRERS PARTITS DEL CAMPIONAT

El mateix dia 23 i quasi simultàneament amb la celebració de la Junta, el Sóller disputava a Palma el partit de competició contra el Mallorca Sport. La Directiva del Sóller havia intentat ajornar-lo, però les pressions i les amenaces de dures sancions obligaren a canviar d'idea. El Mallorca Sport arribà a oferir fins i tot una quantitat econòmica si el Sóller es presentava. L'alineació no era tan de circumstàncies, ja que en ella trobam a tots els titulars a excepció d'Arnau, Fernández i Ametller, que foren substituïts pels jugadors del reserva Toni Martorell, Jaume Castanyer i Guillem Rul·lan. Es va perdre per 2 a 1 sense fer un mal partit, amb la lògica falta de cohesió entre les línies.

Quedaven per jugar dos encontres, un a Sóller amb el Mallorca Sport i altre a Palma amb l'Athletic. El primer d'ells corresponia a la primera jornada, del 28 d'octubre, suspesa en el seu dia per la pluja. S'intentà disputar-lo el 9 de desembre, però no es presentà l'àrbitre i no es feren més intents per a celebrar-lo. L'altre es jugà el 13 de gener i va acabar amb el resultat de 5 a 1 a favor de l'Athletic. El Sóller presentà un equip de circumstàncies format per

⁴⁶ El 26 de gener s'incorporaren al Comitè Directiu, en qualitat de vocals, els dos mestres que representaven a les escoles locals. Per part de les públiques Cristòfol Barceló, director del Fossaret, i per part de les privades el germà Josué, de les Escoles de Doctrina Cristiana.

Ensenyat- Martorell, Suau- Rul·lan, Castro, Socias- Busquets, Mateu, Fiol, Rosselló i Arcas. Marcà el gol Pau Fiol.

El balanç dels 5 partits de lliga disputats aquella temporada va ser el següent:

PJ	G	E	P	GF	GC	P
5	0	1	4	4	11	1

3.12 LA REORGANITZACIÓ DE LA SECCIÓ DE FUTBOL

Tots els jugadors que quedaren a la plantilla eren sollerics i no rebien cap emolument a canvi dels seus serveis. El darrer forani que quedava, Noguera⁴⁷, en un principi havia acceptat continuar jugant gratuïtament, però demanà la baixa a causa pel mal ambient que es generà quan va ser alineat en un partit amistós el 20 de gener contra el Lluçmayorens. El motiu no va ser altre que un jugador nascut a Sóller es sentí molest perquè un de fora li prenia el lloc i la directiva va rebre pressions. En el llibre d'actes de la secció de futbol aquest fet queda reflexat de la següent manera:

"...Se empata a un gol con el Lluçmayorens. De resultas se disgusta el voluntarioso Rullan i se concede a Noguera (jugador residente en Palma, aunque amateur) permiso para jugar con el Alfonso. Así en aquella fecha (20 Enero 1929) queda el equipo local absolutamente libre de infiltraciones foráneas."

Durant els següents mesos no hi hagué massa novetats: el primer equip disputà varis amistosos, generalment contra equips molt modestes. La idea de tenir una plantilla competitiva ni es plantejava i la prioritat era pagar els deutes.

Aquesta tònica de localisme estricte es va seguir durant varies temporades i per tornar veure un equip que portàs el nom de Sóller amb aspiracions d'estar entre els millors de Mallorca s'havia d'estar quasi 20 anys.

⁴⁷ Noguera havia estat fixat amb la idea de que realitzàs la tasca a la mitja que fins la passada temporada realitzava Josep Vidal. Andreu Arbona escriu d'ell que "era un jugador muy bueno y un auténtico aficionado" (Retazos, 1928).

Josép Magraner Vicens, fundador i primer president de la SDS

Alineació del Sóller FB que jugà el 31 de juliol de 1927 un amistós contra l' Athletic. Drets: Paco Arcas, Guillem Mateu, Miquel Frontera, Lluís Carrasco i Francisco Castro. Arrufats: Toni Mora, Antolín Arnau i Pep Vidal. Asseguts: Perico Ametller, Miquel Vallès i Manel Ensenyat.

Aquesta és l' alineació del Sóller FB que jugà el dia de Sa Fira, el 8 de maig de 1927. Els jugadors són, d'esquerra a dreta: Lluís Carrasco, Pep Puig, Pep Vidal, Biel Castanyer, Francisco Castro, Antolín Arnau, Toni Mora, Miquel Frontera, Perico Ametller, Mateu Galmés i Manel Ensenyat.

MOSSÈN JOSEP RULLAN I MIR: LA SEVA FIGURA I EL SEU ARXIU PARTICULAR

Antoni Quetglas Cifre¹

1. Introducció

El 25 de setembre d'aquest any 2012, s'han complert 100 de la mort de mossèn Josep Rullan i Mir -es capellà Busquera-, una de les personalitats més destacades de la història de Sóller.

La seva figura fou ben present en el creixement econòmic de la nostra vila, gràcies a la superació de la crisi dels tarongers, la mecanització de la indústria tèxtil i el retorn del capital procedent de l'emigració. Davant aquest conjunt de factors, Mn. Rullan es va posicionar com una figura clau en el desenvolupament social, cultural i econòmic de Sóller.

Mn. Rullan, a més, va tractar molts camps, i en tots va destacar. Fou un home polifacètic que va tractar moltes de les branques del saber, com l'educació, la història, l'agricultura, la geologia, la cultura popular o la meteorologia. Ens va deixar 12 llibres publicats, diversos manuscrits inèdits i nombrosos articles a revistes i premsa. De tots ells, segurament la més destacada és la seva obra, *Historia de Sóller*, de més de 1000 pàgines i referent obligat pels investigadors encara actualment.

Per aquests motius, des del Grup de Recerca i Estudis Sollerics (GRES), vàrem decidir dedicar les jornades d'enguany a la seva figura.

Amb aquesta comunicació pretenem retre-li homenatge alhora que donar a conèixer la seva figura i el seu arxiu particular, el qual ha estat objecte d'una digitalització amb l'objectiu de posar-lo a l'abast de ciutadans i investigadors.

2. Mn. Rullan i Mir: notes biogràfiques²

Mossèn Josep Rullan i Mir³ va néixer a Sóller el 15 de juny de 1829 a la zona de la Volta Piquera, prop del convent dels franciscans. Malgrat que, posteriorment, la família es traslladà al carrer de Sant Pere Era fill de Salvador Rullan Pastor, d'ofici agricultor i teixidor⁴, i d'Antònia Mir Arbona, de can Busquera.

¹ Historiador i Arxiver Municipal de Sóller

² QUETGLAS CIFRE, Antoni (coord.), *Fills Il·lustres de Sóller*, Palma, Promomallorca Edicions S.A., 2012.

³ A Sóller era conegut amb el malnom de "Capella Busquera".

⁴ Pel que fa a l'ocupació del seu pare hi ha divergències, mentre a la biografia escrita per M. Rotger el 1912 aquest era teixidor (diu que tal com li contà Mn. Rullan), però a l'escripta el 1971 per Andreu Arbona era agricultor. El que és cert és que al padró de d'habitants de 1827 (AMS. Padrons de Població 1827. Sign. 2270) la professió de Salvador Rullan era la d'agricultor. Malgrat tot, és del tot probable que a banda de treballar al camp també la família tingues un o diversos telers, per complementar l'economia familiar.

Casa pairal de Mn. Rullan al carrer de Sant Pere (Damià Crespi)

Era el tercer de 5 germans. Salvador el major va seguir l'ofici del pare, Maria fou mestre i va estar destinada a Eivissa, Josep que va seguir la carrera eclesiàstica, Francisca que es va casar i emigrar amb el seu marit a França i Antònia, que també fou mestra i va exercir a Binieraix.

No sembla que la família tingués gaires recursos, però tampoc no eren pobres. En la seva joventut Mn. Rullan va compaginant l'aprenentatge de l'ofici de teixidor amb l'assistència a l'escola nocturna, on va estudiar llatí i humanitats. La seva formació es va complementar amb la figura del seu oncle, fra Josep Joaquim Mir Arbona, teatí exclaustrat el 1835 quan era prior del convent de San Cayetano de Palma.

El 1845 va entrar al seminari, on va estudiar Filosofia, Dogmàtica i Teologia Moral. Va rebre la tonsura el 1851, les ordres menors el 19 de desembre de 1852 i fou ordenat prevere el 23 de desembre de 1855. A més es va treure el títol elemental de primer ensenyament elemental, el que li donava accés a poder exercir la docència primària.

Entre el gener de 1856 i octubre de 1858 fou vicari supernumerari d'Esporles, posteriorment fou nomenat vicari de l'Esgleia fins el 1840 quan va passar a ocupar el càrrec d'Auxiliar del vicari d'Establiments⁵, passant

⁵ Sembla que l'any 1859 hi va haver un intent per part d'alguns sollerics de convèncer Rullan perquè demanés el trasllat a Sóller, però ell declinà la invitació sense donar explicacions.

posteriorment a ocupar la vicaria fins a la seva jubilació el 1877, a causa dels seus problemes auditius⁶.

El 1878, una vegada retornat a Sóller⁷, fou nomenat, per part de l'Ajuntament de Sóller, custodi del cementiri local⁸. Ocupant aquest càrrec va restaurar la capella. Va ser destituït el 1892 per proposició del regidor Joan Colom Muntaner al Ple municipal (que fou aprovada per unanimitat)⁹. El motiu d'aquesta destitució foren les crítiques que va fer Rullan contra l'Ajuntament perquè l'escola nocturna que recentment s'havia creat, dirigida pel mestre Francesc Saltor, no s'ensenyava moral ni doctrina, qualificant-la «d'escola atea»¹⁰. El 1902 fou rehabilitat del càrrec pel batle Joan Puig Rullan i es va mantenir en el càrrec fins a la seva mort. Ocupant aquest càrrec, va restaurar la capella i va aconseguir ornaments per decorar-la.

L'Ajuntament de Sóller va voler reconèixer els seus mèrits i el va nomenar Fill Il·lustre en sessió plenària el 26 de març de 1904. El seu retrat es va encarregar al pintor solleric Cristòfol Pizà –*Salero*–, el qual va regalar finalment el quadre.

Quadre de Mn. Josep Rullan i Mir. Obra del pintor Tòfol Pizà (Ajuntament de Sóller)

⁶ Hi ha biografies que assenyalen que Mn. Rullan fou jubilat el 1887, però en una relació escrita pel propi Rullan de la seva vida religiosa i professional (una espècie de curriculum), ell diu que fou el 1877. La Junta Provincial d'Instrucció Pública en sessió de dia 20 d'abril de 1877 va fer constar que havia rebut una comunicació del Director General que aprovà la substitució de Rullan, mestre d'Establiments, per Andreu Janer «resolviendo que no queda vacante una escuela hasta que el Maestro tome posesión de otra por la cual haya sido nombrado». Segurament la jubilació oficial va ser l'any 1887. *El Magisterio Balear* 29-04-1877.

⁷ Entre 1877 i 1887 residia de maig a novembre a Sóller i de desembre a abril a Establiments, ja que per la seva salut el clima una mica més sec d'aquella vila li anava millor. A partir de 1887 va passar a residir tot l'any a Sóller. *Sóller* 27-11-1886

⁸ AMS. Secció 1. Actes Ajuntament 1878-1881. Sign.: 31

⁹ *Sóller* 07-05-1892

¹⁰ *Sóller* 07-05-1892

Va morir el 25 de setembre de 1912 a l'edat de 83 anys. Després de la seva mort la Congregació Mariana i el Centre Obrer Nostra Senyora de la Victòria varen organitzar una vetllada necrològica en el seu honor, en la qual varen participar entre d'altres mossèn Miquel Costa i Llobera, mossèn Antoni Mª Alcover, mossèn Llorenç Ribet i els poetes Guillem Colom i Joan Alcover. Els treballs literaris que es llegiren en aquest acte foren publicades en un llibret per la Impremta *La Sinceridad*, amb el títol de *A la memoria del Hijo Ilustre de Sóller D. José Rullan Pro*.

Portada del setmanari Sòller en motiu de la mort de Mn. Rullan (Arxiu Municipal de Sòller)

Posteriorment, se li reteren diversos homenatges: el 1920 li fou dedicat un carrer en un dels eixamples de la ciutat, a zona de Can Pereta, entre el carrer de Sant Jaume i el carrer de l'Alqueria del Comte¹¹. I el 1929, en el centenari del seu naixement, es va col·locar una placa honorària a la seva casa del carrer de Sant Pere.

Placa commemorativa col·locada a Can Busquera el 1929, en motiu del centenari del seu naixement (Damià Crespi)

Placa del carrer de Rullan i Mir (Damià Crespi)

11 Sòller 05-06-1920

Carrer de Josep Rullan i Mir (Damià Crespi)

3. Els seus camps de treball

Sóller durant el s. XIX sofreix una profunda transformació política, econòmica, social i cultural, que donà pas a la contemporaneïtat. En aquest procés, la figura de Mn. Rullan a partir de la segona meitat del segle, hi fou ben present en tots els aspectes, sempre des d'un òptica catòlica, com corresponia la seva condició d'home d'església.

Així doncs, creim que per entendre millor la seva persona, hem de destriar els diferents camps i ciències en les qual va treballar o hi fou present:

3.1. Política i Religió

Rullan fou davant tot un home d'església i totes les seves actuacions les hem d'emmarcar dins la seva concepció religiosa del món i el seu progrés. De pensament conservador, pertanyia al sector integrista de l'Església que va esdevenir a finals del XIX com a regionalista i va trencar amb el domini

tradicionalista. Aquest sector, va tenir el suport dels bisbes Cervera i Campins i estava format, entre d'altres, per Antoni Mª Alcover, Costa i Llobera, Mn. Rotger, etc., i era proper a intel·lectuals com Josep Mª Quadrado, Miquel dels Sants Oliver i Joan Alcover. Aquest sector de l'Església, era crític amb les iniciatives laiques, però també autocrítics amb l'actuació de la pròpia Església. En aquest aspecte, Rullan, en paraules de l'historiador Pere Fullana "fou un regeneracionista, preocupat per la moralitat social fonamentada en la culturització, però conscient que aquesta tesi topava amb la mentalitat col·lectiva d'una societat que es deixa endur per la pròpia inèrcia; també per la manca de voluntat del caciquisme local, la manca d'efectivitat de les juntes local d'ensenyament, i, a més, pel mateix clergat"¹². Propugnaven la implicació dels homes d'església en els canvis que sofria la societat. Per aquest motiu es va implicar en la creació d'entitats i campanyes a favor del progrés social, sempre sota els preceptes del catolicisme.

Rullan no fou contrari a la implantació i desenvolupament del sistema liberal però es mostra sempre contrari al progressisme, així com també fou relativament crític amb els carlistes. Des de la seva posició de religiós i persona influent a la localitat, va afavorir el vot a favor dels conservadors o nomenar càrrecs de l'Ajuntament. Quan l'any 1854, guanyaren les eleccions municipals els liberals progressistes, això no agradà gens a Rullan, qui afirma que «he pasado a proveerme de plumas para hacerlas volar luego vea que se desmanden en el cumplimiento de la misión para la que han sido llamados». Un any després, el 1855, en motiu de la inclusió d'un article de la nova Constitució que s'estava discutint a les Corts, relatiu a la llibertat de culte, Rullan al front d'un grup d'electors promogueren una recollida de firmes en contra d'aquest. Considerava el nou text constitucional un atac a la religió i un perill per a Espanya, vist el què, segons ell, representà a Anglaterra i França. Tingué el suport del secretari de l'Ajuntament Jordi Frontera¹³ i el rector de Sóller. Un altre exemple de la seva vinculació amb la política local el tenim el 22 de març 1865, quan el seu amic Antoni Pastor li notificà que havia entrat de secretari municipal Joan Coll Peña, de qui diu que «no he oído una persona, sea del

¹² FULLANA PUIGSERVER, Pere, *El moviment catòlic a Mallorca (1875-1912)*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1994.

¹³ Jordi Frontera Vaquer -*Punya!*- va entrar com a ajudant del secretari Jaume Mayol el 1836 i el va substituir el 1843, ocupant el càrrec fins a la seva mort el 1859. Durant el desenvolupament del càrrec de secretari va impulsar l'establiment de les congregacions religioses de les Germanes de la Caritat i les Filles de Maria, per encarregar-se de l'assistència de pobres i malalts i per l'educació femenina respectivament. També va impulsar la millora de diverses infraestructures portuàries (moll al Llatzaret i fars de la Punta Grossa i del Bufador), la construcció de la carretera del Coll, la millora de les carreteres de Deià i Fornalutx, la rebaixa dels drets de la taronja a França, la concessió d'un mercat setmanal i una fira el segon diumenge de maig, i l'exemple i millora dels carrers i places públiques. RULLAN I MIR, Josep, *Historia del establecimiento de las Escolapias en Sóller y de su progreso*, Sóller, Imp. Joan Marquès Arbona, 1923, pàg. 18-30.

color que sea, que no esté contenta de dicho nombramiento»¹⁴. Diu que «el pueblo estará bien servido», perquè és «un excelente sujeto, de conocimientos bastantes para el buen desempeño de su cargo. Por el pronto le faltará alguna práctica pero, esta adquirida, creo tendremos lo que tanta falta nos hacía, con la ventaja de tenerlo del mismo pueblo. Si con el tiempo no nos lo echan a perder, creo tendremos un reemplazo del difunto Frontera, pues es un empleo éste de los que más contribuyen a la felicidad de las poblaciones».

3.2. Economia

A Sóller, en els primers decennis del XIX, es donà una forta crisi de tots els sectors, que comportà la radical transformació del sistema productiu, el que suposà l'evolució d'una economia d'Antic Règim a una industrial i comercial. En aquest sentit, Rullan s'implicà en el progrés econòmic i en l'adopció de sistemes i models productius moderns. Per la seva concepció de la societat i el progrés, fou fundador o promotor de diverses societats econòmiques:

- Fàbrica de sabó (1864-1866): va fundar aquesta empresa amb el seu germà Salvador, en un moment àlgid per aquest tipus d'empreses.
- Setmanari *Sóller* (1885): malgrat no ser-ne el fundador fou un dels seus principals valedors i suports des dels seus inicis. Va col·laborar periòdicament amb aquesta publicació fins a la seva mort. A més, amb conveniència amb el propietari Joan Marquès, va fer servir el setmanari per dur a terme els seus projectes de millora per la població, com l'establiment de la línia telegràfica amb Barcelona, l'augment d'escoles d'ensenyament, la creació d'un sindicat agrícola, etc. S'ha de dir que la majoria dels projectes es feren realitat.
- *Banco de Sóller* (1890): des de les planes del *Sóller*, Mn. Rullan va promoure l'establiment d'una societat de crèdit amb capital purament local. Malgrat no formar part de la junta directiva si que en fou accionista.
- *Compañía de Navegación de Sóller* (1891): va participar en la vinguda del primer vaixell de vapor (*Niny*, 1887), que enllaçava la localitat amb Barcelona i Marsella i, posteriorment en la constitució d'una empresa naviliera pròpia, essent-ne també accionista. Quan aquesta va fer fallida, va mantenir-se com accionista de la companyia *Copropietarios del León de Oro*, continuadora de l'anterior.
- *El Gas S.A.* (1892): aquesta empresa fou una aposta personal seva i en la qual hi va dedicar molta atenció. Fou un dels fundadors de dita empresa i el seu primer president.

14 AMS. Arxiu mossèn Josep Rullan i Mir. Correspondència (1856-1912). Carta de Antoni Pastor, enviada el 22-03-1865.

Acció de l'empresa El Gas S.A. (Arxiu Municipal de Sóller)

- *Sindicato Agrícola Sollerense* (1899): va ser un dels fundadors i primer president del *Sindicato Agrícola Sollerense*. El seu objectiu era defensar i promocionar la producció agrària local.
- *Ferrocarril de Sóller* (1904): malgrat no implicar-se gaire en l'empresa, a causa de la seva salut, En alguns articles ja havia deixat entreveure la necessitat de la construcció de la línia. I en va ser un dels primer accionistes¹⁵.

També s'implicà en la incipient indústria turística publicant la primera guia turística de la localitat i una de les primeres de Mallorca, la *Guía de Sóller* (1898), on es podien trobar tots els serveis que es donaven a la vila en aquella època.

3.3. Ciències

Sobretot, Mn. Rullan, fou un home polifacètic que va tractar moltes de les branques del saber, com l'educació, la història, l'agricultura, la cultura popular o la meteorologia.

3.3.1. L'educació

Al mateix moment que s'estava preparant per ser ordenat capellà, es va treure el títol de primera ensenyança, el que li permetia poder exercir la

15 Segons el propi Jeroni Estades, fundador i promotor del ferrocarril, Mn. Rullan va dir que "després d'això (la inauguració del tren, l'abril de 1912) ja es podia morir tranquil". DIVERSOS AUTORS, *A la memoria del Hijo Ilustre de Sóller D. José Rullan Pro.*, Sóller, Impremta de Juan Marquès, 1912.

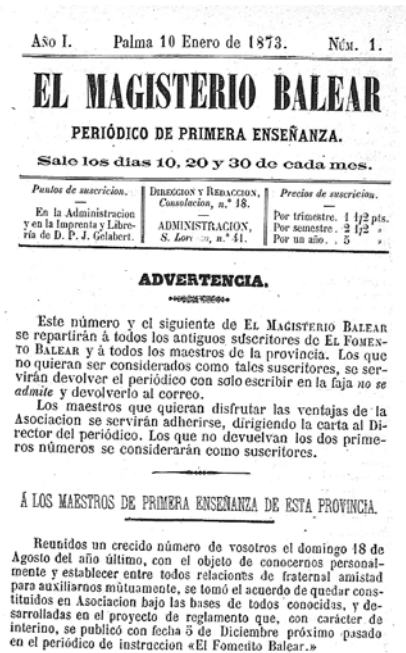
docència elemental¹⁶. Fou mestre a les escoles d'Esporles, on va muntar una escola diürna privada per nins i nocturna per adulta, s'Esgleietta, on va fer el mateix que a l'anterior localitat, i Establiments, on va treure la plaça de mestre a l'escola pública.

Com a pedagog, era partidari de promoure el mètode *Pestalozzi*, introduït a Mallorca pel bisbe solleric Bernat Nadal, que era un mètode d'ensenyança que donava molta importància a l'experiència intuïtiva i racional¹⁷. A l'escola d'Establiments va aplicar aquest mètode d'ensenyança, practicant excursions amb els alumnes on es donaven lliçons d'història natural, geografia, geologia i agricultura. En el jardí de l'escola va fer muntar un observatori meteorològic pels alumnes.

Com a mestre, era partidari de controlar i fomentar l'educació, sobretot de les classes obreres. Per ell, educar feia referència a valors no a continguts, valors ètics i religiosos. En aquest sentit se'n feu ressò del fenomen migratori solleric i fomentà l'aprenentatge de les lletres i comptabilitat, com eines indispensables per emigrar. En el panorama educatiu local, es va implicar, juntament amb altres, en la vinguda de la congregació de Mares Escolàpies, les quals es preveia que donarien un ensenyament femení de major qualitat¹⁸.

Fou cofundador de la revista escolar *El Magisterio Balear* (1873-1928), en la qual va publicar un bon nombre d'articles.

Va tenir contacte amb pedagogs destacats com Andreu Ferrer, Joan Benejam, etc.

Portada de El Magisterio Balear

16 Li fou dispensat l'estudi dels dos darrers cursos de la carrera a l'Escola Normal, gràcies a una ordre de la Direcció General d'Instrucció Pública. *El Magisterio Balear* 31-01-1902

17 Aquest mètode rep el nom del seu creador el pedagog suís Johan Enrich Pestalozzi (1746-1827) i estava centrat en l'educació infantil. L'educació era vista com una ajuda per a l'estudiant per a desenvolupar-se però el que és més important és la intuïció i l'experimentació. Defensava la individualitat dels nins i la necessitat de que els mestres estassin preparats per aconseguir un desenvolupament integral dels alumnes més que "implantar" coneixements.

18 Després de la seva mort es va editar l'obra pòstuma *Historia del establecimiento de las Escolapias en Sóller y de su progreso* (1923)

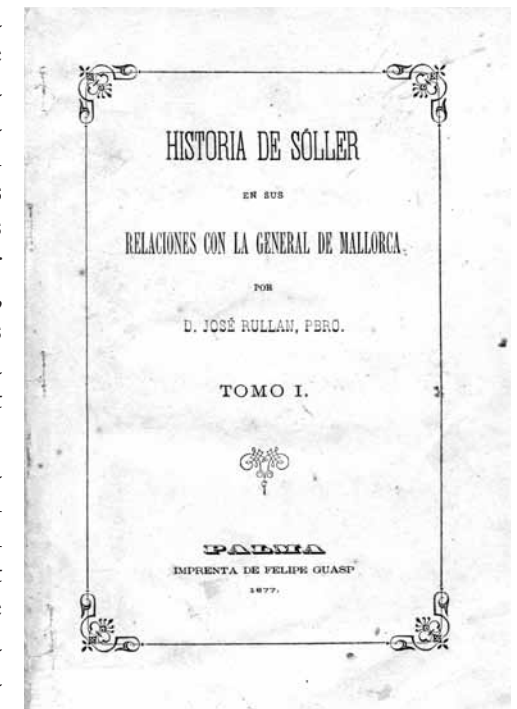
3.3.2. La Història

Una de les principals passions de Mn. Rullan foren els estudis històrics. La seva obra es podria emmarcar dins la corrent positivista imperant a l'època¹⁹.

Segurament la seva primera obra fou, el 1853, la redacció d'unes notes històriques sobre Sóller que serviren per il·lustrar un gravat d'un plànol del casc urbà de Sóller de 1791. L'any següent, ajudà a J. M. Bover a preparar la seva obra sobre els fets de l'11 de maig de 1561²⁰.

El 1855 entaulà relació amb J. M. Quadrado, qui segurament va influir molt en la seva obra posterior²¹. Posteriorment va realitzar diverses investigacions històriques, destacant la publicació el 1876 de la seva magna obra, *Historia de Sóller en sus relaciones con la general de Mallorca*. L'obra es centra principalment en les èpoques medieval i moderna, gràcies al domini que tenia del llatí i la paleografia. És de destacar la crítica i la comparació que fa de les fonts i de la documentació de l'època com a metodologia de treball. Aquesta fou considerada una de les obres importants de la seva època ja que, a més d'aportar dades sobre la història de la localitat, posava de relleu quin era l'estat de la investigació a Mallorca. A més li va permetre ser considerat un dels millors historiadors mallorquins de la seva època i model per històries locals posteriors, a més, de ser nomenat soci d'honor de les Societat Econòmica Mallorquina d'Amics del País i de la Societat Arqueològica Lul·liana.

A banda d'això, Rullan en dita obra va dedicar també un capítol a la història contemporània del segle XIX, analitzant la realitat sollerica des del començament de segle fins el 1868. En aquesta malgrat no adoptar una postura clarament antiliberal si que es mostrà crític amb el liberalisme

Portada de la Història de Sóller de Mn. Rullan

19 FULLANA, Pere / PEÑARRUBIA, Isabel / QUINTANA, Antoni, *Els historiadors i l'esdevenir polític d'un segle a Mallorca (1839-1939)*, Palma, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1996.

20 Posteriorment hi trobà moltes incorreccions i en criticà l'obra final.

21 Quadrado tenia casa a Sóller, on hi passaven algunes temporades, ja que la família de la seva esposa descendia de la Vall.

per les seves actuacions anticlericals. Per ell, el segle XIX és un segle dolent, aportant una visió molt negativa d'aquesta centúria. En paraules seves diu «las nuevas ideas, que debían producir, y produjeron, una revolución general, causaron a la vez males sin cuento por el sesgo que tomaron después y, acarrearón también amargos disgustos a sus defensores»²².

Va col·laborar en diverses publicacions periòdiques com *El Genio de la Libertad*, *El Mallorquín*²³, *El Ancora*, *Bolletí de la Societat Arqueològica Lul·liana*, *L'Ignorancia*, *El Magisterio Balear*, *Revista Balear*, *Almanaque Balear*, *El Agricultor Balear*, *El Porvenir Balear*, *Sóller* i *La Última Hora*. D'altra banda també va ajudar a altres investigadors en les seves obres com en Quadrado, J. M. Bover, l'Arxiduc o n'Alvaro Campaner.

També Mn. Rullan, fou pioner en els estudis de la prehistòria a Mallorca, localitzant diversos jaciments a la localitat. El seu principal objectiu era utilitzant-la per combatre les teories evolutives de Darwin i els seus seguidors, que considera contraris a la revelació. En aquest sentit, porta una lluita aferrissada contra els partidaris de la ciència que pretenien explicar els fenòmens naturals sense tenir en compte els dogmes, doctrines i ensenyances de la religió catòlica. Un dels motius que, segons Rullan, feia que les seves teories fossin rebutjables era la fluïdesa dels seus arguments i les contradiccions en les que queien a l'hora d'exposar les seves teories. D'aquest aspecte s'han de ressaltar la correspondència que va mantenir amb Antoni Mª Alcover²⁴ i amb el professor de la Universitat de Barcelona Joan Terrassa Gilabert.

Pel que fa als seus estudis històrics, va deixar diversos manuscrits sense publicar:

- Memorias para servir a la historia de El Gas en Sóller (1893): sobre els inicis de l'empresa El Gas,
- Un manuscrit sobre el Ferrocarril,
- Quatre toms sobre metafísica i moral, escrits entre 1909 i 1910, amb el

22 RULLAN I MIR, Josep, *Historia de Sóller*, 2 toms, Palma, Imprenta Guasp, 1876.

23 Fou la fusió dels diaris *Balear* i *Diario de Palma*. Rullan en fou el corresponsal a Sóller. Com que vivia entre Palma i Esporles, tenia informadors locals que li proporcionaven notícies que després ell seleccionava i confegia (Jordi Frontera, Joan Pastor, etc.).

24 En les cartes que s'enviaren criticaren durament les teories de l'abat Moigno. Moigno era un monjo que intentava divulgar el fet que els textos bíblics es poden conciliar perfectament amb els descobriments científics. Fins i tot arribà a defensar el valor religiós de les matemàtiques a la seva obra *El esplendor de la fe*, en 4 toms. En una carta enviada per Alcover a Rullan, diu «I el sentís parlar de ciències físiques, el sentís explicar-se sobre geologia i cosmogonia i demés ciències per l'estil, que tenen uns noms tan rars i enrevisclats». Així i tot, Alcover era conscient que Rullan si era partidari de la ciència geològica i arqueològica. En una altra carta escriu «No es cregui que ara jo crega que vostè amb la geologia vagi fuit, ni molt manco. Si li he fet aqueixes cites és perquè sé que vostè és aficionat a aqueixos estudis que li mostren, com vostè me digué, l'existència i acció creadora de Déu més que res, i creure que li agradarà veure una volta més el trist paper que fan los savis que no volen veure Déu per en lloc... perquè no els lleu servir-lo i els fa nosa ferm per fer la vida d'éssers germans de moneies», fent referència explícita a les lleis darwinianes. AMS. Arxiu mossèn Josep Rullan i Mir. Correspondència (1856-1912). Carta de Mn. Antonia Mª Alcover, enviada el 14-08-1882.

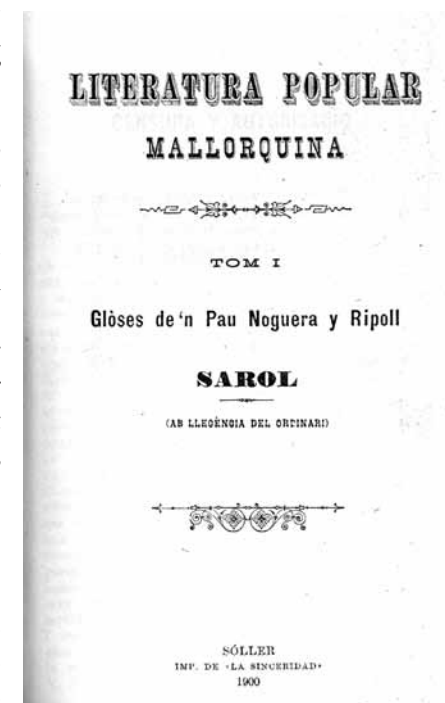
títol genèric de *Recreos Filosóficos*. Aquests foren: *La Física en manos de todos*, *La Física en manos sagradas*, *La Química*, *la Física y la higiene en manos de todos* y *La Física en manos de la mujer en el hogar doméstico en veladas*.

- Un manuscrit que havia de ser el tercer tom de la Història de Sóller, dedicat als personatges il·lustres de Sóller.
- Un manuscrit sobre un viatge que va fer a València i Barcelona
- Un manuscrit titulat *Miscel·lània*, l'únic escrit en català i que parla de temes diversos: els carrers i el seu origen, l'arribada del vapor a Sóller, modes de vestir, festes, tipologia i mobiliari de cases, costums, etc.

3.3.3. L'etnografia

També es va endinsar dins el món de la cultura popular i fou un destacat etnògraf, centrant les seves recerques en la recopilació de gloses i glosadors sollerics. Va publicar els reculls dels 3 glosadors més importants de Sóller al s. XIX: Andreu Coll Bernat- *Tambó*-, Pau Noguera Ripoll -*Sarol*- i Sebastià Marquès Ortigas -*de sa Portella*-. A banda d'això va deixar una obra inèdita sobre els glosadors "menors" com Andreu Albertí -*Boi*-, Josep Seguí, Bernat Oliver -*Berenguer*-, n'Isabet -*Doi*- o en Pau -*Pentinadó*-, etc.

Fou col·laborador de Mn. Antoni Maria Alcover en l'obra del diccionari i en la recollida de rondalles mallorquines²⁵. Rullan i Alcover es conegueren l'estiu del 1881 per voluntat del primer, quan aquest tenia 52 anys i Alcover tan sols 19, encara que ja estava «ocupado en mis estudios literarios, leyendo las crónicas de Marsilio y Desclot, sin dejar de las manos los Idilios y Cantos místicos de Verdaguer, hojeando algún tanto los poetas mallorquines, recogiendo continuamente canciones que el pueblo se sabe al dedillo y, además, vocablos antiguos que la gente anciana no se

Portada del recull de gloses d'en Pau Noguera -Sarol-

25 JASSO GARAU, Vicenç / TORRENS VALLORI, Catalina, *Sóller a les rondalles mallorquines*, dins II Jornades d'Estudis Locals a Sóller, Sóller, Ajuntament de Sóller, 2008.

atreve a emplear en pleno siglo XIX...». De seguida, nasqué una gran amistat entre els dos i una admiració d'Alcover envers Rullan, no tan sols per la *Historia de Sóller*, sinó també «por su admirable constancia en consultar monumentos, así orales como escritos, en tinta o en el lenguaje mudo y perenne de la naturaleza». En una carta datada el juny del 1881, Alcover descobreix els seus sentiments de cordialitat amb Rullan: «No sé cómo darle, D. José, las gracias –li escriu– ni cómo estarles agradecido por el caso que Vd. Me hace y por la consideración en que me tiene. No puedo explicarme los deseos en que ardía Vd. de verme y tratar de ser mi amigo cuando, ingenio a mi carácter, confieso que soy un pobre muchacho que nada valgo a no ser por la afición decidida y constante que profeso a la literatura de nuestra patria: no presumo de imaginación, de talento ni de ingenio, pero sí de leal y ferviente cultivador de aquella lengua que mamé en la leche de mi madre; aquella lengua tan dulce y sonora a mis oídos en que aprendí a rogar a Dios y a sus santos; aquella lengua en la cual departía cuando niño con los compinches de mis infantiles juegos; aquella lengua para mí tan sagrada de que me sirvo en el misterioso recinto de mi conciencia y que empleo para mis más recónditos y secretos pensamientos; aquella lengua cuyo abandono y menosprecio es para el mallorquín un pecado, un crimen, un sacrilegio. Santo y bueno que no se escriba, que no se cultive; pero nunca jamás que se la llene de improperios tildándola de áspera, pobre e inútil, cuando sorprende su fluidez, confunde su riqueza exuberante y admira su flexibilidad si, manejada por quien la conoce a fondo, alza el vuelo de sus cláusulas y períodos al mismo tiempo imponentes y arrebatadores. Léanse los modernos poetas mallorquines, esos hijos predilectos de la patria, y dígame si no se oye palpar aquel idioma cadáver que en parte engendró los modernos romances del sur de Europa: el lemosín, en que cantaron los dos poetas más grandes de sus tiempos Raimundo Lulio y Ausias March»²⁶.

Fruit de que la seva germana es trobava a Eivissa com a mestra a Sant Josep, va viatjar diverses vegades a la Pitiussa major. En aquests viatges va recollir gloses i rondaies populars eivissenques, les quals les va recollir en una obra inèdita sobre el folklore d'Eivissa. Aquesta obra la va compartir amb Mn. Alcover²⁷.

26 AMS. Arxiu mossèn Josep Rullan i Mir. Correspondència (1856-1912). Carta de Mn. Antoni Maria Alcover, enviada el 21-07-1881.

27 En una carta enviada per Alcover li comenta que ha llegit aquesta obra i li diu «Amich estimadíssim, li remet aquest llibre de vostè de coses d'ivissa. N'he trobades moltes de sabudes per l'obre del diccionari. Vostè es un gran operari, tota la vida, de les lletres y les ciències. Si els homes no le hi agraeixen, ja le hi pagarà Déu així com Ell acostuma». AMS. Arxiu mossèn Josep Rullan i Mir. Correspondència (1856-1912). Carta de Mn. Antoni Maria Alcover, enviada el 24-02-1908.

3.3.4. La Meteorologia

Es va interessar també per la meteorologia, entenent que el coneixement d'aquesta ciència era molt important pels cultius agrícoles. Va muntar un observatori a la seva casa del carrer de Sant Pere i un al far de la punta grossa

En aquest recollia dades pluviomètriques i de temperatures que solia publicar al setmanari Sóller. Aquesta tasca li va permetre intuir que les plogudes de l'octubre de 1885 eren excepcionals i perilloses. Fou, juntament amb Joan Marquès Arbona, el principal encarregat d'organitzar el socors i l'ajuda a les famílies afectades de l'Horta per les grues inundacions que afectaren la vall aquell any. D'aquest fet publicà com apèndix de la *Historia de Sóller*, l'obra *Inundación de Sóller y Fornalutx* (1887).

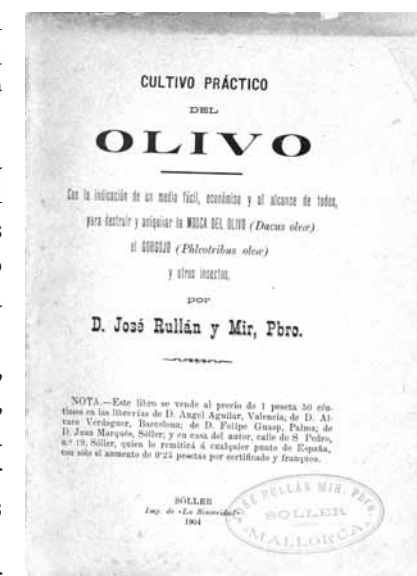
3.3.5. La botànica i la geologia

Com a naturalista i botànic estava interessat en l'experimentació agrícola i en la millora de les varietats de fruits, amb la intenció de millorar-ne el rendiment. Es va centrar en l'estudi dels cultius locals (cítrics, garrovers i oliveres), les malalties que els afectaven i el seu tractament. Per això, no dubtà en posar-se en contacte amb diversos personatges, associacions i universitats europees, amb els quals intercanviava informació. També disposava d'una xarxa de col·laboradors a diferents pobles de Mallorca, amb els quals posava en pràctica les tècniques de poda i empelt del garrover, ametller, figuera, taronger i olivera. Entre d'ells, s'hi trobava Andreu Alcover, germà de mossèn Antoni Ma Alcover.

Tenia un hort i olivar a la zona de la carretera del Coll, "Can Fuselles", en el qual experimentava i sembrava varietats de garrovers, oliveres i tarongers²⁸. Això el va convertir en la referència per la majoria d'agricultors locals.

Com a ciència auxiliar a la botànica, es va interessar en el camp de la geologia, centrant les seves investigacions en la recerca d'aigües subterrànies, per poder obrir noves fonts que fossin aprofitables pels agricultors.

Sobre tots aquests temes va publicar diverses obres: *Noticias sobre la agricultura*

Portada de El cultivo práctico del olivo

28 MORELL RIPOLL, Jaime, *D. José Rullan i Mir, a Ecos de Mi Colegio* nº 21, gener de 1947 i nº 22, abril de 1947

de Sóller (1871), *Memoria sobre el algarrobo y su cultivo en Mallorca* (1882), *Memoria sobre los cultivos arbóreos y herbáceos* (1888), *El cultivo del naranjo en las Baleares* (1896), *Cultivo práctico del algarrobo* (1897), *Ensayos de agricultura y prehistoria* (1900) i *Cultivo práctico del olivo* (1904).

També va recollir una notable col·lecció de fòssils i restes prehistòriques i va confeccionar un destacable herbari, arribant a muntar un petit museu a casa seva.

3.4. Societat i cultura

Com a religiós, estava preocupat també pel progrés social i cultural. Per aquest motiu va donar suport a la creació d'entitats socials, que tinguessin, això sí, sempre pròximes als preceptes catòlics.

El 1899, va donar suport a la creació d'una associació recreativa i esportiva, el *Círculo Sollerense*, essent nomenat Soci d'Honor d'aquesta entitat.

Uns anys més tard, el 1905, també s'implicà en la creació de la Congregació Mariana, en la qual hi col·laborà activament. Per aquest motiu fou nomenat congregant honorari.

Tal com ell mateix va ressaltar a la *Historia de Sóller*, les festes populars tradicionals (Sant Antoni, cavallets, etc.) en el segle XIX estaven en decadència. Aquest fou un dels motius pels quals s'inicià, el 1855, el simulacre dels fets de l'11 de maig de 1561 (Firó), coincidint amb la Fira inaugurada l'any anterior. El propi capella Busquera va escriure l'himne que es va cantar durant les primeres celebracions de la Fira.

4. El programa de recuperació d'arxius particulars

Es tracta d'un projecte, o millor dit una política, portada a terme per l'Arxiu Municipal de Sóller (AMS), per a recuperar, conservar i difondre el patrimoni documental de Sóller. La posada en marxa d'aquest programa respon a la necessitat de protegir i conservar el patrimoni documental local i possibilitar-ne la seva difusió. Tot això permetrà poder tenir un coneixement més ampli de la història del nostre municipi. Els objectius són, per tant:

- La recuperació, catalogació i difusió dels arxius i fons documentals de tipus privat del municipi de Sóller

- Evitar la pèrdua de patrimoni documental

Amb aquesta tasca, als propietaris dels fons se'ls reconeix públicament la seva col·laboració, es fa un inventari de la documentació que posseeixen i se'ls lliura una còpia digitalitzada del seu arxiu o fons, on consti l'origen del fons. Per altra banda, les contrapartides per a l'Ajuntament són:

- La recuperació del patrimoni documental de Sóller
- La possibilitat d'usar aquest material en altres projectes que dugui a terme l'Ajuntament, sempre indicant-ne el seu origen primitiu
- La difusió d'aquest fons i facilitar-ne de la seva consulta a tota la

ciutadania (és poden produir excepcions, que s'haurien d'indicar en el document de donació o cessió).

Així, entre 2009 i 2012 s'han ingressat a l'arxiu uns 24 fons o arxius privats, tant en format digital com original. Aquests són:

- Arxiu de Can Ballester (s. XVII-1990)
- Arxiu de l'empresa comercial Canals y Colom de Tabasco (Mèxic) (1901-1920)
- Arxiu de l'empresa comercial Matias Colom S.R.C. d'Alzira (1920-1936)
- Arxiu de l'Hospici (1806-1992)
- Arxiu de l'Hostal Brisas
- Arxiu de la fàbrica tèxtil de Ca les Ànimes (1892-1975)
- Arxiu de la fàbrica tèxtil de Can Bac (1899-1980)
- Arxiu de la fàbrica tèxtil de Can Moana (1895-1966)
- Arxiu de la fàbrica tèxtil de Can Puig (1945-1970)
- Arxiu de la fàbrica tèxtil de La Solidez (1937-1972)
- Arxiu de la fàbrica tèxtil de Sa Fàbrica Nova (1924-1978)
- Arxiu de la família Rullan Castañer (1893-1975)
- Arxiu de la Ferreria i la teulera de Can Perlús (1920-1970)
- Arxiu de la Impremta Marquès (1870-1985)
- Arxiu de Mn. Josep Rullan i Mir (s.XVII-1912) –digital–
- Arxiu del Banc de Sóller (1892-1943)
- Arxiu del Jutjat Comarcal de Sóller (1860-1989)
- Correspondència personal del Crèdit Balear (1918-1925)
- Entrevistes en cassette i fitxes sobre emigrants fetes al Curs de Reciclatge (1989)
- Entrevistes en cassette i fitxes sobre escoles durant la república i franquisme fetes al Curs de Reciclatge (1990)
- Entrevistes en cassette i fitxes sobre fàbriques de tèxtils a Sóller (1990)

Sala de dipòsit de l'Arxiu Municipal de Sóller a l'edifici municipal de les Escolàpies

- Entrevistes en cassette i fitxes sobre figues seques (1990)
- Llibre d'Actes del Consell Local de la societat Mare Nostrum (1946-1952)
- Llibre de comptes de la confraria de teixidors de Sóller (1880-1970)

5. L'arxiu particular de Mn. Rullan

Tota l'activitat que va portar a terme Mn. Rullan en vida va esdevenir en un important fons documental conservat amb cura per la família Lliteras-Colom, que creiem que ha de ser difós, per tal de posar a l'abast dels investigadors l'obra i la personalitat d'un dels personatges més destacats no sols de la història de Sóller, sinó de la història de Mallorca. Per aquest motiu, l'Ajuntament de Sóller, a través de la regidoria de Cultura i Patrimoni, es va posar en contacte amb la família per veure la seva disposició a cedir aquest fons. Finalment, després de les converses mantingudes, es proposà un pla d'ordenació, catalogació i digitalització del fons documental de mossèn Josep Rullan i Mir, així com l'elaboració de material que servís per donar-lo a conèixer als seus conciutadans.

La classificació i publicació digital dels fons documental de Rullan i Mir esdevenia, al nostre entendre, imprescindible per les següents raons:

- La importància històrica de la figura de mossèn Josep Rullan i Mir per Sóller.
- La necessitat de reconèixer la tasca realitzada pel nostre Fill Il·lustre, en benefici de Sóller i Mallorca.
- L'interès que té el seu fons documental per l'estudi de la història contemporània de Sóller.
- La necessitat de donar a conèixer la importància de l'esmentat prevere a les generacions actuals.

L'arxiu consta d'uns 1.400 documents, entre cartes, pergamins, manuscrits, fulletons i plaguetes.

Cronològicament abasta des del segle XVII a 1912.

5.1. El procés d'ordenació i digitalització

Com hem dit, aquest arxiu s'ha digitalitzat com a part del programa que du a terme l'Arxiu Municipal de Sóller de recuperació, ordenació i difusió dels fons documentals privats de Sóller.

S'ha seguit la següent metodologia de treball:

- Identificació del fons documental.
- Catalogació i ordenació de dit fons.
- Digitalització.
- Buidatge d'altres fons on poder obtenir més informació sobre Rullan i Mir.
- Elaboració d'una biografia i d'una exposició sobre la figura de Josep

Rullan i Mir i la seva època.

- Publicació en format digital a la plana web de l'Ajuntament dels resultats.

5.2. Les sèries

El fons l'hem aplegat en 13 sèries documentals, agrupades temàticament, segons la documentació generada per Mn. Rullan. Les sèries s'inclouen en la secció d'Arxius Particulars i d'Altres Institucions sota el títol Fons Arxiu Mossèn Josep Rullan i Mir. Així, les sèries són:

1. Correspondència: s'agrupa tota les cartes rebudes per Mn. Rullan entre 1840 i 1912. És la més nombrosa.

2. Documentació de Jorge Frontera: agrupa la documentació d'aquest personatge, que fou secretari de l'Ajuntament de Sóller entre 1841 i 1859

3. El Gas: agrupa la documentació personal relacionada amb l'empresa *El Gas S.A.*

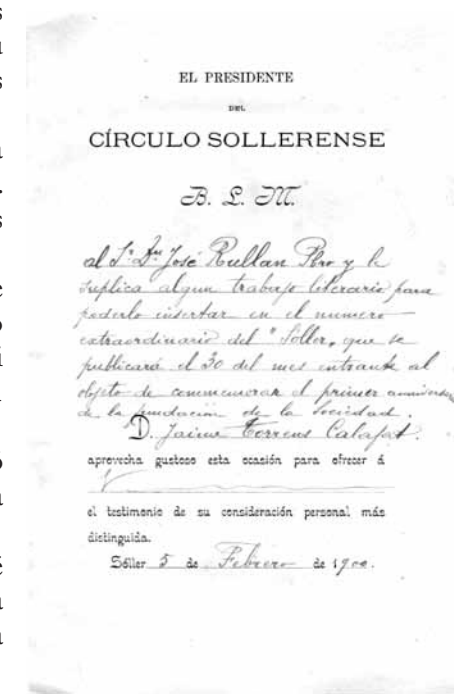
4. Escola Establiments: hi conté documentació relativa a la seva estança com a mestre en aquesta localitat

5. Estatuts i Memòries: s'agrupen diversos esborrany d'estatuts d'associacions de Sóller, així com memòries d'empreses locals

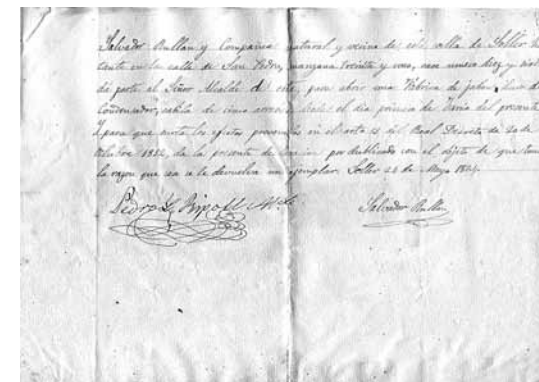
6. Fàbrica de sabó de Salvador Rullan i Mir: entre 1864 i 1867 els germans Salvador i Josep Rullan varen muntar una empresa de sabó fluix. Conté correspondència i comandes d'oli

7. Gloses: conté gloses recollides per Mn. Rullan

8. Manuscrits: s'hi concentren els manuscrits redactats per Rullan i Mir, on

Carta del Círculo Solterense a Mn. Rullan (Arxiu Mossèn Josep Rullan i Mir)

Permís d'obertura de la fàbrica de sabó

Propaganda del León de Oro

recollia dades històriques de Sóller

9. Meteorologia: hi ha dades estadístiques sobre meteorologia recollides per Mn. Rullan a la seva estació

10. Notes diverses sobre història, patrimoni, etnologia, etc.

11. Pergamins: inclou diversos pergamins de Mn. Rullan

12. Premsa: col·laborador habitual del setmanari *Sóller*, va conservar una col·lecció d'aquesta publicació entre 1885 i 1912

13. Vaixells de vapor: hi conté documentació relativa a diversos vaixells de vapor.

GARCIA, Lluc, *Rullan i Mir, naturalista*, a Sóller. Número commemoratiu dels 125 anys, Sóller Publicacions / Grup Serra, 2010, pàg. 127.

GEM, *Josep Rullan i Mir*, a Gran Enciclopèdia de Mallorca, volum 15, Palma, Promomallorca Edicions S.A., 1991.

JASSO GARAU, Vicenç / TORRENS VALLORI, Catalina, *Sóller a les rondaies mallorquines*, dins II Jornades d'Estudis Locals a Sóller, Sóller, Ajuntament de Sóller, 2008.

MORELL RIPOLL, Jaime, *D. José Rullan i Mir, a Ecos de Mi Colegio* n° 21, gener de 1947 i n° 22, abril de 1947

QUETGLAS CIFRE, Antoni (coord.), *Fills Il·lustres de Sóller*, Palma, Promomallorca Edicions S.A., 2012.

ROTGER, M., *In Memoriam D. José Rullán y Mir Pbro.*, a *El Grano de Mostaza* de 22-10-1912.

RULLAN I MIR, Josep, *Historia de Sóller*, 2 toms, Palma, Imprenta Guasp, 1876.

5.3. La difusió

Com hem dit, un dels principals objectius de l'AMS és la difusió del fons. Aprofitant les noves tecnologies, a la plana web de l'Ajuntament de Sóller es poden consultar diversos documents que possibiliten aquesta difusió entre els investigadors i donen a conèixer de quina documentació disposa aquest fons.

Així, a l'àrea de l'Arxiu Municipal de la plana web de l'Ajuntament de Sóller hi ha un enllaç amb el nom d'Arxiu de Mossèn Josep Rullan i Mir. En aquest es poden consultar diversos documents en pdf:

- Biografia de Mn. Rullan
- Característiques del fons
- Inventari del fons

A banda d'això, la consulta del fons està oberta a tota la ciutadania a l'Arxiu Municipal de Sóller

6. Bibliografia

ARBONA I OLIVER, Andreu, *Rdo. D. José Rullan y Mir, historiador, impulsor del progreso en su pueblo*, a *Sóller* de 26-06-1971.

DIVERSOS AUTORS, *A la memoria del Hijo Ilustre de Sóller D. José Rullan Pro.*, Sóller, Impremta de Juan Marquès, 1912.

FULLANA PUIGSERVER, Pere, *El moviment catòlic a Mallorca (1875-1912)*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1994.

FULLANA, Pere / PEÑARRUBIA, Isabel / QUINTANA, Antoni, *Els historiadors i l'esdevenir polític d'un segle a Mallorca (1839-1939)*, Palma, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1996.

LA RECUPERACIÓ DEL CONCEPCIÓ

Ignasi March Pizà
Josep Lluís de Santiago Nicolau
Aina Mora Vives

INTRODUCCIÓ

Més de 150 anys d'antiguitat i milers de milles marítimes navegades són la carta de presentació d'un vaixell considerat una de les ofertes més valorades pel turisme de Maurici que naixé a Sóller i que com gairebé tot el patrimoni marítim és un perfecte desconegut. Aquest treball és un homenatge i una forma de celebrar una important efemèride: els 160 de l'Isla Mauritia; en part un treball virtual però per l'altra banda una realitat que es podria abastar. En aquests moments s'intenta conservar íntegre el darrer testimoni de patrimoni marítim solleric del segle XIX.

Des de fa ja tres anys, Ignasi March Pizà, Aina Mora i Vives i Josep Lluís de Santiago, seguim junts tots els moviments que fa el vaixell Isla Mauritia. Cada un havia topat per casualitat amb la coneixença d'aquest pailebot per diferents costats però la providència feu que ens ajunta-se'm per posar en comú tot el que sabíem de la darrera de les naus fetes a Sóller en el segle XIX encara en actiu, època daurada de la navegació del Port de Sóller i dels seus constructors naviliers.

És aquest motiu i tement per l'estabilitat del vaixell, sabent que tenia una via d'aigua, posteriorment controlada que l'havia deixat inactiu, quan saltaren les alarmes i férem servir tots els nostres enllaços per a indagar l'estat real del Isla Mauritia i contactar per primera vegada amb el seu propietari, Rolf Weber. Una cop establerts els contactes, sabem que el vaixell va ser varat i ha estat sotmès a una carena que ha permès de nou la posta a punt del mateix i que floti de bell nou a les aigües del Océa Índic.

Aquest senyor, Weber, és del parer que el vaixell torni a Mallorca.

Deixant de banda aquesta qüestió, nos centrarem en la musealització virtual del vaixell, segurament la operació menys difícil en la que tractarem de senyalar tots els distints elements que han estat modificats al llarg de la seva dilatada existència i retornar el buc i les seves exercies a l'estat que estava el primer any de la seva existència amb els coneixements que tenim avui dia.

LA RECUPERACIÓ DEL “CONCEPCIÓ”

La recuperació d'un llegat tan viu significa retornar-lo el més fidelment al seu estat original adaptat als termes de seguretat, d'accés a tothom i de cura i conservació, juntament amb un pla de divulgació i difusió.

Una de les primeres qüestions plantejades fou la denominació del vaixell, després de tants i diferents noms es pensa que la millor opció és la de tornar a la seva primera apel·lació amb llengua vernacle: *Concepció*.

Aquesta musealització no seria tal, donat que sem de la opinió que aquest vaixell ha de seguir estant en el medi natural pel que va ser creat, dins la mar com ha estat des del dia de la seva botadura. La idea de varar el vaixell en unes instal·lacions queda de moment descartada i no tendria sentit.

Ja han transcorregut més de tres dècades des de que el Isla Mauritia va experimentar un agradable canvi de feina, és dir; si fins aleshores la seva missió havia estat el transport de mercaderies, ara passava a l'alegre i juganer transport de passatgers celebrant sobre la seva coberta multituds d'events, s'han celebrat aniversaris¹, noces, cap d'any, etc a més les quotidianes excursions marítimes, per tant navegar entra encara dins les possibilitats d'aquesta gran nau. Quin tipus de navegació o quins d'altres events podrien dur-se a terme s'haurien de planificar dins un pla dels usos del vaixell.

Abans dels usos es podria, mitjançant aquest pailebot fer un estudi historiogràfic més complert i catalogar-lo de BIC (Bé d'interès cultural) cosa que mereix, amb la protecció integral que li atorga aquesta figura de catalogació patrimonial.

Amb una empresa com aquesta la revitalització del Taller de Mestres d'Aixa està assegurada. Faran falta tècnics, historiadors, especialistes en

patrimoni marítim...a la fi un equip multidisciplinari que dugui a terme el més difícil: la restauració del vaixell i posterior conservació del bastiment, que haurà sofert una posta en valor només amb l'estudi i la restauració del mateix. Tot un conjunt de dades en una base que juntament en documents gràfics, gravacions, etc dona peu a musealitzar el procés i divulgar la tasca.

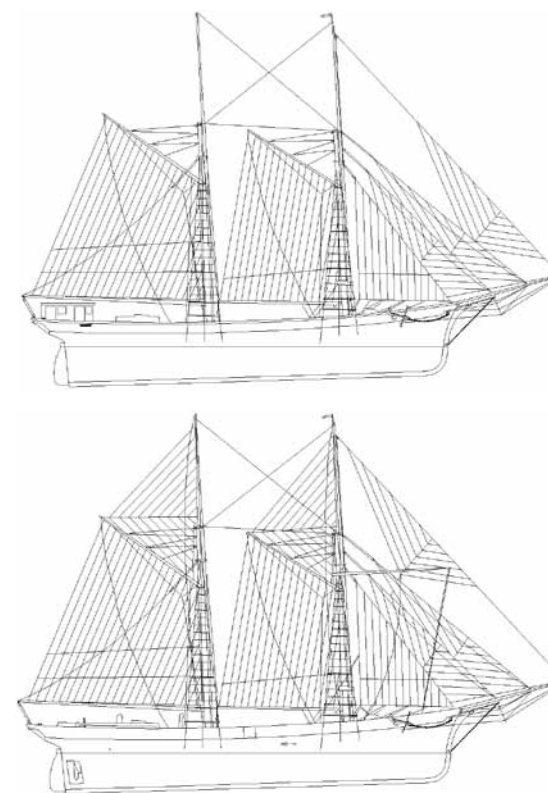
Un pla director s'hauria d'elaborar i s'hauria de veure qui es fa càrrec i en conseqüència desenvolupar totes les tasques necessàries per donar a conèixer, gaudir, divulgar, l'objecte que ens ocupa.

Tot un caramull de material didàctic a diferents nivells també serà imprescindible.

Però per expandir aquests tipus de tasca, és ineludible saber en quines mans cau.

És molt difícil sense estar **in situ** afirmar quines parts del vaixell s'haurien de restaurar, llevar, canviar... però sí es pot fer un pronòstic amb tota la informació i les imatges i fotografies que s'han anat recopilant al llarg dels anys. Per tal de poder apreciar una mica les diferències s'han elaborat dos dibuixos del primitiu Concepción i del Isla Mauritia. Que mostren a grans trets les diferències més fàcils d'apreciar a primera vista.

El primer és el Concepción i el segon és el Isla Mauritia.

¹ El de Michel Platini, per exemple

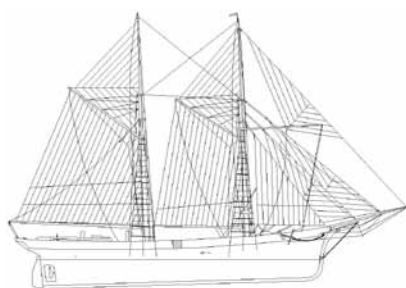
Sembla que no hi ha molts canvis greus que hagin des configurat el pailebot, ans el contrari la utilització de les millors fustes autòctones com el pi, l'ullastre i el roure ha fet que els materials hagin superat tants anys d'existència.

Amb representacions gràfiques podem veure alguns del canvis que ha sofert el vaixell i es pot explicar com eren abans.

- En primer lloc el vaixell va "disfressat" amb un colors que no eren gens típics de les fustes solleriques. A grans trets podem dir que el color dels vaixells sollerics era el blanc impol·lut. Com hem llegit a varis escrits sembla que al Port de Sóller no deixaven atracar a cap vaixell que no estàs ben netejat, gairebé immaculat. El color del velam solia ser de color cru com la lona emprada a l'època, en l'actualitat les que duu són d'un color marronenc que disten de les originals, tot i que són del millor material que es pot trobar a l'Illa Maurici.

- Una de las innovacions practicades és l'obertura d'un portaló² a la banda de estribord, per a la càrrega i descàrrega del passatge. Per tal fi, es va tallar l'orla en tota la seva altura. Tal fet no influeix en la navegació del vaixell ja que sols afecta a l'obra morta i no comporta gran dificultat a l'hora de restablir el seu primitiu estat.

² Obertura practicada a la batallola d'un vaixell, davant l'arbre major, per al pas de la gent que s'embarca i desembarca

- La retolació del nom es col·locava a ambdós costats damunt les amures amb un tamany discret, com al desaparegut Nuevo Corazón; en canvi, es posava en lletres ben visibles al centre del mirall de popa tot envoltat d'adornaments esculpits sobre la fusta.

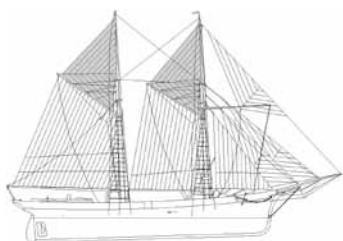
En aquest cas "Isla Mauritia" també està retolat amb un colors molt estridents dels que s'usaven aquí, i l'ocell típic d'aquelles contrades, el Dodo que es pot apreciar a la fotografia també és un postís.

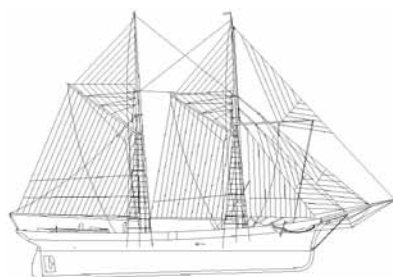
- El pal de la messana que es veu a la següent imatge també és més senzill del que solien ser, és una apreciació que amb una valoració física es podria constatar millor, sens dubte.

- Un altre del afegits que potser s'haurien de llevar és la verga del Pal Trinquet, donat que els pailebots sobretot els de dos pals no solien muntar veles quadres o velatxos al Trinquet. De la mateixa manera som del parer que el Concepció no duia escandaloses, aquestes petites veles triangulars que hi ha dalt de tot darrera dels dos màstils.

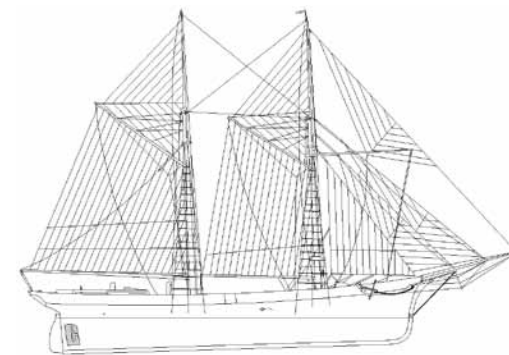
- Aquest vaixell d'origen, no duia ni passamans ni adorns damunt les orles, ni sobre les aletes de popa com ho duu el Isla en l'actualitat. Els tambutxos, bancs laterals i els respatllers dels mateixos assentats sobre les orles i sobre tot aquest altell a la coberta de popa; són elements bastant recent segurament adaptats a l'activitat econòmica actual de la nau, els charters. Així i tot possiblement la part antiga del vaixell encara estigui davall d'aquesta coberta afegida.

- La taula de cartes, la ràdio i els aparells de navegació que es deixen entreveure en aquesta fotografia, tampoc els duia aleshores. Els estels, el coneixement dels vents i l'experiència personal a la mar eren trets necessaris per a la nàutica.

- En tota seguretat la més gran reforma que ha sofert va ser la instal·lació del primer motor. Al 1852 any de la seva construcció, no existien motors aptes per aquest tipus de nau, la navegació es feia a vela i tan sols no estaven concebudes per ser mogudes mecànicament. Així doncs a mesura que la tecnologia va avançar, s'anaren instal·lant motors a la totalitat de pailebots que com el nostre es dedicaven al comerç i transport de mercaderies. Això va ser el principi del progrés al temps que al final de l'època dels autèntics velers que perderen part del seu esplendor ja que la majoria sofriren desmantellaments de part del seu velam i fins i tot amputacions de part dels màstils en favor d'un millor aprofitament del espai i economia de temps en les maniobres. A la goleta que ens ocupa, li toca el tor de la instal·lació del primer motor l'any 1936, va ser un de tres cilindres i 75CV.

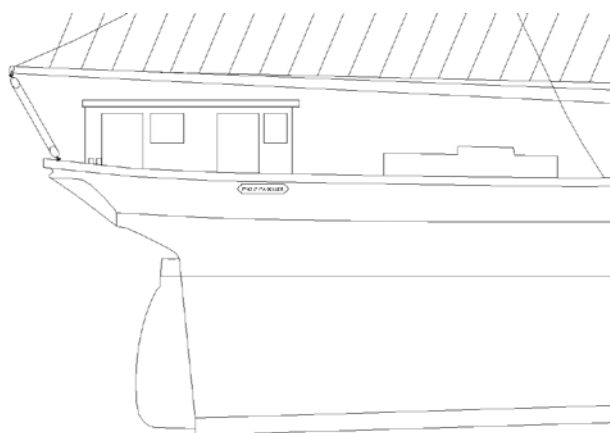
- I aquí torna'm a la reforma que sofrí el vaixell ja que es va haver de habilitar part de la bodega com a sala de màquina a on es col·locà el motor. Això implicà construir un tambuxo a la coberta amb el seu corresponent accés, col·locar bancades per subjectar el motor tubs, dipòsit etc. Però l'obra més important va ser modificar el codast poper en el punt més baix just damunt la quilla per tal de deixar espai suficient per les evolucions de l'hèlice a més de la instal·lació de la botzina per on surt l'eix ja que tot això forma part de l'obra viva i com tal requereix màxima consistència i estanquitat essent un dels punts que requereix més reforç estructural degut que en aquell conjunt hi coincideixen: la unió de l'extrem de la quilla amb el codast, la hèlice amb les seves vibracions, els farratges del timó que ofereix una gran resistència i al mateix conjunt s'hi subjecten tots els caps de taules del folre del buc. És clar que aquesta modificació, s'haurà de mantenir ja que avui és impensable que un veler pugui navegar sense al manco, un motor auxiliar i per maniobrar.

La diferència principal però, és que aquesta nau fou com totes les altres de la seva generació, un veler sense motor i ara en té un. Això implica que tingui uns canvis estructurals que s'haurien de mantenir si es conserva el motor que suposem que per raons, normativa de seguretat i maniobra sí s'hauria de deixar, com el pont per l'hèlice, el tub de ventilació del motor, etc. Aquesta intervenció al patrimoni suposa una modificació substancial que ha permès d'altra banda la llarga vida al Concepció.

Fins aleshores hem parlat dels canvis al vaixell, sobre tot en elements addicionals amb el que no comptava al passat. Hem de parlar d'elements que duia i han estat abstrets del buc:

- Una escotilla correguda a coberta entre els dols pals per on es carregaven les bodegues de la nau i que ha desaparegut en qualque moment en el temps.
- Una cabina a popa del tot per el pilot amb la roda de timó on la part posterior de l'esmentada cabina solia estar situada la cuina.

CAMPANYA DE DIFUSIÓ

Per les distintes informacions que darrerament hem tengut, deduïm que Rolf Weber, actual propietari del vaixell, motivat per la dificultat d'un control comercial sobre les activitats de la nau i el seu manteniment físic en la llunyania de Maurici; a més del indiscutible esgotament del buc després de molts d'anys d'un manteniment en certa manera distint en la metodologia del que va ser construït i tal vegada no el suficientment complex com era de mester, sembla que seria propens a desfer-se'n d'ell o al menys donar-li un altre destí en aigües més properes com podria ser la Mediterrània. Per tot això, pareix cercar ajuda o cooperació per restaurar degudament el vaixell i apropar-lo. Per tal motiu, el passat mes de juny envià a la seva representant Adelheid Gisler, la mateixa que fa vint anys va venir a entrevistar-se amb Ignasi March quan encara estaven investigant l'origen i la certificació de la identitat del vaixell.

En aquesta darrera ocasió, a més d'entrevistar-se amb nosaltres aprofita la seva estància a Mallorca per reunir-se amb altres persones que la poguessin ajudar a difondre el missatge o aprofitant que eren les dates de la regata de la Copa del Rei mirar de trobar sponsors que poguessin propiciar el seu fi.

Nosaltres conscients de la importància que té el Concepció com a llegat històric pel patrimoni marítim de la nostra Vall i tal vegada un tant dominats per l'anhel de veure un dia el somni complit de la seva recuperació per el nostre poble formant part del nostre conjunt museístic, intentant conscienciar els nostres conciutadans de tal importància, col·laborem des de les nostres ínfimes possibilitats a divulgar els fets ja que aquesta podria haver estat una ocasió molt propícia de no ser per l'època econòmicament desastrosa que el poble, institucions privades i polítics patim.

El nostre compromís: ajudar al retorn de l'antic Concepció a Mallorca, al manco haver-ho intentat i fer tots els possibles.

Amb l'afany de difondre l'existència de la nau sollerica, la senyora Gisler fa publicar a l'Última Hora un article, es pretén donar a conèixer l'existència d'un vaixell "made in Mallorca" construït fa molt temps i vendre-ho com una atracció turística de qualitat.

Aquesta actitud ens fa optar als sollerics, per editar un article commemorant una gran fita pel nostre patrimoni marítim, els 160 anys del pailebot, al setmanari Sóller fent més divulgació i difusió. Tot i saber que el setmanari local no arriba a tota l'Illa.

A més d'aquesta petita incursió periodística, es prepara un dossier per a repartir i ajudam a corregir-lo i a traduir-lo en diferents llengües. El primer esbós que vam rebre no té res a veure amb el que vam tornar a Suïssa.

Sabem que la Sra. Gisler es va posar en contacte amb varis empresaris de la plana mallorquina. Aquest dossier servirà per enviar a entitats, particulars i administració que poguessin estar interessats en el projecte de recuperació

d'aquest vaixell solleric.

Fins aleshores no s'ha produït cap moviment que sigui rellevant, estem a l'espera.

La propera publicació potser torni a ser a unes Jornades d'Estudis Locals.

CONCLUSIÓ

Enguany tenen lloc moltes efemèrides, algunes d'elles tenen un estret lligam amb el patrimoni solleric. Per gener de 2012 va fer 60 anys que es va construir el Mercat Municipal i el Gas es va crear fa 120 anys. El mes d'abril va fer 75 anys que es va posar en funcionament la base naval del Port i 100 anys de la inauguració de la línia del ferrocarril. Per octubre es celebren 100 anys del naixement de la poetessa Francisca Alcover i per novembre s'acompleixen 100 anys de la mort de Mossén Rullan i Mir i també 100 anys de la celebració del congrés marià a Sóller. En el mes de desembre serà el torn de la inauguració de l'edifici del banc de Sóller que també arribarà al seu centenari, gairebé tal qual el coneixem avui³. L'any que ve serà la Impremta Calatayud la que també compleix el seu centenari.

El pailebot que ocupa aquesta comunicació celebra enguany 160 anys, per tant és la peça més antiga de la història més recent de Sóller.

Estam, doncs davant potser la darrera oportunitat de poder recuperar en el més ampli sentit de la paraula el darrer testimoni viu del passat comercial

solleric i prova indiscutible d'un treball excel·lent dels nostres afamats mestres d'aixa d'una època esplendorosa de la construcció naval mallorquina.

És difícil però no impossible que un vaixell d'aquestes característiques pugui retornar a Mallorca. Ja seria hora de què succeís a Mallorca, algun pas envers del Patrimoni marítim, la gran assignatura pendent a la nostra Illa.

Considerem que una nau com aquesta proporcionaria molta informació sobre la construcció de vaixells d'aquesta envergadura tan considerable, podria ser fins i tot rentable econòmicament amb una bona gestió; però com hem dit abans tot el que es podria bestreure per a les futures generacions seria molt més grandios.

No tenir una seu a la vora d'un Museu li resta potser dinamisme a la Balear, barca de bou construïda l'any 1924, declarada bé d'interès cultural amb categoria de monument l'any 1998 i que fou restaurada com llaüt per l'escola taller de mestres d'aixa entre el 2000 i el 2004 i que des d'aleshores participa a diferents esdeveniments relacionats amb la vela llatina o embarcacions tradicionals però sobre tot a activitats pedagògiques.

També s'han de fer us de totes les tècniques d'interpretació per mostrar el bastiment a tots els nivells, particulars, escolars, estudiosos...

Un caramull d'associacions, d'estudiosos, de col·leccionistes, de personalitats importants esperen d'ençà de dècades un lloc on disposar objectes patrimonials marítims. Un crit sord que s'estén i s'estén sense que res passi, potser això podria ser un revulsiu que donés la volta a tants intents de l'AAMMM, l'Associació d'amics del Museu marítim de Mallorca. Aquí volem tenir un record al petit Museu de la Mar de Sóller que només va celebrar 5 anys i que ara roman tancat quan molts visitants segueixen arribant al pujol de Santa Caterina i es troben amb les portes embarrades per falta de voluntat política. I també el vaixell Miquel Caldentey que malgrat els esforços de Jaume Rosselló i un grapat de seguidors no aconseguí ni que el Consell insular de Mallorca, ni que la Generalitat es fessin càrrec de la fusta que ara s'està restaurant a Narbona, França. Blogs i webs contenen els articles d'aquest fotògraf que no va parar de moure cel i terra per salvar el vaixell.

Rere de moltes, infinites històries com aquestes planegen moltes persones desconegudes per un costat i la casualitat per l'altra. Aquí sempre hem de demostrar si és rentable un Museu, una exposició, una col·lecció...mai es valora ni la cultura, ni l'educació i per descomptat l'herència dels nostres avantpassats. Només cal mirar al nostre voltant per descobrir que som a una illa i que la nostra història, tota, va estretament lligada a la mar i a tota la riquesa patrimonial que ens ha deixat.

La xarxa i les noves tecnologies fan però que la transmissió de les notícies sigui cada vegada més ràpida, de cada pic més som molts els que interessem per aquesta casta de patrimoni.

³ Manquen les seves torres situades al terrat i l'edifici en concret, ja existia anteriorment.

No volem deixar de anomenar a Xavier Pastor qui fou el clam del Museu Marítim de Mallorca i a Víctor Guerrero arqueòleg defensor del patrimoni arqueològic submarí i de la independència del patrimoni de la política, el gran problema.

Annex
Zurich, Agosto 2012

Isla Mauritit, el pailebote más antiguo del mundo

Historia

Esta elegante goleta fue construida en los astilleros del Port de Sóller, (Mallorca), por el maestro carpintero de ribera, oriundo de Palma D. Ramón Horrach por encargo del Patrón Casasnovas, (Documento original Photo #1)

Este pailebote cuyas dimensiones son:	Eslora	22.90
	Manga	5.98
	Puntal	2.45
	Velamen	350m2

Arbolado con palo mayor, mesana bauprés con botolón fue botado en el año 1852 con el muy religioso nombre de CONCEPCIÓN. (Documento original Photo #2)

Su robusto casco fue fabricado con maderas de la isla, un hecho habitual en la construcción naval en Mallorca. La utilización de maderas y especies autóctonas era importante por dos razones: La primera por sus excelentes prestaciones y calidad; como queda bien demostrado donde la mayoría de

los elementos que lo forman, son los originales. La segunda por el ahorro que suponía en el transporte y la facilidad de poder elegir los árboles con los troncos más idóneos para cada elemento de la construcción

La madera más utilizada era el pino autóctono, la encina y el acebuche para la construcción de la estructura, para la confección del forro eran utilizadas maderas importadas tanto de la península como de países escandinavos tales como Suecia y Finlandia de los que se traían el pino nórdico, el abeto, y roble

Aun que han pasado 160 años desde su botadura, la nave, salvo pequeñas modificaciones sin demasiada relevancia, se ha mantenido fiel a su estilo original. Posiblemente su mayor modificación fue la instalación en 1935 de su primer motor, un Deutsche Werke de tres cilindros y 75 HP fiscales 90 CV. Y que en el año 1963 le fue cambiado por un T.E.B. de 100 HP que le permitió desarrollar una velocidad de 8 nudos hora.

Sin embargo no ha sido así respecto a su filiación ya que han sido diversos sus propietarios lo que ha conllevado su pertenencia a distintos registros marítimos al tiempo que ha pasado por distintas denominaciones.

Así pues si fue botado con el nombre de CONCEPCIÓN, con el registro de Sóller, en 1900 pasó al de Mahon y su nombre fue TRINIDAD CONCEPCIÓN. En 1961 su registro cambió al de Ibiza y pasó a llamarse ISLA BLANCA. Durante todo este periodo, navegó bajo pabellón español, traficando entre las distintas islas Baleares y la península. Al ser vendida en 1974 a un señor americano, La goleta navegó hasta el caribe y fue registrada en la capitanía marítima de San Francisco, California. Tras varios años por los mares caribeños, cruzó de nuevo el Atlántico y pasó a pertenecer a una familia de Dinamarca hasta que en 1988 fue comprado por sus actuales propietarios, un Srs. alemanes y suizos que en 1989 lo hicieron emprender la larga singladura hasta las Islas Mauricio donde fue registrado y lo denominaron **ISLA MAURITIA**. Allí ha estado navegando con un cargamento distinto al de su primera época, una carga mucho más alegre y divertida. Han sido muchos los turistas que al pasar por Isla Mauricio han querido ser protagonistas de una de estas maravillosas navegaciones por el legendario Índico a bordo de tan esbelta goleta.

Esta ha sido su misión durante los últimos 22 años, y allá sigue, aun que disfrutando ahora desde 2010 de un merecido receso en su dinámica actividad, anclado cara al mar en su refugio de Grand Bay S 20.013547/E 57.570139 Donde ha cumplido sus honrosos **160 años**. Siendo con casi absoluta certeza **LA GOLETA EN ACTIVO MÁS ANTIGUA DEL MUNDO**.

Enhorabuena a D. Ramón Horrach su Mestre D'aixa (Carpintero de ribera) a Sóller el pueblo que fue su cuna, y a sus propietarios que con tanto celo han cuidado y hecho posible que pueda cumplir este aniversario y

animarles para que pueda seguir cumpliendo muchos más para que nuestros descendientes gocen de un testigo vivo de la historia de la navegación y del resultado de un trabajo bien hecho.

Adelheid Gisler
Info@islamauritia.ch

BIBLIOGRAFIA

- RULLAN i MIR, Josep. *Historia de Sóller en su relación...* Sóller. 1876
- PIERA, F. Las Artes de la mar. “*The Lore of Ships*” Editorial Blume. Barcelona.
- El comité de tráfico marítimo. (Repercusiones de su actuación en la economía nacional) 1917-1918
- ARP Björn. *Grandes Veleros Españoles*. Agualarga Editores, S.L. Agualarga/ Grupo Cultural.
- LLABRÉS BERNAL, Juan. *Algunas noticias para la historia marítima de Sóller*. (1786-1897). Imprenta Marqués. Sóller 1972.
- SAMPOL ISERN, R. Velers de les Balears. Miquel Font. Editor. Palma octubre de 1986.
- PALMER GRUA, Joan. *Cent anys de Mestres d'Aixa a Mallorca*. Tom I. Editorial El Tall. Mallorca 1994.
- FERRÀ i MARTORELL, M. Article Setmanari Sóller. “El berganti “Mauricio” assignatures pendants”. 23-09-2000
- COLOM A.J et AL. *Materials per a una pedagogia patrimonial a les Illes Balears*. Institut d'Estudis Catalans. Barcelona 2005.
- TILDEN Freeman, *La interpretación de nuestro patrimonio*. Escandón Impresores. Sevilla 2006.
- HOMAR, Bartomeu. *A sobrevent*. Retalls sobre el patrimoni marítim balear. Col·lecció l'esparrall. Editorial el far. Palma 2006
- GONZALEZ PARRILLA, José Maria. CUENCA LÓPEZ, José Maria. eds *La Musealización del Patrimonio*. Universidad de Huelva. 2009
- MARCH, Ignaci. MORA, Aina. DE SANTIAGO, Josep Lluís. The Unique. V Jornades d'Estudis Locals de Sóller i Fornalutx. Sóller 2011

PARRÒQUIA DE LA MARE DE DÉU DE LA VICTÒRIA DE L'HORTA

Josep Antoni Morell González

RESUM

Aquest treball vol explicar les diferents etapes per les quals ha passat l'església de l'Horta. L'actual parròquia de la Mare de Déu de la Victòria no sempre ha estat el temple sòlid i lluminós que ara és. Parlarem de les primitives obres que es feren de manera precària. De la constància i paciència de Mn. Miquel Rosselló. De l'amor per la barriada de l'Horta que va ser una característica de Mn. Miquel Pons. De la capacitat artística i organitzadora del P. Ricard Janer Bonafè. Són moltes les millors del temple que s'han fet a l'època del Pare Janer, que fins i tot no dubtà a pujar ell mateix als bastiments per tal de treballar personalment en l'embelliment de l'interior del temple. L'església de l'Horta és el que trobam actualment gràcies als diferents preveres, als hortolans i a la il·lusió que ha caracteritzat a tots els que han estimat aquest temple.

ES PLANTEGEN CONSTRUIR UN TEMPLE A L'HORTA

L'any 1892 un grup de persones encapçalades pel prevere Mn. Josep Rullan i Mir i el mestre d'escola dels nins de l'Horta Vicenç Garcès i Joan Marquès Arbona de Can Pinoi es proposen construir una església a la barriada de l'Horta. Aquest temple originàriament s'havia de dedicar a Santa Rita de Càssia. Pel que sembla la idea va ser molt ben acollida. El setmanari Sóller va publicar les subscripcions el 28 de gener, 4 de març i el 15 d'abril de l'any 1893. En total es recaptaren 121,25 pessetes. Després, la Comissió d'Obres formada per Mn. Josep Rullan i Mir, Vicenç Garcès Colom, Josep Coll, Guillem Alcover Morell i Joan Bennàssar Plomer tancà temporalment la recollida de doblers. Per què s'aturà aquesta iniciativa? No ho sabem. Hagueren de passar vint-i-quatre anys per tornar a plantejar-se la necessitat d'una església per a aquesta barriada de Sóller (Setmanaris Sóller del 20 d'agost del 1892 i del 20 d'octubre de 1917).

De la crònica manuscrita de Mn. Miquel Rosselló que es troba a l'arxiu de l'església de l'Horta

Per iniciativa de Damià Canals Arbona de Can Mart es començà a ensenyar la Doctrina Cristiana als nins i nines de l'Horta. Els dies de festa i els diumenges Mn. Miquel Rosselló Barceló, bon amic de l'amo en Damià Mart, donava classe de catequesi al vestíbul de Can Mart. Era l'any 1912 i progressivament augmentà el nombre d'assistents a les classes. Quatre anys

després els nins no cabien a Can Mart. Mn. Miquel Rosselló no dubtà a escriure que a Can Mart se sembrà el gra de mostassa i que el sembrador va ser l'amo en Damià Mart. L'any 1916 la mestra d'escola Paula Ensenyat va autoritzar que s'impartís la catequesi a la seva classe. Per quaresma el Sr. Rosselló va fer aixecar un altar a classe per tal de realitzar diferents actes religiosos així com els sermons quaresmals. L'èxit va ser tan gros que la classe no podia donar cabuda a tanta gent. Pel juny de 1917 el bisbe de Mallorca Rigobert Domènech i Valls en visita pastoral a Sóller s'aturà a veure la improvisada capella i quan comprovà la il·lusió dels hortolans, es decidí a animar tothom perquè es construís un temple en aquella barriada i ho encarregà personalment a Mn. Miquel Rosselló.

La primera Junta de l'Obra va estar formada per:
 President honorari: Mn. Rafel Sitjar Picornell, rector.
 President efectiu: Mn. Miquel Rosselló Barceló.
 Vicepresident: Josep Canals Arbona.
 Depositari: Bartomeu Colom Casasnovas.
 Secretari: Mateu Colom Puig
 Vocals: Jaume Alcover Colom, Bartomeu Palou Morell, Mateu Bauzà Frontera, Jaume Canals Serra, Jaume Morell Palou, Gabriel Suau Amengual i Antoni Oliver Gamundí.

La primera determinació de la junta va ser cercar el terreny on s'havia de construir el nou temple. Trobaren que el lloc més apropiat era el camp de Cas Puput propietat de Magdalena Bauzà Frontera. L'arquitecte diocesà Guillem Reynés Font (Palma 1877-1918) va fer els plànols del temple però no va dirigir l'obra. Al manuscrit del capellà Nussa es diu que el terreny feia 37 destres i que costà 55 ptes. cada destre. L'escriptura pública la firmà Mn. Miquel Rosselló i es pagaren 2.035 ptes. (hem pogut comprovar que, tot i que la crònica de Mn. Rosselló ho manifesta, en aquesta data no es va pagar res pel solar ni tampoc per l'escriptura; els doblers es quedaren a deure i es pagaren anys després). Segons el setmanari Sóller número 1595: *"El punto ya no pudo ser más adecuado, a nuestro modo de ver, pues que viene a ser el centro del desparramado caserío, equidistante del núcleo de Ca'n Petlos y de los de Ca's Puput, Ca'n Fontanet y s'Abeurada y demás. Es en el huerto de herederos de D. Juan Morell (Abí), que linda con el camino de La Figuera, en el que tendrá el templo la fachada, viniendo el portal mayor frente al camino -que será en breve una calle más del lugar- que une el mencionado de La Figuera con la línea del tranvía y la carretera del Puerto"*. Aquest camí és l'actual carrer de Mn. Miquel Rosselló. Al manuscrit de Mn. Rosselló s'especifica que el temple es trobarà a la mateixa distància de ses Argiles que de l'Horta de baix.

La Junta de l'Obra

Les 131'25 pessetes que l'any 1893 havia depositat la Junta de l'Obra al Crèdit Balear havien donat, quan es col·locà la primera pedra l'any 1917, uns interessos de 94,43 pessetes. Les 225,68 ptes. que sumaven capital i interessos augmentaren gràcies al donatiu de 400 pessetes que va fer el bisbe de Mallorca. També es feren els següents donatius:

Mn. Miquel Rosselló Barceló: 200 ptes.
 Francesc Magraner Berio: 200 ptes.
 Antònia Serra Colom, viuda de Damià Canals Arbona: 250 ptes.
 Mn. Antoni J. Garau: 50 ptes.
 Mn. Bartomeu Coll: 50 ptes.
 Mn. Antoni Alcover: 50 ptes.
 Mn. Josep Marquès: 50 ptes.
 Mn. Jeroni Pons: 50 ptes.
 Jeroni Estadès Llabrés: 85 ptes.

El Rector, Mn. Rafel Sitjar, es va comprometre a fer un donatiu mensual de 5 ptes.

El dissabte 1 de desembre de 1917, segons el setmanari Sóller, els donatius nous eren:

Joan Puig Rullan: 250 ptes.
 Maria Oliver Enseñat, viuda de Rullan: 50 ptes.
 Pere Antoni Rullan Oliver: 25 ptes.
 Jaume Colom Orell: 5 ptes.
 Miquel Palou: 5 ptes.
 Mn. Andreu Bisbal: 5 ptes.

La setmana següent Mn. Antoni Rullan i Mn. Antoni Bauzà feien un donatiu cada un de 50 ptes. El total recaptat ja era de 2.250,68 ptes.

El 15 de desembre ja s'havien assolit 2.440,68 ptes. i tots els donatius recaptats eren com a mínim de 5 ptes.

Segons la crònica de Mn. Rosselló:

"Tan pronto se hubo bendecido y colocado la primera piedra, el Sr. Rosselló y sus compañeros de Junta acometieron la obra con todo entusiasmo, no escatimando ninguna clase de sacrificio y valiéndose de todos los medios, para reunir fondos: Colectas, suscripciones, rifas, etc, y logrando levantar los muros laterales y presbiterio del templo a la altura de donde arrancan los arcos que lo cubren, dejando para más adelante el frontis". Era l'any 1922.

Els primers manobres que varen fer feina a partir de l'any 1917 varen ser (segons el llibre de comptes):

Bernat Fiol, Gabriel Cotoner, Sebastià Vives, Josep Alcover, Jaume Alcover, Bartomeu Palou, Julià Bestard, Jaume Ripoll, Gabriel Suau, Mateu Bauzá, Josep Palou, Bernat Ripoll, Bartomeu Nicó, Joan Gotzo, "el Pollensí" i Jaume Alcover (fill).

Aleshores cobraven per cada jornal 2,50 ptes. Els jornals dels al.lots eren de 1,25 ptes.

Francesc Bauzá, el 3 de novembre de 1917, per 7 jornals per transportar pedres per al formigó dels fonaments va cobrar 42 ptes.

Joan Vives, el mateix dia, per 13 carretades d'arena va cobrar 12 ptes.

Francesc Bauzá per cada dia de treball amb el carro cobrava 6 ptes.

El ciment el compraven a Estades i Seguí.

Gabriel Castañer, l'any 1918, cobrava 8 ptes. per cada jornal de carro.

Compraven l'arena a Joan Puig.

El 2 de març de 1918 Joan Rullan va cobrar 5 ptes. per mesurar el terreny.

El 24 de gener de 1919 Bartomeu Palou va cobrar les següents quantitats trobades al llibre de comptes:

Por 98,68 metros de pared lateral a 6 ptas.	592,08
Para construir 50,40 metros de pared lateral	302,4
Para construir 8,40 metros de fachada a 10 ptas.	84
Para construir 62,90 metros de pared de fondo	377,4
Importe de 65 metros de piedra sin clavar	211,25
Importe de 2,80 metros ángulos sin clavar	21
Al mismo Palou para construir las columnas del interior	150
Al mismo por jornales para amasar barro	50
Al mismo para construir un depósito para agua	10

La col.locació dels sòcols:

El 17 d'abril de 1919 a Sebastià Oliver per 6 metres de sòcols	180
El 27 d'abril de 1919 a Jaume Coll per 6,64 metres de sòcols	199,2

Mestre Bernat Galmès, com ja hem dit, era el mestre d'obres responsable, tot i que sembla que hi havia d'altres contractats com el mestre Bartomeu Palou.

El ferrer era Joan Xumet. Els fusters Cristòfol Castañer i Miquel Colom.

Problemes per manca de recursos

L'any 1922 quedaren paralizades les obres per manca de recursos. La Junta de l'Obra quedà pràcticament dissolta. La mort d'alguns dels seus membres, l'absència d'altres i el cansament de la resta deixaren Mn. Miquel Rosselló tot sol i esgotat. El 25 de novembre de 1922, don Miquel renuncià al seu càrrec a favor del rector de Sóller Mn. Rafel Sitjar i Picornell. Aquesta renúncia va implicar que també deixàs la seva responsabilitat espiritual que durant tants anys havia desenvolupat, ja que la classe s'havia continuat utilitzant com a capella fins en aquell moment. Com veurem a la comptabilitat, la quantitat que es devia aleshores era molt superior als ingressos de la Junta de l'Obra i, endemés, encara es devien els doblers de la compra del solar i el traspàs de l'escriptura.

Festa de Sant Vicenç de Paül

No s'entén la història de l'església de l'Horta sense les germanes de la Caritat. En aquest temple se celebrava la festa de Sant Vicenç de Paül el diumenge més proper al 27 de setembre (dia de la seva mort). Les monges col.locaven dins l'església i a l'altar major una imatge vestida de roba que representava el Sant. La imatge estava envoltada de ciris i flors i amb un temple ben ple. En canvi a Sóller se celebrava la festa del Sant el 19 de juliol. També era una festa important i feien una novena.

Col.locació de la primera pedra

La primera pedra s'havia de col.locar el 18 de novembre i s'acordà ajornar l'acte al diumenge 25 de novembre de 1917. Al setmanari Sóller del 17 de novembre s'especifica com tendran lloc els esdeveniments:

Domingo, día 25, a las seis de la mañana, toque de diana por una banda de cornetas y tambores, recorriendo ésta las calles de la Huerta, a cuyo paso adornarán los vecinos las fachadas de sus respectivas casas y ostentaran estas los adornos todo el día.

Por la tarde, de una y media a dos, repique general de campanas en todas las iglesias de esta ciudad, mientras que la banda de la <<Lira Sollerense>> saldrá de su domicilio social, tocando animado paso-doble, y se dirigirá a la Huerta.

A la una y tres cuartos saldrá de la estación ferroviaria un tranvía especial para las entidades y caballeros invitados al acto.

A las dos tendrá lugar la solemne ceremonia de la bendición y colocación de la primera piedra del nuevo templo que verificará el Rdo., señor Arcipreste de Sóller, delegado especialmente para ello por el Ilmo. y Rdmo. señor Obispo de Mallorca, cuyo acto será amenizado por las expresadas bandas y celebrado con una suelta de un millar de palomas.

Acabada esta ceremonia, las indicadas bandas darán un concierto musical en las inmediaciones de Ca'n Petlos.

Al Setmanari Sóller del dissabte 1 de desembre de 1917 podem llegir:

Continuación de lo que en 20 de Octubre último dijimos ha de ser la reseña del acto memorable que se verificó el domingo próximo pasado en la Huerta, con motivo de la bendición y colocación de la primera piedra del templo que en la barriada de Ca'n Petlos se ha de erigir. Como de esta fiesta conocen ya nuestros lectores el programa, que oportunamente publicamos, huelga repetir hoy lo que saben ya aquellos para quienes escribimos.

Digamos, sí, que el mal cariz del tiempo, con amenaza constante de lluvia, y el mucho lodo que en los caminos y sobre todo en los terrenos recientemente removidos habían producido las lluvias del día anterior, deslucieron un tanto la mencionada fiesta. No obstante, ostentaron vistosas y variadas colgaduras todas las casas del barrio, lo cual, junto con los adornos de pino y arrayán bordeando los caminos y los solares destinados a la futura construcción, y con la aglomeración de gente, que con dificultad podía circular, daba a aquellos parajes un aspecto hermoso y muy simpático; sobre todo a la llegada del tranvía que condujo las personas invitadas y la banda de música, aumentó notablemente la animación. Los señores Cura-Párroco, Alcalde, Juez municipal y los testigos don Francisco Magraner Berio, don Juan Puig Rullán y nuestro Director, habían llegado poco antes en el lujoso automóvil del mencionado señor Magraner Berio.

En el punto mismo donde ha de estar situado el portal del futuro templo se había levantado sencillo arco, en cuya parte superior se leía la siguiente inscripción: Diada memorable-25 Novembre 1917; y a la llegada de los invitados, precedidos de la banda de la <<Lira Sollerense>>, que desde el apeadero, en la línea del tranvía, iba tocando animado pasodoble, se dió principio a la solemne función, revistiendo el Rdo. Don Rafael Sitjar, Arcipreste, los sagrados ornamentos en el mismo sitio y verificando todas las ceremonias de rúbrica por delegación especial de Su Ilma. el señor Obispo de esta diócesis.

Después de la bendición de la primera piedra del futuro edificio, fué leída en alta voz por el señor Secretario de la Junta de obras del nuevo templo, don Mateo Colom Puig, y suscrita por las Autoridades locales y demás personas que debían firmarla, la siguiente acta, que había sido extendida sobre pergamino para que mejor y más tiempo pueda conservarse enterrada:

En nom del Senyor. Amén. Sia á tots cosa sabuda i manifesta que l'any del neixement de Crist MCMXVII, el dia vinticinco de Novembre, festivitat de Santa Catalina mártir, governant l'Esglesia Catòlica la Santetat de Benet XV, i essent Rey d'Espanya S.M.D. Alfons XIII; lo reverendíssim Dr. D. Rigobert Domenech, per la gracia de Deu i de la Santa Seu Bisbe de Mallorca, amb motiu de la visita pastoral a la ciutat de Sóller en la segona quinzena de Juny d'aquest any, essent Rector d'esta parroquia lo Rvd. Don Rafael Sitjar, visitá també un petit nombre de faèls escampats p'el punt

conegut per l'Horta d'Abaix: i, enterat per dit senyor Rector i per Mossen Miquel Rosselló, encarregat per aquest de la seva vigilancia espiritual, de la gran necessitat de construir una esglesia en dita encontrada, fent reviure l'idea que jorns enrere havia llançada el Fill il.lustre de Sóller Mossen Josep Rullán, la qu'havia quedat adormissada; l'Il.lustríssim senyor Bisbe encarregá en el mateix acte a Mossen Rosselló per dur a terme tan feliç idea. Lloat sia Deu. Mossen Rosselló posá mans a l'obra, i avui, amb gran goig i gaubança de tot un poble i amb alegria i regositj dels hortolans, lo Rvd. Sr. Sitjar, delegat expressament p'el senyor Bisbe, ha beneit solemnement la primera pedra de l'esglesia que ha de construir-se en aquest lloc pera major gloria de Deu i per tributar-hi infinites lloances a l'Altíssim, á la Verge Inmaculada i á tots los sants i àngels de la cort celestial, a fi de que en tot temps sia invocat dins la mateixa el nom del Senyor.

Pera testimoniar un fet tan grandíós i memorable, son estats cridats per firmar la present acta lo Rvd. Senyor Arxiprest de Sóller Mossen Rafel Sitjar i Picornell, lo Batle don Francesc Enseñat i Mayol i don Baltasar Marqués i Oliver Jutge municipal, tots com autoritats d'aquesta ciutat, juntament amb el Director del periòdic local <<Sóller>> don Joan Marqués i Arbona, els distingits propietaris D. Joan Puig i Rullán i D. Francesc Magraner i Berio, i els membres amb carrec dins la Junta d'Obres de l'esmentada esglesia, sia: President, Mossen Miquel Rosselló i Barceló; Vice-President, D. Josep Canals i Arbona, Depositari, D. Bartomeu Colom i Casasnoves i Secretari, D. Mateu Colom i Puig.

Preguem, doncs, a Deu perque prest puguem veure acabada l'obra qu'avui començam, i sia servit donar-mos a tots la santa gloria. Amen.

Feta a l'Horta d'Abaix, siti conegut per <<Camp de Ca's Puput>>, de la ciutat de Sóller, l'any i dia més amunt esmentats, i sia per perpetua memoria i com a penyora de d'etern agraiment en vers del zelós Pastor que tant vel. la p'el bé de les seves ovelles- Rafel Sitjar, Rector.-Francesc Enseñat, Batle.-Baltasar Marqués i Oliver.-J. Marqués Arbona.-Juan Puig.-F.Magraner.-Miquel Rosselló, Prve.-Josep Canals.-Bartomeu Colom Casasnoves.-M. Colom Puig.-Bartomeu Coll Prve., Notari Eclesiàstic.

Colocado el antedicho documento en un tubo de zinc, junto con un ejemplar de la invitación y programa de esta fiesta, algunas monedas de la época y varios impresos de actualidad, fué enterrado en un hueco expresamente abierto en el hormigón de los cimientos y clavada encima por el Rdo. Señor Sitjar la piedra anteriormente bendecida, al mismo tiempo que tocaba la banda la Marcha Real y a los acordes de la música unía nutrido palmoteo el numeroso público allá congregado. Centenares de palomas soltadas en aquel sitio en tan solemne momento, elevaron su vuelo, y, divididas en lo alto en dos grandes bandadas, revolotearon majestuosamente antes de emprender, raudas, su marcha hacia sus palomares respectivos.

Terminada la ceremonia, dirigieron las Autoridades, personas invitadas y numeroso público al edificio de las escuelas municipales, y en el vasto salón de la de niñas que regenta la ilustrada maestra doña Paula Enseñat, fueron los asistentes obsequiados con pastas y dulces, licores y cigarros, cuyo acto amenizó la mencionada banda tocando en el tablado que exprofeso se había allá mismo levantado, entre la carretera del Puerto y la vía férrea, escogidas piezas de su repertorio.

Ya dijimos donde se adquirió el terreno para la construcción del templo que piensan dedicar los vecinos de la Huerta al glorioso patrocinio de San José y a Santa Rita; hoy, sin perjuicio de ampliar estos datos más adelante y completarlos con algún gráfico que dé una más cabal idea del futuro edificio a los lectores ausentes, añadiremos que el solar en cuestión mide 22 metros de largo por 9 de ancho; que a ambos lados del templo se dejará un metro lo menos sin edificar con el fin de mantenerlo aislado, para que posteriores edificaciones no le priven de luz y de ventilación; que la construcción será sencilla y todo lo posible económica, suprimiéndose la bóveda, con lo que quedarán visibles las vigas que sostendrán el tejado, como lo están en la iglesia del colegio de MM. Escolapias y en el teatro de la <<Defensora Solterense>>; y que en la parte posterior, al lado del altar mayor –y probablemente único– además de la sacristía quedará algún terreno disponible para más adelante, si es necesario, destinarlo a Vicaría.

Costó el solar de referencia 2.035 pesetas, habiendo efectuado la compra del mismo el Rdo. Don Miguel Rosselló Pbro. bajo su exclusiva responsabilidad, antes de tener recaudado el importe del mismo, por lo que y como Presidente de la Junta de Obras firmó la escritura de compra dicho señor, que una parte tan activa ha tomado en adelantar la realización de esta obra y a cuyos desvelos y acertadas iniciativas se debe indudablemente el éxito alcanzado, que nos es grato poder hoy celebrar.

Nuestro aplauso, modesto, si, pero entusiasta, enviamos al mencionado señor Rosselló Pbro., a los demás miembros de la Junta de Obras del nuevo templo, y a cuantos les secundan para que resulte fructífera su labor, al mismo tiempo que de todo corazón les agradecemos las atenciones que para con el SÓLLER han tenido."

Aquesta acta la va redactar Mateu Colom Puig i la va escriure al pergamí el vocal de la Junta de l'Obra Antoni Castañer Rullan de Can Coixí.

Comptabilitat

Entre els anys 1917 i 1922 es recaptaren 6.702 pessetes. Endemés el Ministeri de Gràcia i Justícia havia donat 1.000 ptes. que es troben incloses a la quantitat esmentada.

Els pagaments entre 1917 i 1922 varen ser de 7.436 ptes. Pel novembre de 1922 el rector es fa càrrec de les obres. Havia estat Mn. Miquel Rosselló qui havia dimitit de la presidència de la Junta de l'Obra ja que no disposava de doblers per pagar les despeses i Maria Magdalena Bauzá Frontera exigia que li pagassin l'import del solar que havia venut. Per tant sembla que quan es va

passar l'escriptura la propietària del solar no havia cobrat. La presidència de la Junta de l'Obra la va assumir el mateix rector de Sóller, Mn. Rafel Sitjar i Picornell i la comptabilitat la va dur Mn. Jeroni Pons Roca.

Entrades

A la Parròquia de Sóller l'any 1921

es recaptaren per a l'església de l'Horta. 1.024,85 ptes.

De devots 260 ptes.

D'una rifa a l'Horta 169 ptes.

Don Jeroni Pons va recollir l'any 1922

dels donatius de Sant Bartomeu 1.114,58 ptes.

Donatius 180 ptes.

Total: 2.748,43 ptes.

Pagat al mestre d'obres Bernat Galmés i Mir 3.127,27 ptes.

El 31 de desembre hi va haver un dèficit de 378,84 ptes.

A principi de l'any 1923 es va pagar pel solar, interessos i escriptura 2.408 ptes.

El moviment anual va ser:

Ingressos:. 13.368,89 ptes.

Pagaments:. 14.398,86 ptes.

Hi va haver un dèficit de 1.029,97 ptes.

La comptabilitat, com hem dit abans, la duia Mn. Jeroni Pons.

Cobraments dels que hem trobat factura: Bernat Galmés a una nota datada el 25 de novembre de 1922 escriu:

El infrascrito Bernardo Galmés me comprometo a cubrir la iglesia en construcción de la Huerta; esto es el presbiterio y todos los arcos menos la fachada; los torreones hasta la moldura y una pared delante para que pueda celebrarse misa en ella por la cantidad de siete mil quinientas pesetas.

Va rebre el mateix dia a compte 500 ptes.

Bernat Galmés pel setembre de 1922 li devien 3.530 pessetes.

Pel desembre va cobrar 2.500 ptes i es comprometé a descomptar les 30 ptes.

El 2 de febrer de 1924 rebé a compte 500 ptes.

El 26 d'abril de 1924 cobrà les 500 ptes que mancaven per saldar el deute.

Els manobres que feien aquesta obra a les ordres de mestre Bernat Galmès eren: Jordi Estades, Josep Far i Sastre, Bartomeu Castañer, Miquel Bernat, Bartomeu Canals, Pere Pons, Cristòfol Mayor, Francesc Milà, Pere Albertí, Arnau Bauzà, Pere A. Ferrà, Joan Sampol, Sebastià Estades, Bernat Pascual, Joan Amengual, Guillem Mas i Joan París.

Amb data de 30 de desembre de 1925 hi ha una factura de 561,55 ptes. que correspon a treballs realitzats des de desembre de 1924 per mestre Bernat Galmès. Hi ha una factura sense data, també de Bernat Galmès, de 356,65 ptes.

L'1 d'abril de 1922 Bernat Oliver va rebre la quantitat de 196 ptes per 98 quintars de calç que es pagaren de les recaptacions realitzades per Quaresma (46,95 ptes) i a l'Horta (154,50 ptes). El pressupost per enrajolar l'església amb tots els materials inclosos va ser de 1.386 ptes.

Altres cobraments de mestre Bernat Galmès:

• 15 de febrer de 1923	2.500 ptes.
• 13 d'abril de 1923	1.500 ptes.
• 19 de maig de 1923	1.500 ptes.
• 23 de juny de 1923	1.000 ptes.
• 13 d'agost de 1923	1.000 ptes.
• 9 de setembre de 1923	1.000 ptes.
• 26 d'octubre de 1923	1.000 ptes.

Mestre Miquel Colom Mayol, fuster, el 2 de desembre de 1926 va cobrar 131,80 ptes per arreglar les portes de l'església.

El dia 2 de desembre de 1924 hi va haver un fibló que Mn. Miquel Rosselló descriu de la manera següent: *"Día fatal y de graves consecuencias para la iglesia y sus feligreses. En tal día se desencadenó sobre la comarca de Sóller, fuerte vendaval, que fue aumentando con intensidad durante la velada; hasta convertirse entre las once y once y media de la noche en terrorífico ciclón. Muchos fueron los daños causados en la comarca por dicho ciclón. Pero en donde dejó sentir más su furia, fue en la pobre iglesia de la Huerta donde derribó la pared de piedra arenisca, alias, de marés, con que estaba cerrada en la parte de la entrada a manera de frontis provisional"*.

El que és cert és que els materials i el treball que s'havia fet, tot i el seu caire provisional, no devia ser de gaire qualitat ja que no és normal que es vengués a baix amb tanta facilitat la façana i part de la teulada del temple. El mateix mestre d'obres, mestre Bernat Galmès i Mir, que havia construït el temple, va realitzar els treballs de reconstrucció a partir d'un pressupost de 5.250 ptes. que es pagaren de la manera següent:

• 6 de juny de 1925	2.100 ptes.
• 25 de setembre de 1925	1.000 ptes.
• 16 de novembre de 1925	1.500 ptes.
• 2 de gener de 1926	650 ptes.
• Total acabar façana i teulada	5.250 ptes.

Adquisicions per al nou temple de l'Horta.

Al llarg de 1923 s'havien fet les següents adquisicions per a l'església:

- Una Mare de Déu del Socors Perpetu: Comprada a Palma a l'empresa Fills de Bartomeu Gumbau el 6 de desembre. Costà 450 pessetes. Una devota persona va fer un donatiu de 436,70 ptes i es recaptaren d'almoines 13,30 ptes.
- Una trona amb la seva escala de fusta de pi nord i un faristol de caoba fets pel mestre fuster Miquel Colom Mayol de Cas Pallisser. La factura duu data del 19 de desembre i costaren 225,15 ptes.
- Unes calaixeres de pi nord que es troben a la sagristia. Les va fer mestre Miquel Colom Mayol i costaren 173 pessetes. La factura duu data del 7 de novembre.
- Un Sant Crist comprat a Fills de Bartomeu Gumbau. La factura és del 6 de desembre i costà 20 pessetes.
- Un copó i mitja taronja comprats a Fills de Bartomeu Gumbau. La factura és del 21 d'octubre i costaren 150 pessetes.
- Els bancs de l'església fabricats pel fuster Miquel Colom. La factura és del 19 de desembre i costaren 307 pessetes. El rebut està signat per Antoni Frau. Aleshores l'església, amb aquesta compra, tenia pocs bancs i molts dels fidels havien de quedar drets.
- Un sagrari fabricat per l'escultor Miquel Arcas. La factura és del 5 de desembre i costà 600 pessetes. És d'estil neogòtic.
- Una campana fabricada per Moisès Díez de Palència. Factura del 12 de desembre i costà 341 pessetes. Aquesta campana es col·locà a una espadanya i actualment és la campana petita del campanar.
- Dos canelobres de llautó comprats a Joan Llull de Palma amb data de 6 de desembre. Costaren 11 ptes.
- Per donar tres mans de pintura a les portes i pintar els claus de negre. Factura del pintor Antoni Gay amb data de 29 de setembre. Costà 26 ptes.
- Un confessionari de pi nord que costà 115 ptes a una factura de la impremta Guasp sense data.
- A una factura de l'escultor Miquel Arcas amb data de 30 de setembre de 1924 podem veure que l'altar de l'Horta i l'ara de l'altar costaren 113

ptes. En realitat l'escultor només va fer uns complements per embellir l'altar. A la mateixa factura cobrà les talles de Sant Agustí i de Santa Mònica que es troben a la parròquia de Sant Bartomeu de Sóller.

Aquestes talles costaren 1.000 ptes. cada una.

- Un rebut del 31 d'octubre de 1923 ens especifica que Bartomeu Gumbau Montaner, de Palma, cobrà 150 ptes. per un copó i mitja taronja de plata meneses.
- Una factura de Fills de Bartomeu Gumbau, amb data 27 de febrer de 1924, en què es cobra 42,50 ptes. per un joc de campanetes i una palmatòria.
- De la factura de Fills de Bartomeu Gumbau, amb data del 27 de febrer de 1924, podem llegir: *"Por una figura de San José de 2 metros alto. Dorados finos 725 ptas y por embalajes 33 ptas. Total 778 ptas."*
- Un pagament, el 12 d'octubre de 1923, a Antoni Frau per les portes majors, dos bastiments i arreglar les portes de la sagristia, 158 ptes.

Solemne benedicció

Dia 16 de desembre de 1923 el bisbe de Mallorca Rigobert Domènech i Valls beneí la nova església, i podem llegir al setmanari Sóller del 22 de desembre de 1923 la següent crònica:

Han transcurrido seis lustros cabales desde que, en el año 1893, un benemérito Hijo ilustre de Sóller, el virtuoso sacerdote D. José Rullán, lanzara la idea de erigir en la barriada de Ca'n Petlos un templo, con el fin de atender a la mejora moral y religiosa de sus moradores. Hoy, gracias al esfuerzo y entusiasmo de otras personas, amantes del progreso espiritual de Sóller, se ha dado cima al proyecto, y, con gran regocijo del vecindario, el próximo pasado domingo fue bendecido el templo por el Excmo. señor D. Rigoberto Domènech, vigilante pastor de la Diócesis mayoricense.

No hay duda que la nueva mejora, el nuevo edificio destinado al culto religioso, es todo un símbolo prometedor. Es un hecho palpable e incontrovertible que la gente ignorante se abre paso y avanza hacia la cultura, hacia la educación moral, mediante la religión. El primero y más fundamental elemento de la cultura es la religión, dígame lo que se quiera, y antes de que los múltiples elementos culturales hayan tomado carta de naturaleza en una colectividad, falta y horra de todo principio de educación y de formación cívica, el elemento religioso prende en ella con más eficacia, adelantándose a toda otra influencia humana. Imagínese lo que serían esas multitudes rurales sin la cultura religiosa. Sujetos al terruño, obligados a la cotidiana brega con el campo, aislados del centro de las ciudades y pueblos, sin tener aquel trato y contacto convenientes y hasta cierto punto necesarios con las clases cultas y educadas, para entonar y pulir sus maneras incultas y combatir su hurañería; sin escuelas, por otra parte donde aprender las nociones más elementales, y hacerse con una mediana cultura y educación, ¿Que sería de esa gente del campo sin la cultura

religiosa que van recibiendo poco a poco y día tras día en el templo? La misión sacerdotal no se ciñe únicamente a inculcar el conocimiento y práctica de los preceptos divinos y a la enseñanza del Evangelio, sublime Código de Sociología práctica; sino que, mediante la catequesis hebdomadaria y la explicación de los imperativos éticos y normas eternas de la Ley natural, inicia entre sus oyentes una cultura y educación, rudimentaria si se quiere, como secundario objeto a que aspira, pero que no puede menos de trascender en sus actos de expansión familiar y ciudadana. Si se despoja a cierta gente del campo, (que no sabe leer ni escribir) de lo que han aprendido en el templo, no sabemos con que derecho se invocará los tópicos de civilización, de luz, de progreso y de palingenesis social, de que tanto nos envanecemos. Sin la enseñanza religiosa, no sería preciso ir al África ni tampoco vivir entre mongoles u hotentotes para hallar salvajes.

Convencidos de esta verdad, nosotros desde el modesto semanario SÓLLER y a la medida de nuestra escasa influencia, hemos ido apoyando siempre toda iniciativa plausible y aportando nuestro granito de arena, cuando no hemos abierto el surco que había de recibir la semilla de la obra o proyecto futuro.

Con entusiasmo aplaudimos ya en 1893 la iniciación de erigir un templo en dicho caserío y brindamos las columnas del SÓLLER para que se publicara la lista de suscriptores; con creciente entusiasmo encomiamos la labor benemérita del Sr. Rosselló que, con noble abnegación que le honra, cuidaba de proporcionar a los vecinos de l'Horta el pan de la Doctrina cristiana por medio de catequesis y conferencias religiosas y morales; con júbilo hicimos notar el interés del Excmo. señor Obispo, manifestado en su primera Pastoral Visita y nos congratulamos de que con su alta autoridad instigara y animara al Rdo. Sr. Rosselló a la realización del proyectado templo, cediendo de su propio peculio la importante cantidad de 400 pesetas; con alegría suma pusimos nuestro encomiástico comentario al acto significativo de colocar, en 1917, la primera piedra del nuevo templo; y hoy, que le vemos ya abierta al culto, nos congratulamos sinceramente y aplaudimos los trabajos de los que con tanta solicitud cargaron sobre sus hombros tamaña empresa.

El Rdo. Sr. Rosselló y la Comisión al efecto nombrada en 1917, y, sobretudo, el Rdo. Sr. Párroco que tan resueltamente impulsó la obra dándola cima en poco más de un año de haberse encargado de ella, merecen bien de la patria y se han hecho acreedores a la expresión de la más sincera gratitud no sólo de parte de los vecinos de l'Horta, sino de toda la ciudad de Sóller.

Se ha dicho con frase exactísima que toda obra necesaria, prospera y se abre paso. Indudablemente era necesario el nuevo templo, en la actualidad más, si cabe, que en otra época, por haber aumentado considerablemente el número de sus moradores; y el pueblo, con ese instinto de sagacidad que le caracteriza, atisbó la necesidad y no regateó su óbolo para que el proyecto se tradujera en hermosa realidad. Al pueblo, pues, a la sociedad sollerense, que ha contribuido pecuniariamente a la realización de tal mejora, sea también nuestro ferviente aplauso y sincera felicitación.

LA BENDICIÓN

El próximo pasado domingo, día 16, según oportunamente dijimos, tuvo lugar la bendición del nuevo templo que en la barriada de l'Horta se ha levantado. El acto resultó solemne; constituyó un éxito.

A la entrada del templo habíase improvisado un esbelto arco con festones de arrayán y bella inscripción. La casas vecinas lucían las clásicas draperías y se esparció mirto y flores en señal de fiesta. Asistió una numerosa concurrencia. El día hermoso que plugo al cielo regalarnos, como que fuera una invitación al solemne acto.

El Excmo. Sr. Obispo de la Diócesis, Dr. D. Rigoberto Doménech y Valls, acompañado de su Capellán de honor, el reverendo D. José Bonet, poco antes de las nueve y media llegó al nuevo templo en el auto de D. Juan Puig, cedido galantemente por dicho señor. Su Ilma. fué recibido por el reverendo Clero parroquial.

Revestido el Sr. Obispo, procedió luego a la bendición de la nueva iglesia, ajustadamente a las normas prescritas por el Ritual Romano. Terminada ésta, pudo ya la numerosa concurrencia penetrar en el sagrado recinto, llenándolo de bote en bote. Bendijo después el Excmo. Sr. Obispo una bella imagen de la Virgen Santísima, un precioso Sagrario, una rica Píxide o Copón y otros valiosos utensilios de altar.

Fueron padrinos: del nuevo templo, don Bernardo Ramis y Dª Antonia Serra; y de la imagen de María y demás objetos sagrados, ya enumerados, los angelicales niños Guillermo Arbona Coll, Paula Ant^a Arbona Vicens; Pedro Rullán Casasnovas, Paula Marqués Casasnovas, José Mª Vicens Casasnovas, Mª Rullán Frontera; Francisco Pons Bujosa y Margarita Colom Bauzá.

El Excmo. señor Obispo celebró de medio pontifical, dando extraordinario realce y esplendor al acto.

Al efecto, al lado del Evangelio, se levantó la sede del obispo hermosamente doselada.

Actuaron de Presbítero y Diáconos asistentes: los Rvdos. Sres. Dr. D. José Pastor, D. Antonio J. Garau y D. Ramón Colom, respectivamente; de Capellanes de báculo y mitra: los Rvdos. señores D. Antonio Alcover y D. Pedro L. Ripoll; y de Ministros de libro y candela el P. Antonio Oliver, Superior de la Residencia de PP. Filipenses, de Sóller, y el P. Mut, de los Sagrados Corazones. Fué el celebrante el Reverendo señor D. Rafael Sitjar Picornell, Cura-Arcipreste, ayudado de los Reverendos Sres. don Jaime Borràs y D. Antonio Caparó, que actuaban de diácono y subdiácono, respectivamente.

El Rvdo. Sr. D. Bartolomé Coll Gamundí, Maestro de Ceremonias de esta iglesia parroquial, desempeñó las funciones de su cargo en tan augusta solemnidad.

Ocuparon un lugar preferente el Magnífico Ayuntamiento, presidido por su Alcalde D. Jaime Arbona Vila, y los padrinos con sus respectivas familias.

El pueblo cantó la misa de Angelis y ocupó la cátedra del Espíritu Santo el Rvdo. P. Miguel Rosselló de los Sagrados Corazones, desarrollando el siguiente tema: Digno de veneración es este lugar; aquí es la Casa de Dios y la Puerta del cielo.

Después del sermón, Su Ilma. impartió la bendición a los fieles congregados.

Durante el día y sobre todo por la tarde, el nuevo templo fue muy visitado.

Séanos permitido ahora recoger algunos datos referentes a dicha obra.

En 1893, el benemérito sacerdote e hijo ilustre de Sóller, Rvdo. Sr. D. José Rullán lanzó la idea de dotar a la barriada de l'Horta, de un templo, donde los vecinos de dicho caserío pudiesen cumplir con sus deberes religiosos. A pesar del entusiasmo que la idea despertó y de haberse iniciado una suscripción, no se llegó a ningún resultado práctico.

En junio de 1917, al girar la Santa Pastoral Visita en Sóller, el Excmo. señor Obispo detúvose en el populoso caserío; y en el local de la escuela de niños, de labios del Rvdo. Sr. D. Miguel Rosselló supo que sus moradores deseaban ardientemente se levantara un templo en dicha barriada. Antes de regresar a Palma el vigilantísimo Prelado << encargó al Rvdo. señor Rosselló que por conseguirlo se esforzara, y que no cesara hasta que una idea tan plausible obtuviera completa realización. Y el señor Rosselló, obediente al mandato de S. Ilma. y deseoso al mismo tiempo, como conocedor de las necesidades espirituales de los vecinos a quienes tiempo ha tiene a su cargo catequizar, de dotar a la apartada barriada de un templo..., ha trabajado con fe y entusiasmo...y ha sido fructífera su labor>> (SÓLLER de día 20 de Octubre de 1917).

Merced a los trabajos realizados por el Rdo. Sr. Rosselló, pudo ya colocar la primera piedra del edificio en 25 de Noviembre del mismo año, el Rdo. Párroco de Sóller, D. Rafael Sitjar, por delegación especia del Excelentísimo Sr. Obispo. El acto resultó solemnísimos y al mismo asocióse lo más selecto de la buena sociedad sollerense.

En Abril del año 1921, con el fin de impulsar más y más la obra con tan buenos auspicios emprendida, el Reverendo señor Párroco dispuso que la mitad de la recaudación de la obra de la iglesia parroquial, se aplicara a la prosecución de las obras del templo de L'Horta, paralizadas por falta de recursos, en detrimento de los desabrigados muros ya levantados.

En 25 de Noviembre de 1922, se hizo cargo de dichas obras el Rdo. Párroco a petición del Rdo. señor Rosselló, por hallarse sin fondos y exigirle la propiedad el precio del solar.

Gracias a los importantes donativos hechos, en poco más de un año se ha podido cubrir el nuevo templo y habilitarle para el culto.

Publicamos un breve resumen de las cantidades ingresadas.

Recaudado por la comisión que presidía el Rdo. Sr. D. Miguel Rosselló: 7.436,74

De la mitad de la colecta de l'Obra en los años 1921-23: 3.047,01

Producto de una rifa: 169,10

Donativos de devotas personas: 11.715,00

Colecta entre el vecindario de L'Horta: 257,65

De los Padrinos del día de la Bendición: 750,00

Total: 23.375,50.

Como ya va resultando larga esta relación, Dios mediante, en otro número nos ocuparemos de la inversión de dichas cantidades.

L'amo en Damià Canals Arbona no pogué veure el fruit espiritual que havia tengut aquella llavor de mostassa que, segons Mn. Miquel Rosselló, havia sembrat, ja que morí el 23 de maig de 1916.

S'obri el temple al culte

Un cop obert el temple es començaren a celebrar misses els diumenges i festes i, els diumenges capvespre, es donava catequesi.

Al llarg dels primers mesos no hi havia cap prevere destinat en aquesta església. El rector enviava cada vegada un capellà de la parròquia de Sóller i s'encarregava ell personalment de tot el que tenia a veure amb el temple.

L'1 de març de 1924 a les 15:30 h. del capvespre es beneí la imatge de Sant Josep de la Muntanya, un altar i una campana valorat tot en 1.766 ptes. Realitzà la benedicció el rector Mn. Rafel Sitjar i foren padrins de la imatge els nins Ventura Ferrer Morell i Josep Llinàs Morell; de l'altar Margalida Mora Albertí i Damià Orell Casasnovas; i de la campana els germans Maria Rosa i Ramon Rotger Arbona.

Després de la benedicció (seguim la crònica de Mn. Rosselló) el rector manifestà a tots els fidels que quedava encarregat del nou temple de l'horta Mn. Pere A. Magraner. Va ser responsable aquest mateix prevere fins que tengué lloc la desgràcia del fibló que tomà la façana el 2 de desembre de 1924. Aquesta desgràcia obligà a suspendre el culte al temple de l'Horta. Aquesta suspensió va durar dotze mesos i quatre dies. El mestre d'obres Bernat Galmés va reparar els danys del fibló i va fer una nova façana que es va considerar definitiva. El diumenge 6 de desembre de 1925 es tornà a obrir el temple i el seu nou responsable era Mn. Gaspar Aguiló i Cortès. Aquest prevere era conegut a Sóller com el capellà Mosca, unint el malnom de la seva família a la seva dignitat sacerdotal. Després de 6 mesos va ser nomenat responsable de l'Horta Mn. Jeroni Pons Roca, que deixà un bon record entre els fidels de la barriada. La segona quinzena d'octubre de 1927 Mn. Miquel Rosselló Barceló torna a regir el seu estimat temple i rep el nomenament del bisbe de Mallorca Gabriel Llompart. Mn. Rosselló començà la seva tasca a l'Horta de la mateixa manera que havien fet els preveres que l'havien precedit: celebrava missa els diumenges dematí i feia catequesi als capvespres. Posteriorment decidí fer la

catequesi els dissabtes capvespre que, aleshores, els nins i nines tenien classe. Això va fer que l'assistència a la catequesi fos massiva.

L'any 1929 es realitzaren a l'Horta els primers exercicis espirituals, cosa que va despertar un viu interès a la barriada. Dirigí els exercicis el pare Al·lès dels MM.SS.CC. El fruit d'aquests exercicis, segons Mn. Rosselló, es va fer present a la comunió que celebrà Mn. Rafel Sitjar i a la posterior processó amb el Santíssim. Assistiren els nins i nines de les escoles de les Germanes de la Caritat amb vistoses banderes i gran nombre de ciris. Seguia després el Santíssim, que portava Mn. Rafel Sitjar, sota pal·li, els pals del qual subjectaven els més destacats amos de l'Horta. A continuació seguien les autoritats que es dignaren a presidir la processó. Tancava la comitiva una banda de música que tocava cànctics i himnes eucarístics seguida d'una multitud.

La caiguda d'una sèrie de teuladers al llarg d'aquests dies i també la nova caiguda de teuladers o revoltos mesos després feren que Mn. Miquel Rosselló demanàs opinió al mestre d'obres Francesc Bujosa Serra, conegut a Sóller com a mestre Francesc d'Esporles. La inspecció que realitzà mestre Francesc Bujosa amb altres manobres a la teulada del temple feren que Mn. Rosselló s'entrevistàs amb l'arquitecte diocesà per tal de que es traslladàs a l'Horta a realitzar una inspecció al temple.

La inspecció de l'arquitecte amb motiu de la caiguda dels revoltos va fer que emetés el següent dictamen: *A causa de lo indeleble y poca consistencia de los arcos y estribos que sostienen el techo, estos han hecho movimiento. Este movimiento lo han comunicado a los tablonos que van de arco á arco y sobre los cuales descansan els teuladés, y como es natural, desplazándose estos, tienen que caer. El dictamen, pues, que me veo obligado á dar, es: que los arcos y techo amenazan ruina. Por consiguiente ó debe repararse inmediatamente ó tiene que cerrarse al público y añadiendo que dicha reparación, para hacerse bien, sería muy costosa; pues equivalía a hacer la obra de nuevo.*

Mn. Miquel Rosselló decideix invertir l'obra tot i que no disposa de doblers. No vol que els hortolans es quedin sense complir les seves obligacions de bons cristians.

Amb l'autorització de Mn. Rafel Sitjar, Mn. Rosselló realitzà una visita al vicari capitular Mn. Jaume Homar per exposar-li la greu situació en què es trobava. Mn. Jaume Homar autoritzà el préstec necessari per poder realitzar les obres.

L'arquitecte diocesà Guillem Forteza Piña (Palma 1892-1943) donà les oportunes ordres a mestre Francesc Bujosa Serra. Com a conseqüència resultà una obra tan sòlida i ben acabada que tant l'arquitecte com el mestre d'obres asseguraren a Mn. Rosselló que si col·locaven sobre el temple el mateix Puig Major l'estructura ho aguantaria. El capellà Nussa, nom amb què es coneixia mossèn Miquel Rosselló, quedà satisfet i convençut i manifestà en la seva crònica que va poder celebrar missa tots els diumenges sense cap interrupció.

També afirmà que al llarg de les obres es prengueren totes les precaucions necessàries per tal d'evitar qualsevol desgràcia.

Aquestes importants obres es realitzaren des de mitjan juliol de 1929 fins a mitjan març de 1930.

Mestre Bernat Galmés i Mir, que havia realitzat totes les obres del temple fins que començaren a caure els teuladers era un professional de prestigi que havia construït tota la façana modernista gotitzant de la parròquia de Sant Bartomeu de Sóller, exemple de construcció sòlida i ben feta. Desgraciadament hem vist que si el temple tenia pocs recursos econòmics, també sabia fer treballs d'escassa qualitat i consistència.

El capellà Nussa decidí fer l'any 1930 uns exercicis espirituals amb la mateixa solemnitat i entusiasme que l'any anterior. Amb una circular tranquil·litza els seus feligresos explicant-los l'encertada reparació i consolidació dels arcs i de la teulada que s'havia feta. L'assistència a aquests exercicis va ser tant nombrosa com la de l'any anterior i el fruit obtingut -segons la mateixa crònica- abundantíssim. El director d'aquests exercicis va ser el pare Mascaró M.SS.CC.

El mateix any 1930 regalen dues caixes-seient. Una Miquel Bernat, conegut com l'amo en Miquel Nou, i l'altra Cristòfol Castañer, conegut com mestre Tòfol de Can Reia.

El 25 de setembre de 1932 foren beneïts els catorze quadres del Via Crucis. Varen ser un regal de Guillem Ballester, conegut com l'amo en Guillem des Bosc, i la seva esposa (Crònica Rosselló). Celebrà la benedicció mossèn Rafel Sitjar.

El 6 de gener de 1933 a les 15:30 el rector Sitjar beneí una imatge de Sant Roc. La imatge va ser un regal de Llorenç Mayol de Cas Batlet. En varen ser padrins Francisqueta Pizà Arbona i Llorenç Mayol Coll, fill del donant de la imatge.

El 6 de gener de 1934, mossèn Rafel Sitjar i Picornell va beneir una imatge de la Miraculosa. Es realitzà la benedicció a les 15:30 i foren padrins de l'esmentada benedicció els germans Catalineta i Bartomevet Mayol Coll.

Dia 4 de març de 1934 començaren uns exercicis sota la direcció del pare Jaume Rosselló, franciscà. Fruit d'aquests exercicis va ser l'establiment de la devoció dels nou primers divendres de cada mes al Sagrat Cor de Jesús.

El diumenge 23 de setembre de 1934 a les 19:30 els matrimonis formats per Antoni Castañer i Maria Bernat i Pere Calonge i Paula Bernat regalaren una estàtua de Santa Teresa de Lisieux. Realitzà la benedicció mossèn Jeroni Pons en representació de l'arxiprest mossèn Rafel Sitjar. Els padrins varen ser els fills dels donants Pau Calonge Bernat i Margalida Castañer Bernat. Pocs mesos després els dos matrimonis esmentats regalaren una imatge del Sagrat Cor de Jesús.

Dia 16 de desembre de 1923, dia de la benedicció del temple, quedaren dos

dels quatre trams que formen la nau de l'església sense referir. Cercaven obrir el temple al culte com més aviat millor. Segons el capellà Nussa la situació de l'església estava *Ofreciendo un aspecto pobre y miserable*.

L'any 1935 visità el temple Joan Puig Rullan, aleshores president del Tren de Sóller i del Banc de Sóller, amb la seva esposa Aina Morell Coll. Després d'aquesta visita decidiren començar l'esmentat referit del temple i es feren càrrec de totes les despeses. Va ser el mestre d'obres Andreu Servera qui va dur a terme aquesta tasca. Escriu Mn. Miquel Rosselló: *A mi modo de ver, así da gusto, y hay motivo de estar encantados los encargados de iglesias, hacer obras en sus respectivos templos, contando con personas tan generosas ó pudiendo disponer de alguna manda pía: pero es también bien cierto, según mi opinión, que poquita recompensa recibirán del cielo por estas obras, realizadas sin ninguna clase de sudor ni sacrificio*.

Les obres subvencionades pel matrimoni Puig-Morell duraren tres mesos. Quedaren referits i donaren fi als dos trams que mancaven i la part interior de la façana del temple.

El capellà Nussa, agraït, decidí col·locar la foto de Joan Puig a la sagristia de l'església. Poc després Joan Puig Rullan decidí *"á sus expensas, pavimentar con marmolina de lo superior el prebiterio y hacer del mismo hermoso material las gradas del altar; pues tanto las gradas como el pavimento tenían un piso de cemento provisional"*.

El mes de febrer de 1936 es va fer la rosassa de la façana. Es va pagar amb les almoines recollides a les col·lectes de l'Horta i de Sóller.

El mateix any 1936 el comerciant Josep Canals Serra va regalar unes barreres de ferro per poder tancar el portal exterior que dona entrada al pati de l'església. A la vegada Damià Canals va regalar dotze bancs ja que a moltes celebracions els fidels havien de romandre drets per manca de seients.

L'any 1936 també s'establí la funció de l'Hora Santa. El tercer diumenge de cada mes, a l'horabaixa, es fa una exposició menor amb el copó.

L'any 1937 llegim a la crònica del capellà Nussa: *Durante la cuaresma tienen lugar los santos ejercicios bajo la dirección del Rdo. P. Francisco Oliver, filipense*.

La concurrencia fue como todos los años extraordinaria; pero las funciones del último día fueron realmente esplendorosas.

Aparte de la misa de comunión que celebró, como siempre, el Rdo. Sr. Cura Arcipreste y á la que asistió numeroso concurso de fieles, aparte de las funciones propias del caso, merece especial mención la solemnisima procesión que llamamos de las antorchas, que tuvo lugar, al anochecer ya.

Después del sermón final y de la reserva del Santísimo que había estado expuesto todo el día y al que le habían hecho guardia de honor hombres y mujeres, salió del templo la solemnisima procesión. Iban delante una sección de flechas con sus tambores. Seguían todos los niños y niñas de la Huerta, dirigidos por las buenas Hermanas, todos con farolitos á la veneciana en alto que producía un efecto

sorprendente. Venían después un sinnúmero de jóvenes y hombres que precedían á la venerada imagen de la Virgen de la Victoria que era llevada en andas por jóvenes de la barriada y á la que daban guardia de honor, falangistas, requetés y milicianos.

Seguía después, presidiendo la procesión, el Rdo. Sr. Cura Arcipreste con capa pluvial y las autoridades civiles y militares y de falange.

Cerraba la procesión la banda de música que acompañaba los himnos á la Virgen, que cantaban con todo entusiasmo la multitud de jóvenes y mujeres que seguían detrás.

Las casas por donde debía pasar la procesión estaban profusamente adornadas con damascos, tiestos y flores.

Hem de dir que quan es feia aquesta festa es baixava la talla de la Mare de Déu de la Victòria que es troba a l'església de l'Hospital de Sóller.

Com a record de la gesta de les Valentès Dones de Can Tamany i de la batalla del pont d'en Barona, l'arquebisbe-bisbe de Mallorca, Josep Miralles Sbert, convertí aquesta església de Sant Josep de la Muntanya en la Parròquia de la Mare de Déu de la Victòria. Segons mossèn Miquel Rosselló Barceló aquest nom *"será como el tin-tin-tin de una campanilla, que nos recordará siempre con santo orgullo la heroica gesta, que realizaron nuestros mayores, allá el 11 de mayo 1561"*

El 14 de desembre de 1937 l'Horta ja podia presumir de disposar d'una parròquia. Al butlletí oficial del bisbat de Mallorca amb data de 31 de desembre de 1937 podem llegir:

"Previa la tramitación canónica correspondiente, por decreto episcopal de 14 de este mes ha sido erigida en la iglesia del Patriarca S. José sita en la <<Huerta>> de Sóller, y con territorio disgregado del curato de término de San Bartolomé de aquella ciudad, una Parroquia de entrada, que se denominará de Nuestra Señora de la Victoria. Sus límites serán:

a)En la parte divisoria con la feligresía del Puerto: Predio Alconassa, Muleta Gran, Cals Avinyons, Ca'n Gat, Roca Rotja, Ca'n Tamany, So'n Avinyona i Ca'n Baixo (todo inclusive).

b)En la parte divisoria con la Parroquia de término: Carretera de Deyá, Puente de'n Barona, Torrente mayor, hasta el Puente de Ca'n Guida; Camino de la Beurada hasta el llamado camí de dalt, siguiendo luego la vereda que va al camino de les Argiles, dejando para la nueva parroquia Ca'n Cantó, Ca's Curial, y camp d'en Bascós: ya en el camino de les Argiles, se dejan á la Parroquia matriz la Costa de'n Flassada y siguiendo hacia las Argiles, á derecha e izquierda, quedan para la nueva Parroquia, les Argiles, Teulera, El Prat, So'n Verdo, So'n Blanco, todas las entradas y salidas del camino de So'n Blanco, Ca'n Custuré y Ca'n Palou"

Acaba la crònica de Mn. Miquel Rosselló el 18 de setembre de 1938.

El Campanar

Entre els anys 1923 i 1946 l'església només disposava d'una espadanya d'on penjava la campana fabricada per Moisès Díez de Palencia.

La primera vegada que mossèn Miquel Rosselló va esmentar des de la trona que l'església necessitava una torre campanar se'n fa ressò el setmanari Sóller del 21 de febrer de 1942. El capellà Nussa demanà als seus fidels si es pot concebre una parròquia sense el seu campanar.

Mossèn Miquel Rosselló no va perdre la il·lusió en cap moment de poder disposar d'un temple digne. Els hortolans li corresponien amb el mateix interès que mostrava el seu pastor. Si les obres de l'església havien necessitat de nombroses reparacions a causa d'un pressupost molt ajustat, don Miquel sabia que podia disposar en tot moment dels seus feligresos.

L'anunci de la construcció d'un nou campanar es feia quan les circumstàncies a Sóller no podien ser més adverses. Aleshores s'estava construint el monument al Sagrat Cor de Jesús a ses Tres Creus. El Sóller cada setmana treia a portada articles de Miquel Marquès Coll, de Damià Canals Pougin i d'altres que exalçaven les bondats d'un monument al Cor de Jesús. Cada setmanari duia a les pàgines interiors la "Crónica del monumento al Sagrado Corazón" on s'especificaven les quantitats rebudes i el nom dels generosos donants. Era el moment de les cartilles de racionament i, per si fos poc, el 28 d'abril de 1943 l'arquebisbe-bisbe de Mallorca Josep Miralles Sbert beneïa la primera pedra del santuari de l'olivar des Fenàs. Els plànols d'aquest santuari eren obra de l'arquitecte Gabriel Alomar Esteve i el mestre d'obres era Josep Morell Casasnovas, mestre Pep Putxa. Aquest santuari, conegut a Sóller com sa Capelleta, fou iniciativa de mossèn Pere Lluç Ripoll Moragues amb l'ajuda de la seva germana i de Catalina Verd, la qual va fer donació d'uns terrenys situats al massís de Bàltx, a uns 3 Km de Sóller.

Al port de Sóller, el nou temple encara es trobava en la primera fase de les obres.

El setmanari Sóller del 7 de març de 1942 ens diu que endemés del campanar del temple de l'Horta es farà una sagristia. Aleshores els objectes de culte es guardaven a cases particulars.

Les obres es començaren el mes d'abril de 1942. El setmanari Sóller no es va fer ressò del fet. Aquestes obres no comptaven amb el permís de l'ajuntament. S'encarregaren a mestre Martí Cifre Oller i es decidí que tendria una secció quadrada i dos pisos d'altura. A cada cara hi hauria dues finestres ogivals.

Tots els hortolans que tenien un carro s'oferiren a transportar gratuïtament els materials que fossin necessaris per a aquesta obra. S'establiren els torns dels diferents carros i es va calcular que s'obteniria un estalvi de més de 10.000 ptes., ja que hi hauria un transport de més de mil carretades.

El mestre ferrer Josep Bauzá Llull de Can Perlos regalà tones de pedres

procedents de sa Cimentera. Mestre Pep Perlos va morir el 7 de juny de 1942.

Els fonaments de la torre es feren de formigó d'entre dos i dos metres i mig de profunditat. Cada una de les quatre cares faria 4'30 metres. Mestre Martí Cifre deixà d'encarregat de les obres l'oficial Julià Coll Mayol.

Fins el 3 d'octubre de 1942 el setmanari Sóller no tornà a parlar de les obres del campanar. Ho va fer amb motiu que els nins i nines de les escoles de l'Horta, el dimarts 29 de setembre, felicitaren pel seu sant mossèn Miquel Rosselló i li feren un donatiu per a les obres.

El mes de novembre de 1942 ja s'havien aixecat els dos pisos. Aquesta era l'altura que s'havien proposat, però no sobresortia gaire de la teulada. La construcció no pareixia acabada ja que li mancava altura. Aleshores decidiren pujar un altre pis. Començaren aquestes obres el mes de maig de 1943 i no s'acabaren fins el mes d'octubre del mateix any. Tenia una altura de 20 metres i un acabament amb un terrat i merlets i una escala de pedra i morter. Tota l'obra havia costat 33.000 ptes.

El capellà Nussa va convèncer Miquel Marquès Coll de la redacció del setmanari Sóller perquè realitzàs una visita al campanar. Aleshores la sagristia encara no estava coberta. Faltaven les campanes però no hi havia doblers. Calculaven que una campana podia costar 6.000 ptes.

Miquel Marqués, al setmanari del 30 d'octubre de 1943 escriu: *"Viniedo en el tren de Palma o de paso yendo al Puerto se ve salir sobre el conglomerado de casas que forman la populosa barriada de l'Horta, el airoso campanario que la tenacidad del rector de aquella Parroquia, el Rdo. D. Miguel Rosselló, y la cooperación entusiasta de sus feligreses han erigido adosado a los muros de su iglesia"*. Segueix Miquel Marqués, *"la construcción es basta pero sólida"* i afegeix que els manobres *"han puesto de su parte sus mejores desvelos y voluntad en favor del campanario de su barriada para que el coste resultara lo más exiguo posible"*. He de dir que exigü és sinònim d'escàs. Va ser escàs pels doblers de què disposaven, però no per l'interès dels hortolans. De nou l'insuficient pressupost havia afectat la qualitat de la construcció. A la crònica del pare Ricard Janer, M.SS.CC, es diu que l'any 1963 ja es troba un projecte de consolidació del campanar a causa dels clivells que presenta. La gran il·lusió que havien posat el capellà Nussa i els hortolans en el seu temple no mereixia que patissin aquestes conseqüències. Però si no hi ha prou diners la qualitat minva i això encara avui és així. El 19 de maig de 1964, segons la crònica del pare Janer, hi ha un estudi i pressupost de l'escala del campanar i els clivells. Aquest estudi és obra de l'arquitecte Antoni Coll Sancho.

El campanar de l'Horta va romandre mut, sense campanes, fins el mes de març de 1946. A la parròquia de Sant Bartomeu s'estaven fent les obres de l'atri. L'Horta no disposava de diners per a les seves campanes.

El setmanari Sóller del 9 de març de 1946 ens informa que *"por conducto del Jefe de la Estación Naval de esta ciudad, D. José Noval, recibió el Rdo. D. Miguel*

Rosselló la pasada semana dos magníficas y bien modeladas campanas, procedentes de la acreditada fábrica, constructora de estos metálicos instrumentos, de D. Manuel Rosas Serrano, en Torredonjimeno, provincia de Jaén, valioso regalo de una familia reconocida a los favores del cielo recibidos que desea permanezca oculto su nombre"

Les dues campanes tenen la inscripció: "Santa Rita. Una devota familia agradecida."

La campana major pesa 400 Kg i amb el contrapès precís per voltejar-la pesarà 700 Kg. La campana menor pesa 180 Kg. i amb el seu corresponent contrapès pesarà 350 Kg. Costaren un total de 10.692 ptes.

El diumenge 2 de juny de 1946 es beneïen el campanar i les campanes. Llegim al setmanari Sóller del dissabte 8 de juny de 1946:

"Además de solemne -como ya estaba previsto en cuanto fue conocido el programa de la misma- resultó muy simpática y agradable la fiesta que, con motivo de la bendición de la torre campanario y dos campanas, se celebró el próximo pasado domingo en la parroquia de Ntra Señora de la Victoria y en la barriada huertana de su jurisdicción. El templo estuvo hermosamente adornado con plantas y flores e iluminado con profusión. Igualmente aparecieron adornadas con sumo gusto, por medio de colgaduras en las ventanas y palmas, macetas y guirnalda de mirto en los portales y fachadas, todas las casas de la parte céntrica del lugar. Y con postes cubiertos de arrayán, unidos también con guirnalda de la misma aromática planta, salpicadas de aparentes flores de los colores blanco y rojo alternados que producían excelente vistosidad, simétricamente colocados a los lados de la carretera del Puerto, desde el Pont de sa mar hasta Ca'n Pauet, y más aún en el tramo de camino -futura calle sin duda- que une a dicha carretera el antiguo de Sa Figuera, frente a la iglesia, y el frontis de ésta.

Las autoridades y clero fueron recibidos en el sitio designado por gran número de vecinos de la Huerta y otras muchas personalidades que desde la población habían asistido a la fiesta. Después de los saludos dirigiéndose en colectividad a la iglesia precedidos por la Banda Municipal, al son de animado paso-doble. En el atrio se detuvieron aquellas y séquito mientras los señores sacerdotes fueron a la sacristía para revestirse los sagrados ornamentos, y a su regreso al atrio con cruz alzada se procedió a las bendiciones del campanario, primero, y de las campanas después, por el Delegado del Excmo. y Rdmo. Arzobispo-Obispo de la Diócesis, Dr. José Miralles Sbert, M.I. Sr. Dr. Andrés Caimari, Vice-Canciller y Secretario del Obispado.

Fueron padrinos en la bendición de la torre campanario los jóvenes de esta población, Srtos. Arnaldo Ferrer Casellas y Catalina María Pizá Ferrer. Los de la campana mayor fueron los niños del caserío de l'Horta Miguelito Cifre Marroig y Anita Coll Castañer; y los de la campana menor los niños del barrio de Ses Argiles Bartolito Castañer Morell y Catalinita Coll Cifre. Terminada la grave y majestuosa ceremonia entonó el preste el Te Deum, que cantaron con el Clero y la escolanía, el Coro de Acción Litúrgica de dicha parroquia y la gran mayoría de los fieles asistentes, que llenaban por completo el espacioso ámbito del templo y la

plazoleta del frente de éste.

Seguidamente dió comienzo la Misa solemne, en la que oficiaron: el canónigo M.I. Sr. D. Jaime Espases, de celebrante, los Rdos. Vicario D. Gabriel Adrover y don Antonio Rullán, de diácono y subdiácono, respectivamente, y de Presbítero asistente el Rdo. D. Juan Sueca, Cura Ecónomo de la parroquia de San Ramón de Penyafort. Con singulares entonación y ajuste cantaron el mencionado coro de Acción Litúrgica y el pueblo la composición a dos voces del P. Miralles en combinación con la gregoriana de Angelis, y después del Evangelio explicó desde el púlpito el M.I. Sr. Caimari con palabra elocuente y claridad de estilo, adecuado a la comprensión de su auditorio, los detalles de la ceremonia que acababa de efectuarse y su magnífica y grandiosa significación. En la elevación saludó a la Hostia sacrosanta la banda de música con el Himno Nacional.

Terminada la función religiosa se verificó la anunciada suelta de palomas, y luego, en la sala del convento de las Hermanas de la Caridad, fueron obsequiados por el Cura Ecónomo de aquella Parroquia, reverendo D. Miguel Rosselló, con exquisito refresco los Muy Ilustres Señores, Autoridades, Clero y numerosísimas personas que habían acudido a felicitarle".

Al capvespre encara hi hagué més festa: carreres de bicicletes, ball de bot i altres coses.

Benedicció del retaule

El tretze de novembre de 1949, diumenge, es beneí el retaule neogòtic amb l'altar que presidiria el presbiteri del temple de l'Horta. És obra de l'escultor Francesc Salvà Pizà i les pintures són de mestre Pere Càffaro Jaume. La benedicció del retaule es va fer a les deu i quart del matí abans de la missa major. Podem veure al setmanari Sóller del dia 19 de novembre de 1949:

"La bendición del retablo efectuóla, delegado por el Excmo. y Rdmo. Obispo de esta diócesis, nuestro M. Rdo. Arcipreste, D. Juan Canals, y actuaron de padrinos en la ceremonia dos distinguidos feligreses de esta Parroquia: D. Bartolomé Castañer Castañer, en representación de los de Ses Argiles, y Dª Margarita Coll Castañer de los de l'Horta. Entónó luego el Preste el Te Deum, cuya gregoriana composición cantó en nutrido coro la numerosa concurrencia.

Asistieron a este acto el señor Alcalde, D. Nicolás Arbona Oliver y otras distinguidas personalidades de esta ciudad, y en el prebiterio ocuparon lugar preferente los niños y niñas que, vestidos con adecuados indumentos, representaban a los personajes históricos de la luctuosa jornada para Sóller que trocó en gloriosa la festejada Santísima Virgen de la Victoria. Por el coro de Acción Litúrgica de esta Parroquia y el pueblo se cantó en la Misa mayor la bella composición a dos voces del P. Miralles, de los SS.CC, en combinación con la de Angelis, y fué el celebrante el mencionado señor Arcipreste, D. Juan Canals, asistido por los ministros Rdos. D. Miguel Bonnín y P. José Morey, C.O, de diácono y subdiácono, respectivamente. Ocupó la sagrada cátedra el M.I. Señor D. Bruno Morey, Canónico Doctoral de la

S.I.C.B de Mallorca, quien con su peculiar elocuencia ensalzó la ingente y provechosa labor de celoso sacerdote que desde remota fecha ha venido dedicando sus afanes en catequizar a este importante sector de la población sollerense, haciendo historia de su acertada actuación al frente de esta iglesia desde su edificación hasta la colocación del artístico retablo que acababa de bendecirse, y terminó deseándole larga vida, para poder continuar su tan meritoria obra, y a todos sus feligreses la merecida gratitud"

Al mateix setmanari es descriu el retaule de la següent manera:

"El retablo, legado para el futuro de los trabajos y desvelos de D.Miguel Rosselló, es de estilo gótico florido, adaptando el clásico conjunto de políptico con lucillo u hornacina para la estatua de bulto del Santo Patrón, el Patriarca San José; al que desde los comienzos de la parroquia confió su celoso pastor todos sus planes, todas sus aspiraciones.

Asentadas sobre la predela adornada con arquerías doradas sobre fondo verde tierno corren las tablas, dos por lado, en que campean las efigies de los santos patronos de los más generosos donantes del retablo. En la parte del Evangelio, San Antonio Abad y San Pedro Apóstol; en la contraria, San Juan Bautista y San Miguel Arcángel.

Las imágenes, pintadas sobre fondos dorados según la costumbre de los siglos del medioevo, son acertadas; habiendo empleado el artista colores muy desvaídos y oscurecidos para dar sensación de pátina.

Tenían los artistas ideadores y constructores del retablo un problema muy difícil de resolver: el del doble lucillo u hornacina. No podía faltar la imagen de Ntra. Sra. de la Victoria; para su digna colocación se inventó un nuevo nincho arrancado del guardapolvo de la hornacina central, rematado en otro afiligranado chapitel. El efecto es discreto y la imagen de Nuestra Señora bastante acertada. Todo el conjunto, obra del escultor Salvà, es de buen ver y armónico en colorido y línea. D. Miguel está de enhorabuena, que no le regatean sus feligreses y todos los que queremos a nuestro valle y sentimos en lo hondo las tradiciones de nuestra tierra".

Aquest article és obra del professor Damià Canals Pougín. Volem afegir que segons el llibre de comptes de la parròquia, l'escultor Francesc Salvà cobrà la quantitat de 18.424 ptes. El pintor Pere Càffaro va cobrar, per les quatre pintures, 4.000 ptes.

Mn. Miquel Rosselló per a les festes amb l'exposició del Santíssim baixava la custòdia de l'església de l'Hospital. Aquesta custòdia actualment es troba a la parròquia de Sant Bartomeu. Recordem que don Miquel també era custos de l'Hospital. Després mossèn Antoni Caparó, en temps de mossèn Bartomeu Nadal, va regalar una custòdia per al temple de l'Horta. Aquesta custòdia és de la Casa Granda de Madrid i només tenia vidre per veure el Santíssim davant, ja que la part posterior tenia una tapadora. El joier Celestí Bonnín també va posar vidre a la part posterior de la custòdia. A partir d'aquest moment la custòdia també es pogué utilitzar en les processons.

Abans de la benedicció del retaule, l'any 1949, a l'altar major només hi

havia la imatge de Sant Josep de la Muntanya amb un domàs vermell darrere.

A l'interior del temple hi va haver quatre altars: el de l'altar major, el del Sant Crist, un de la Miraculosa i l'altre presidit per la Mare de Déu del Socors Perpetu que tenia, a l'esquerra, la figura de Sant Antoni de Pàdua i, a la dreta, la Mare de Déu de Lourdes.

El pare Pau Coll Lladó M.SS.CC, responsable del temple entre els anys 1967 i 1969, emprengué les següents millores: pel mes de gener de 1968 feren el cancell, que costà 19.139,50 ptes.; el mes d'agost de 1968, quatre ventiladors que costaren 9.658,50 i el mes de desembre de 1968 es feren vint-i-vuit bancs, que costaren 35.825 ptes (Crònica del P. Ricard Janer).

Deixes testamentàries al temple de l'Horta

Mn. Antoni Caparó Busquets va deixar la seva casulla bona blanca de la seva missa nova. En aquesta casulla es troben representats una font i dos cérvols.

Mossèn Antoni Rullan Xumet (conegut a Sóller com el capellà Ros) va deixar a aquest temple diverses casulles: verda, morada i negra, però no les més bones.

Mn. Miquel Rosselló Barceló també va deixar la seva casulla bona blanca.

També varen deixar a aquesta parròquia el vestit del bateig de la serventa de Déu Francisca Alcover Morell.

Època de Mn. Miquel Pons Sastre (1970-1981)

També ens deixà escrita una crònica d'on treim:

Mn. Miquel Pons va fer la seva entrada el 9 d'agost de 1970. El primer que va fer és una reforma provisional del presbiteri. Pel mes d'octubre va inaugurar l'escolania. Dia 1 de novembre va tornar treure totes les imatges dels sants que s'havien llevat.

El mes de novembre, per Crist Rei, se celebraren les Quaranta Hores de Cas Batlet. En Toni Llambies Canals va regalar un nigul on pogué descansar la custòdia quan estava damunt l'altar.

El 27 de març de 1971, per mediació de don Rafel Morey de l'Hospital Militar, la parròquia pogué adquirir una imatge del Bon Jesús mort per a la processó del Divendres Sant. Aquesta imatge prové de l'església de la Bonanova de Palma. Mossèn Miquel Pons sempre pensà que era una figura de terracota. Anys després es comprovà que és una talla d'alabastre (Crònica Janer).

Pel mes d'abril se celebraren les festes de Setmana Santa amb tot esplendor (segons la Crònica Pons). El Divendres Sant s'estrenà un altaveu en el Campanar.

El 3 d'octubre de 1971 celebrà les Noces d'Or de la seva professió religiosa sor Margalida del Salvador Miquel Estades. Feia trenta-vuit anys que aquesta

Germana de la Caritat servia com a escolana a l'església de l'Horta. Aquest mateix dia es beneeix el salomó de l'església. Aquest salomó és obra de mestre Miquel Garau, més conegut com a mestre Miquel Clement, i de mestre Cristòfol Pons. Sor Margalida del Salvador i tots els escolanets de l'Horta són els padrins de la benedicció d'aquesta làmpada. A continuació es cantà un ofici solemne.

El 25 de desembre de 1971 s'inaugurà la il·luminació general del temple.

Mossèn Miquel Pons Sastre va encarregar a l'escultor Baltasar Vidal Garcies (nascut a Santanyí l'any 1941) que realitzàs una talla d'alabastre de la Mare de Déu de la Victòria. Aquesta talla és una reproducció de la imatge del mateix nom que es troba a l'església de l'Hospital. Aleshores la talla original de la Mare de Déu de la Victòria tenia uns ulls de vidre, que foren un afegit i que no li feien gaire agradosa l'expressió. Baltasar Vidal, que s'havia duit al seu estudi la imatge original per tal de fer la reproducció d'alabastre, va aprofitar per llevar-li els ulls de vidre a la venerada talla de l'Hospital i pintar-li uns ulls més discrets.

Pel treball d'aquesta talla d'alabastre pagaren a l'escultor Baltasar Vidal 13.500 ptes. i a Gabriel Martorell Serra 12.375 ptes. per la pedra que va ser necessària. La nova imatge s'havia de beneir el diumenge 14 de maig de 1972, dia de sa Fira, pel Bisbe Francesc Planas Muntaner. Monsenyor Planas havia estat bisbe d'Eivissa fins l'any 1970, en què va renunciar per motius de salut.

La benedicció estava previst que tengués lloc al pont d'en Barona i que, després, es traslladàs la nova imatge amb carrossa fins a la parròquia de l'Horta. Havien d'acompanyar la Mare de Déu, en solemne processó, les autoritats civils i religioses i les Valentes Dones Maria Ignàsia Pérez Pastor i Tomasa Escolar Martínez. A causa que l'esmentat dia va ploure, no es va poder realitzar la benedicció al pont d'en Barona ni la processó programada. El bisbe Francesc Planas beneí la imatge a l'interior de l'església assistit per mossèn Miquel Pons amb la presència de les autoritats i un gran nombre de veïnats de la barriada. El cor acompanyat de l'harmònim i dirigit per Maribel Pons va cantar els nous "Goigs a la Mare de Déu de la Victòria" escrits pel poeta solleric Guillem Colom i Ferrà i musicats pel primatxer de la seu Pere Julià Ribot. Vet aquí els goigs:

COR

*Mare de Déu de la Victòria
que ens heu salvat de l'infeel,
intercediu amb nova glòria
pel vostre poble des del cel.*

*Patrona sou avui de l'Horta
que Sóller guarda al fons del cor,*

*dau-nos la fe que reconforta,
dau-nos l'amor, el gran tresor.
La nostra vida transitòria
Confia amb Vós amb viu anhel.
Intercediu amb nova glòria
pel vostre poble des del cel.*

*Dins aquests horts per Vós un dia
els cristians varen lluitar
contra els alarbs de moreria
que Sóller varen saquejar.
Per això ara en fa memòria
en vostre altà el poble feel.
Intercediu amb nova glòria
pel vostre poble des del cel.*

*La moreria en sa carrera
la vostra imatge profanà
però no l'Hòstia vertadera
salvada des del seu altar,
amb un miracle sens memòria
per un ministre plè de zel,
guiant-lo Vós amb nova glòria
pel vostre poble des del cel.*

*Dia de dol i de desveri
va ser aquell pels cristians;
Sóller plorava en cativeri
davant l'assalt dels musulmans;
mes Vós li dàveu la victòria
en el combat amb l'infeel,
Intercedint amb nova glòria
pel vostre poble des del cel.*

*Una minyona captivada,
de nom Guideta Custurer,
per vostra mà aquí fou lliurada,
salvant-la al punt del romeguer,
on la llançava aquella escòria
amb cor plè d'odis i de fel
Intercedint amb nova glòria
pel vostre poble des del cel.*

*Poble de les <Valentes Dones>,
que tant saberen defensar
el seu honor com a madones
d'una hortolana i santa llar
recorda avui la teva història!
Fes bona arreu la teva arrel!
Mare de Déu de la Victòria
Guardau-lo sempre des del cel.*

Aquesta imatge d'alabastre duu dues corones de plata fetes per l'argenter Celestí Bonnín(la de la Mare de Déu, amb les dotze estrelles, i la del Nin). Mossèn Miquel Pons comprà a un antiquari de Palma una altra corona de plata que porta damunt el cap la Mare de Déu de la Victòria. Per tant aquesta talla de la Mare de Déu duu dues corones. La corona que duia el Nin es va perdre quan feien unes obres i la que porta actualment és del joier Guillem Bernat.

Sembla que quan col·locaven la imatge a un tabernacle per treure-la en processó, l'amo en Guillem Rullan Mayol de Can Pauló, cargolava els perns que subjecten la Mare de Déu de la Victòria al tabernacle. Mossèn Miquel Pons amb Gabriel Martí Magraner (actual ermità Gabriel dels Sagrams Cors) aguantaven el tabernacle. També hi havia l'escolanet Emili Sans Colom. Mossèn Miquel cregué que la talla ja es trobava cargolada i aixecà el tabernacle. La imatge caigué al terra i es trencà part de la cara. Així i tot, la tragueren en processó i ningú no ho notà. L'escultor Baltasar Vidal Garcies li serrà la cara i en va fer una de nova que aferrà al cap. Aquesta operació costà 2.400 ptes. Diuen que tant mossèn Pons com l'escultor trobaren que aquesta cara era més encertada que la primera. Mossèn Pons volia donar un cert policromat a aquesta talla d'alabastre i tenia la intenció d'encarregar a Federico Sobertats de Palma que realitzàs la policromia de l'esmentada talla. Després va canviar d'idea i va deixar la imatge talment com estava.

Mossèn Antoni Caparó Busquets (1891-1973) va morir el 14 de febrer de 1973 i deixà al seu testament una certa quantitat per a l'església de l'Horta. Gràcies a aquests doblers es pogueren comprar uns terrenys per a la futura rectoria. El 25 de febrer de 1977 l'arquitecte Antoni Coll Sancho, per encàrrec de mossèn Miquel Pons Sastre, pressupostava en 2.012.711,80 de ptes. la construcció d'una rectoria per al temple de l'Horta. Sembla que el bisbe Teodor Úbeda no va autoritzar la construcció d'aquesta vivenda.

El nou presbiteri

El va realitzar el mestre d'obres Bartomeu Morell Mayol, mestre Tolo Cit. Començaren les obres el dia 4 de maig. Llevaren el retaule neogòtic de l'any 1949 i col·locaren les pintures als dos costats del presbiteri. Es va fer

un cambril per a la Mare de Déu de la Victòria d'alabastre i unes escales per poder-hi accedir. El bandolat de ferro forjat és una part del que tenia el presbiteri de Sant Bartomeu abans de les reformes del Concili Vaticà II. És obra del ferrer Manuel Carrascosa.

L'altar que es va col·locar era de l'antiga capella de les Escolàpies i el va regalar a mossèn Pons el batle de Sóller Miquel Soler.

El dia 30 de juny de 1973 depositaren a les 20:30 la nova imatge al seu cambril. Aleshores el batle de Sóller era Miquel Antoni Lladó Arbona que, acompanyat pel regidor Francesc Colom Alcover, veïnat de l'Horta, i pel rector Miquel Pons assistiren a l'acte. Segons el setmanari Sóller del 7 de juliol de 1973: *"Nuestro alcalde depositó el bastón de mando en los brazos de la Mare de Déu de la Victòria"*.

El dimecres 4 de juliol de 1973 foren inhumades al peu del presbiteri les despulles de qui havia estat el primer rector de l'Horta mossèn Miquel Rosselló Barceló (1878-1959). Dugueren les despulles, entre d'altres persones, els seus nebots Lluís Magraner Rosselló i Pere Marquès Rosselló.

Del setmanari Sóller del 14 de juliol de 1973 podem llegir:

Catorze anys després de la seva mort el "Capellà Nussa" torna, per sempre, a l'església de l'Horta.

En aquest món hi ha fets i gestos que tendran els seus pros i els seus contres; però que, indubtablement, no deixaran de ser recordats. Entre ells, i pel que atany al nostre petit món local, crec que podem col·locar-hi el gest, de Mossèn Miguel Pons i Sastre, d'enterrar, en el centre "mateix" de l'esglesia del barri, les despulles del qui fou fundador i primer pastor de la mateixa.

Podrem opinar que a l'Horta, hi havia coses més necessàries que no el trasllat d'ossos i calavera i possiblement, el qui així pensa, no s'errà; però aquesta atenció envés del confrare i conciutadà que dirigí, durant més de vint anys, el ramat que ara està pasturant, crec que, els hortolans, no l'oblidaran mai.

I és que Don Miquel Rosselló –es capellà Nussa– era una institució, massa hortolana, per romandre allunyat de la barriada. Ademés ja qui molesta que aquest sacerdot reposi sota les pedres del propi temple que feu construir per honrar la "Mare de Déu"? Discriminació? Quants de papes, bisbes i fins i tot reis –tal volta menys sacrificats que aquell capellenet de barriada– dormen el seu darrer somni en les criptes de les nostres catedrals!

Dimecres de la setmana passada, la petita església parroquial, dedicada a la Mare de Déu de la Victòria, resultà insuficient per a la gentada que acudí a presenciar els actes de trasllat.

La caixa contenint les despulles de Don Miquel –recoberta per un mandil vermell damunt el qual hi havia col·locat sobre un coixí el clàssic bonet sacerdotal espanyol de

quatre puntes i l'estole, símbols de dignitat rectoral– fou traginada sobre les espatlles d'un grup d'hortolans que acabaven una jornada –més– de treballs i fatigues, des del Pont d'En Barona fins al portal de l'església. Altres hortolans acompanyaren portant ciris en la mà mentre que el clergat oficiant –revestit amb els antics i inusitats ornamentals negres– precedit pels escolanets i la creu alçada cantava, amb un grup de cantors ensenyats per l'organista Rosselló, els salms del "Miserere mei Deus" que generacions enteres de sollerics han sentit en el transcurs d'uns esequis qualsevols.

Arribada la comitiva, a les portes del temple, tres nebots de l'econom Rosselló i el batle d'aquesta, la seva, ciutat natal es feren càrrec de les despulles, introduint-les, de seguida, a l'interior.

A continuació, els cantors ja mencionats, cantaren el funeral que, temps enrere, els ensenyà aquell que tornaven tenir, prop d'ells, i que fou el seu mestre, concelebrant –en llengua llatina– l'Eucaristia dos sacerdots sollerics, l'actual rector de l'Horta, Miquel Pons Sastre, i el Pare Francesc Oliver Arbona de la Congregació de Sant Felip Neri. Dos altres sacerdots sollerics perteneixents per la seva edat, a l'escola vella, Don Josep Morey Vicens i Don Josep Cortès Segura, que actuaven de diaca i sot-diaca, llegiren, en la nostra benvolguda llengua materna, l'epístola i l'Evangelí.

També en mallorquí –així com pertoca– el Rector de l'Horta pronuncià l'elogi del seu predecessor, "qui", mort als 81 anys, tornava catorze anys després de la seva despedida, a recórrer triomfalment els carrers d'aquesta barriada que tant estimà i en la qual es sentí, sempre, a gust. Don Miquel Pons manifestà el seu record pels qui, habitant l'Horta, Ses Argiles, s'Abeurada, Ca'n Tamany, Es carreró d'En Figa, Sa Roca Rotja o es Camp de Sa Mar –feligresos tots de la Parròquia fundada pel capellà Nussa–, han deixat el món durant aquests cinquanta anys. Finalment digué que, la Parròquia de l'Horta, on jeurien d'ara en davant els ossos i les cendres del Rvd. Miquel Rosselló Barceló; tendria les portes obertes, d'una manera especial, als qui foren al·lunyes seus.

Durant la comunió dels fidels es cantà el càntic popular "Ulls del Bon Jesús". Acabat l'Ofici es feu l'absolta –cantant-se, com en altres temps, el "Liberame Domine" i seguidament es beneí la sepultura a l'interior de la qual fou baixada la caixa, que cobreix, aquesta llàpida de marmol.

"PROPE ARAM VIRGINIS / CUI FIDELITER SERVIVIT / QUAM ARDENTI ADAMABAT PIETATE, / OSSA ET CINERES RDI. MICHAEL ROSSELLO BARCELO / HUIUS ALMAE ECCLESIAE RECTORIS / ET SUAE NATALIS ORGANI PULSATORIS, / IN PACE CHRISTI REQUIESCUNT / FIDELIS SERVUS ET PRUDENS / ADVENTUM DOMINI ACCENSIS LAMPADIBUS EXPECTABAT / QUI AD SUUM AMPLEXUM DULCITER ADVOCAVIT / DIE XXVII FEBRUARII ANNI MCMLIX"

que, amb aquestes paraules, recordarà la presència d'un senzill sacerdot solleric, entusiasta de la devoció a Maria Santíssima, que posà, en marxa, aquella comunitat parroquial d'una gent dedicada al conreu de l'agre de la terra.

El diumenge 8 de juliol de 1973 celebraren el 50è aniversari de l'església de l'Horta. Presidí la celebració monsenyor Francesc Planas Muntaner, que va beneir el nou cambril. Concelebraren mossèn Joan Canals Cànaves, rector de Sant Bartomeu, i els preveres mossèn Josep Morey Vicens i mossèn Josep Cortès Segura. De Palma hi havia mossèn Antoni Fullana. Segons el Sóller del 14 de juliol de 1973: *"Después de la misa hubo un besamanos a la imagen que duró largo rato"*.

Cada any el 7 de desembre es feia a l'Horta la festa de Sant Eloi que pagava Celestí Bonnín. Hi assistien tots els joiers de Sóller.

Dia 25 de desembre de 1975 va morir sor Pilar i dia 26 li feren el funeral mossèn Miquel Pons, mossèn Josep Morey i el P. Francesc Oliver i tots tres duïen casulla.

Dia 17 de gener de 1976 escriu Mn. Pons a la seva crònica: *"Es Batle de Sóller, Miquel A. Lladó Arbona, mos ha regalat per l'església de l'Horta una imatge de Sant Antoni Abat, que va presidir molts d'anys sa matança de Ca's Cit. Demà, dia 18, ja li farem una festa amb un ofici ben rabiós i sermó"*. Aquesta imatge quan Mn. Miquel Pons va deixar de ser rector de l'Horta la va tornar a la família donant de Cas Cit. Aquesta imatge només es treia el dia de la seva festa. Dia 24 de gener mossèn Pons escriu: *"Les monges Teatines de Palma (C/del Bisbe) m'han regalat es retaule que tenien a sa seva capella. Ja en veurem què en feim. Per de prompte, arreglarem sa capella des Sagrari."*

Dia 2 de febrer de 1976 llegim: *"En Paco López i jo, com a dos negres hem fet una feinada de por col·locant es retaule de Palma dins la Sacristia i mos hi hem passat avui i demà"*. Dia 4 de febrer escriu: *"Avui hem estrenat l'altar de la Sacristia per missa de dies feiners. Ses monges no se'n poden avenir"*. Dia 3 de març de 1976 reben un lampadari per cremar cera davant la Mare de Déu. Dia 6 d'abril llegim: *"Sor Margalida Francisca s'ha romput es ballador de s'anca. Per això a les 9'30 des vespre he anat a Ciutat per acompanyar ses monges a Son Dureta. Avui també a la 1'30 he dit missa a Ca D. Celestí, per esser avui la seva festa. Hi ha hagut un bon dinar"*. Dia 15 d'abril escriu: *"Dijous Sant. Hem estrenat es ninxo en es Monument i es dos candelers; hem posat un replà en es cap damunt de s'escala lo que li ha donat perspectiva. I sobre tot es domàs que hem estrenat enguany, regalat per en Biel Magraner, D. Celestí Bonnín, en Ramón Ripoll i jo ha fet que fos una cosa bona. Ha estat de (espai en blanc) de mico."*

Dia 14 de juny de 1976 comencen les obres per embellir la part superior de la façana de l'església. Les obres, segons la Crònica Pons, segueixen molt lentament. El 4 de juliol els fusters de Can Mulet de Ciutat cremen i rasquen les portes majors del temple; després hi donen vernís. Segons sembla no cobraren res i mossèn Miquel Pons els convidà a menjar frit.

Dia 5 i 6 de juliol es col·loquen les piràmides amb bolla dels dos extrems de la façana.

El dia 10 de juliol de 1976 són les Festes de l'Horta. Mossèn Pons escriu:

"A les 2 des capvespre haviem de repicar i amollar coets, però ni coets ni repicar. Han dit que era per no despertar els qui feien la siesta. Toca't es nas."

A les 7'30 des vespre hem cantat completes que ha tocat Sor Nieves perque En Valls ja estava aparaulat per Deia."

Acte seguit hi ha hagut s'ofrena de flors. Sol esser de lo més bell i enguany ha estat bellíssim. Molta més gent que l'any passat. Convé que l'any que ve jo mateix sigui dels qui componen ses flors i així ja no les haurem de tocar l'endemà."

"Dia 11, dia de la festa major: es dematí es diuen les misses com cada diumenge."

Es vespre a les 7'30 comença sa missa rabiosa. Aquest any celebrà D. Miquel Siquier, Rector de Sant Jaume de Ciutat, assistit pels Rvnds. D. Pep Morey i D. Nicolau Frau. Predica D. Miquel Gomila, Canonge de la Seu de Mallorca. El coro de Binissalem, dirigit per D. Baltasar Bibiloni, canta sa missa 1ª Pontificalis d'en Perosi."

A l'oferta es beneeix la camamil·la que se reparteix al poble."

Acabat l'ofici, a ca nostra sa coral de Binissalem berena o sopa de pa amb oli i olives i mos dona un petit concert i mos despedim fins l'any qui ve, recomanant que el Sanctus i Benedictus es canti el de la missa de difunts i els de'n Perosi es cantin com a motetes per acurçar"

Dia 9 de setembre de 1976 arribà a Sóller la Mare de Déu de la Victòria que havia de presidir la façana del temple. Al capvespre del mateix dia es col·locà al seu lloc. Està feta amb pedra de marbre de Santanyí per l'escultor baltasar Vidal Garcies, que cobrà la quantitat de 29.400 ptes. La talla es troba dins una espadanya cimejada per una creu obra del mestre ferrer Antoni Crespí Marroig.

Dia 11 de setembre de 1976 es despedí de mossèn Miquel Pons, per abraçar la vida ermitana, en Gabriel Martí.

Dia 14 de gener de 1977 es firmà l'escriptura de compra del solar per edificar la rectoria.

Dia 27 de març de 1977 es va beneir l'orgue electrònic regalat per Elisabeth i Leonard Urry. El va beneir mossèn Miquel Pons a les 18:30 h i varen ser padrins els nins Guillem Méndez Coll i Magdalena Coll Plaza i també Miquel Àngel Miró Pons. El joier Celestí Bonnín va regalar una placa que recorda la donació de l'orgue i diu: EX MUNIFICENTIA ELISABETH ET LEONARD URRY ANNO DOMINI 1977.

Dia 5 d'abril de 1977 va morir sor Margalida del Salvador que havia estat escolana del temple. Celebraren el funeral Mn. Josep Morey i Mn. Miquel Pons Sastre. El salomó central de l'església va romandre encès al llarg de tota la cerimònia com a record de la que padrina de la benedicció.

Època del P. Ricard Janer Bonafè (1994-2003)

Tot i que el P. Janer encara segueix de rector a l'església de l'Horta hem tengut accés a la crònica, escrita per ell, que ens parla dels treballs realitzats

al temple entre 1994 i 2003. No es pot parlar de la parròquia de la Mare de Déu de la Victòria sense esmentar el nom dels tres preveres que han fet possible que un temple que va néixer humil i amb pocs recursos esdevingués una parròquia digna, sòlida, lluminosa i encantadora. Aquests tres rectors, el nom dels quals sempre anirà lligat al temple de l'Horta, són mossèn Miquel Rosselló, mossèn Miquel Pons i el pare Ricard Janer.

A la crònica del pare Ricard Janer podem llegir com va trobar aquesta parròquia els primers dies de la seva arribada com a nou responsable: *Tot i així, el temple donava una sensació de tristor i d'abandó. El trespòl de rajoles blanques i negres –per falta de solera– havia bufat per molts de llocs, de tal manera que molts de bancs, perquè no es bellugassin, tenien clavats un llistó a les cames o bé hi tenien una pedra o un tros de rajola a la cama coixa; a part del perill constant que les persones majors travelassin amb el perfil d'una rajola fora de nivell.*

Quan Mn. Miquel Pons feia les obres del presbiteri de l'Horta va fer que l'antic altar que tenia cinc columnes daurades, obra de F. Salvà, i feia conjunt amb el retaule neogòtic es reduís de mida. El fuster de l'Horta Antoni Campaner va utilitzar una de les cinc columnes per fer una consola i les altres quatre per a l'altar reformat. Col·locà el sagrari de l'escultor Arcas als peus del presbiteri, al costat de l'Evangeli, i sobre aquesta consola que havia fet Antoni Campaner. Aquell Sagrari era més alt que l'actual i estava cimejat per l'Anyell Pasqual.

L'antiquari Antoni Gay li va regalar a mossèn Miquel Pons el sagrari que actualment es troba sobre la consola esmentada damunt el presbiteri a la part de l'Epístola. A aquest sagrari li mancaven unes imatges d'àngels i està cimejat per una creu que va dissenyar el pare Ricard Janer. Els dos àngels i la creu són obra de l'escultor Balbino Pérez Martínez.

Com ja hem dit mossèn Miquel Pons va fer col·locar a l'església les imatges que s'havien llevat el temps del pare Pau Coll. En aquell moment només havien quedat dins la nau del temple el Cor de Jesús i la Miraculosa. El Sant Crist es trobava al costat oposat del sagrari a l'època de mossèn Miquel Pons.

Els primers dies del mes de juliol de 1995 el pare Ricard Janer es dedicà a fer una primera restauració de la rosassa de la façana del temple. El pare Janer, enfilat a uns bastiments, va apedaçar amb trossos de vidre i silicona els vidres trencats de la rosassa. També la va decorar amb el dibuix d'un colom, símbol de l'Esperit Sant, fet amb silicona negra imitant l'emplomat. Això no va ser més que un treball provisional ja que, com veurem, el pare Janer va dotar el temple d'uns vitralls en els finestrals, que abans estaven cegats amb maressos prims, i també la dotà d'una magnífica rosassa.

L'enrajolat

Mossèn Mateu Tous es proposà enrajolar de bell nou el temple. Entre la

rifa d'un xot i diferents donatius va recollir 236.347 ptes. Era l'any 1994 però es va repetir la història. De la mateixa manera que l'interès dels sollerics per aquest temple l'any 1892 no va donar els seus fruits fins l'any 1917, no va ser fins a l'arribada del pare Ricard Janer Bonafé, l'any 1994, que es va dur a terme aquest necessari enrajolat.

Se li va encarregar el treball al mestre d'obres Gregori Puigserver Arbona. El pare Janer s'assessorà amb l'arquitecte diocesà Sebastià Gamundí Boscana. Resultat d'aquestes consultes, seguim la Crònica del pare Ricard Janer, determinaren el color i la qualitat de les rajoles. Optaven per un color crema i material de gres, cenyit per una faixa de pedra abujardada que es comprà al magatzem de Can Soler. Miquel Soler, el propietari d'aquesta empresa, és veïnat de l'Horta.

Mestre Gori Puigserver començà les obres el 7 de febrer de 1995. S'amuntaren els bancs al presbiteri i Pere Estadès, de Can Canonet, entrà amb una màquina excavadora i en un dia tragué a fora tots els enderrocs. Va deixar un desnivell de 15 cm per tal de poder aplicar una solera de formigó; ja que la manca d'aquesta solera havia provocat que les rajoles que hi havia bufassin.

No va ser necessari llevar la làpida de la sepultura de Mn. Miquel Rosselló. Les seves despulles es col·locaren a un caixó més reduït i es deixaren al mateix lloc. Es va deixar passar una setmana, com diu la Crònica, perquè el formigó exhalàs la humitat. Va ser l'enrajolador Francesc Martí l'encarregat de col·locar la faixa de pedra i les rajoles. En deu dies es va acabar l'enrajolat. Després es decidí continuar l'enrajolat a la sagristia i al passadís que comunica aquesta dependència amb el temple.

També es va construir una fornícula digna per col·locar-hi la imatge de Sant Josep de la Muntanya. Abans semblava que el Sant estava emparedat.

El fuster mestre Rodrigo de Can Rua va col·locar unes portes noves amb gelosia a l'armari de la sagristia i al lloc de la megafonia.

Les obres costaren 2.565.776 ptes. Llegim a la Crònica del pare Janer: *els dies 8 i 9 de març (1995) es feu la gran neteja del temple, sobretot llevar pols, en la qual col·laborà amb entusiasme un grup de dones de la feligresia, encapçalat per la superiora de la comunitat de la Caritat del carrer de la Romaguera, Sor Teresa Antich, que havia estat la darrera superiora del convent de l'Horta abans de la seva supressió. L'ajuntament de Sóller aportà la grua amb elevador hidràulic per poder arribar als racons més alts de la nau. De bell nou tots els bancs i mobles estaven al seu lloc.*

Al llarg de les obres es feien les dues misses dominicals al convent de les Germanes de la Caritat.

Segons la Crònica la majoria de les aportacions econòmiques es reberen a través de les Germanes de la Caritat sor Teresa Antich i sor Coloma Ros que encara tenien cura dels malalts de la barriada. El pare Janer, aleshores, era el

rector nouvingut.

Els diferents donatius, la col·lecta organitzada pels també rectors solidaris Mns. Llorenç Lladó i Mateu Tous, i les altres entrades de la feligresia varen ser suficients per fer front a totes les despeses.

Aules per a la catequesi, escala del campanar i campanar.

Entre altres coses de no gaire valor, quan es feia la neteja prèvia a les obres, el pare Janer va trobar l'antic ambó de pedra de Santanyí que havia fet fer mossèn Miquel Pons. El va restaurar i col·locar de bell nou al temple. També trobà el Crist Mort, que mossèn Pons pensava que era de terracota i després de veure que es tractava d'una talla d'alabastre el mateix pare Janer la va restaurar.

L'11 de juliol de 1996 començaren les obres. Es tractava d'alçar les parets de la sala de damunt la sagristia. El P. Janer pensà que si s'aixecaven els murs un metre quedarien dues sales de catequesi dignes. I així ho va fer.

Un cop desmuntada la teulada per alçar els murs, substituïren la totalitat dels llenyams. Amb alguns d'aquests llenyams feren una porxada al pati que podria servir de magatzem.

L'equip de mestre Gori Puigserver va obrir un gran portal a la base del campanar, que dona al corredor que separa el temple del convent de les Germanes de la Caritat. D'aquesta manera, els infants tenien accés directe a la sala sense passar per les dependències del temple.

Segueix la Crònica: *S'aterracaren i enlluïren les parets, s'enrajolaren de baix a dalt totes les dependències; es col·locaren unes vidrieres de salistron (nom amb el que es coneix a Sóller el pi nord) amb portellons, comprades a <<Deixalles>> per 50.000 ptes i es feu nova la instal·lació elèctrica.*

Acte seguit s'arreglà l'espai del campanar. Amb una càbria es consolidà la gran biga de xiprer malmenada per les goteres. D'aquesta forma s'asseguraren les campanes de manera que no poguessin caure. Als devuit finestrals ojivals els col·locaren una mena de persianes fetes amb teuladers i així evitar l'entrada d'aigua. Una reixa metàl·lica protegí de l'entrada dels coloms. Un cop pintat tot s'amoblaren les aules de catequesi amb taules i cadires cedides pel col·legi dels Sagrats Cors.

Aquesta obra costà 6.024.743 ptes. El bisbat aportà 1.100.000 ptes. La Fundació Magraner 500.000 ptes i la resta, gràcies a l'empenta del pare Janer i a la bona col·laboració dels fidels, amb bacines, donatius, loteria, etc. S'acabà de pagar el desembre de 1998.

Els vitralls. El temple esdevé lluminós.

El temple de l'Horta, a causa que els finestrals sempre havien estat tapiats, era especialment fosc.

A les cròniques de la comunitat dels missioners dels Sagrats Cors de

Sóller es pot comprovar que l'any 1935 mossèn Rosselló ja tenia intenció de confeccionar els vitralls. Encarregà el projecte a la casa Oriach de Barcelona propietat d'Antoni Oriach.

El pare Ricard Janer Bonafè pensà inicialment en els diferents artistes de Sóller perquè realitzassin els dibuixos dels vitralls. Ens diu a la seva crònica: *Endemés, com que el temple està dedicat a la Mare de Déu, volia que els motius decoratius fossin com una vertadera catequesi visual del paper de Maria dins la història de la salvació.*

El pare Janer anava fent apunts a mesura que concretava la idea dels diferents dibuixos. Als porxos de l'església del Convent tenia el seu estudi. La primavera de l'any 1996 ja tenia enllestits els dissenys dels vuit vitralls. A la Crònica ens diu que estaven fets a escala natural 3,90 m X 0,90m. Pel mes de maig, amb motiu d'una exposició commemorativa dels setanta-cinc anys de la fundació de la comunitat de Missioners dels Sagrats Cors en el Convent de Sóller, va exposar els vuit dissenys dels vitralls amb els dibuixos colorejats. Janer ideà un caixó il·luminat a l'interior perquè a través de les transparències es veiés millor l'aspecte definitiu. La veritat és que els dibuixos agradaren a tothom, fins i tot a l'arquitecte diocesà Sebastià Gamundí. L'arquitecte va convèncer el pare Janer que no es limitàs a pintar els dibuixos sobre els vidres (idea inicial del pare Ricard Janer) i li aconsellà que ho comanàs a un vitraller.

El vitraller de Barcelona Pere Cànovas Aparicio, el 2 de febrer de 1996, confeccionà el següent pressupost:

Preu de cada vitrall	962.000 pts
Treballs de ferreria	144.990 pts
Treballs de manobres	144.990 pts

Dia 17 de juny de 1996, el llibre de Crònica dels MM.SS.CC. consigna el següent: *El Pare Ricard amb el Consell Parroquial de l'Horta ha llençat una campanya-loteria amb participacions de 500 pts per tal de posar en marxa la confecció del primer vitrall de l'Horta.* El 30 de juliol a la mateixa Crònica del Convent es pot llegir: *Vè de Barcelona el mestre vitraller Pere Cànovas. Amb el P. Ricard visita l'església de l'Horta per veure <<in situ>> el projecte de vitralls confeccionat pel P. Ricard.*

Una parenta de Mn. Miquel Rosselló, Antònia Bauzà Rosselló, va fer un donatiu de cent mil pessetes.

El pare Ricard Janer Bonafè (com hem dit un dels tres grans rectors que ha tengut l'Horta) va cercar la mobilització de tots els sollerics i els engrescà a fer una subscripció popular. Va idear un pòster *que, a més de la inscripció convidant a participar i de la llista de donants possibles, portava una fotocòpia dels dos primers vitralls en blanc i negre. Així com aniria assolint 25.000 ptes, es retallaria en color el tros corresponent i s'aniria aferrant al dibuix en blanc i negre.*

Aquesta campanya que començà a final del mes d'octubre va estar tan ben planificada que a final de desembre ja disposaven de l'import del primer vitrall.

Dia 10 de març de 1997 començaren les obres a l'església de l'Horta per a la instal·lació dels dos primers vitralls i dia 14 queden instal·lats (Crònica dels MM.SS.CC de Sóller).

Joan Darder i Francesc Cañellas aconsellaren al pare Janer que intentàs acollir-se a les subvencions que donava la Conselleria de Foment del Govern Balear. Aquests dos senyors l'ajudaren en la tramitació de tots els papers que foren necessaris.

Dia 8 d'agost de 1997 el Director General d'Arquitectura i Habitatge firmava la resolució provisional favorable a la subvenció dels vitralls. Dia 25 de setembre signava la definitiva.

El pare Janer rebé la meitat de la subvenció (2.878.174 pts) l'any 1997 i l'altra meitat l'any 1998.

Mentrestant dues persones i una empresa s'oferiren a costejar cada una un vitrall: Guillem Vaquer, Maria Ferrà i "Suliar S.A.". Va ser la primera vegada que l'església de l'Horta, al llarg de tota la seva història, anava sobrada de doblers.

El P. Janer escriu a la seva Crònica:

¿Què faig ara amb tres milions i pico més si ja estan pagats els vuit vitralls?

El primer que decidí va ser posar a la part inferior de cada vitrall el nom dels donants: tres vitralls porten el nom de les dues famílies i l'empresa esmentades, dos ja portaven "Subscripció popular de Sóller" i els tres restants porten el nom de "Govern Balear". Ricard Janer no dubtà a fer un bon ús dels doblers que li sobraven.

Mancava la rosassa de la façana, que té un diàmetre de 2,64 m. Ja que aquesta rosassa suposava l'envergadura de dos vitralls, ostentaria l'escut de la comunitat atònoma de les Illes Balears. Així ho transmeté al Director General d'Arquitectura i Habitatge i rebé el corresponent permís.

El pare Janer aconseguí que l'Ajuntament de Sóller i la Caixa de Balears, "Sa Nostra", li subvencionassin els dos rosetons d'un metre de diàmetre que hi ha a cada costat de la part superior del presbiteri.

Pel mes de novembre de 1997 quedaren instal·lats els vitralls i els rosetons. La rosassa de la façana s'instal·là entre els dies 16 i 18 de gener de 1998.

El cost total d'aquesta obra va ser d'11.523.983 pts.

L'església oferia una imatge renovada, lluminosa i, per primer cop, acabada. L'any 1998 aquest temple complia el seu 75è aniversari.

A la Crònica dels Missioners dels Sagrats Cors de Sóller es pot llegir de l'any 1998: *Dia 11 de juliol. A la Parròquia de l'Horta, de la qual té especial cura el P. Ricard Janer hi ha la festa anual de la titular, la Mare de Déu de la Victòria.*

Enguany, tot celebrant el 75è aniversari de la benedicció del temple el Sr. Bisbe

(Teodor Úbeda Gramage) ha acceptat presidir la festa i beneir solemnement els vuit vitralls, la rosassa i els dos rosetons.

Han concelebrat i participat en la festa, a més del P. Ricard, Rector Solidari, Mn. Joan Servera, Vicari Episcopal, Mn. Llorenç Lladó, antic Arxiprest, Mn. Joan Torrens, els PP. Alcover i Gayà, de la comunitat de Sóller, els PP. Matheu i Lliteras, de la comunitat de Palma, el P. Joan Arbona, de Lluc, i el P. V. Zapelena, de Pamplona. Altres preveres convidats, antics rectors solidaris, començant pels rectors solidaris actuals, han excusat la seva assistència degut a la confluència, a la mateixa hora (les 7 de l'horabaixa i un dissabte), de misses dominicals. Després de la celebració tothom participà d'un bon berenar a la fresca programat pel Consell Parroquial. El señor Bisbe quedà molt complagut i perllongà la seva presència més d'una hora i mitja parlant i fent tertúlia amb la gent.

L'agrupació Aires Sollerics animà la festa amb un poc de Ball de bot.

La col·laboració dels veïnats de l'Horta amb aportacions en metàl·lic i coques dolces fou molt esplèndida.

Els comentaris de la gent foren molt favorables i s'ho passaren molt bé, tant en la celebració eucarística com en el berenar. Unes tres-centes persones participaren en els actes.

La premsa local i Balear se n'ha fet eco àmpliament.

També hi varen ser presents el batle, Ramon Socias, diferents regidors, un representant de la Conselleria de Foment, l'arquitecte Sr. Gamundí, el mestre vitraller Sr. Cànovas, el senyor Amador Estarellas, representant de la Caixa de Balears i els donants.

El pare Ricard Janer va tenir l'amabilitat de donar-me un dossier amb el títol: "Els vitralls de la parròquia Mare de Déu de la Victòria de l'Horta de Sóller. Memòria fotogràfica."

El pare Janer va destacar al dossier la frase "Embellir catequitzant". Al següent escrit, d'aquest missioner dels Sagrats Cors, podrem comprendre el perquè d'aquest títol:

A l'hora de resumir amb poques paraules la tasca de confecció i instal·lació dels vitralls a l'església de l'Horta duita a terme des del juliol de 1996 al desembre de 1997, sense comptar uns quants anys de gestació callada, no en trobo altra de més apropiada que aquesta: Embellir catequitzant.

L'art en l'Església al llarg de la seva història, i en concret l'art del vitrall, no ha estat simplement un recurs ornamental del temple per a fruïment de l'espectador creient o no creient, sinó més bé un complement catequètic importantíssim per a visualitzar els ensenyaments dels principals misteris de la Història de la Salvació proclamats en les lectures de les Sagrades Escripures i explicats en les homilies, sermons i catequesis. Aquesta visualització és de veritat com una caixa de resonància per al creixement en la fe.

En el cas de la parròquia de la Mare de Déu de la Victòria de l'Horta de Sóller, a l'hora de completar el temple inacabat des de la seva inauguració l'any 1923, i

a punt de complir-se els seus 75 anys, entre d'altres alternatives que suggeria la paraula Victòria, com és ara, commemorar la gesta bèl·lica de l'11 de maig de 1561, vaig optar perquè els vitralls fossin com un gran llibre obert, de poques pàgines, però que reflectissin la presència de Maria, no com una figura femenina simplement "decorativa" dins l'Església, sino com la gran mediació que Déu escollí per portar a terme l'obra de la Salvació.

En els vitralls que presentem a n'aquesta <<Memòria fotogràfica>> com a realitat feliçment acabada, contemplam Maria dòcil a la crida del Pare: **Anunciació**. Portadora de Crist: **Naixement**; Intercessora prop del seu Fill: **Noces del Canà**. Corredentora al peu de la creu, en l'hora del més gran amor: **Crucifixió**. Mare i Mestra de pregària de la primera comunitat de Jerusalem: **Pentecostès**.

L'exaltació de Maria, figura de l'Església, simbolitzada pel sol que domina sobre la lluna i els estels. **La Victòria** definitiva sobre el mal, del qui hauran seguit el Crist a exemple de Maria, moguts per l'Esperit cap a la realització plena de la victòria del nostre Déu.

I tot, amb una finalitat pastoral molt ambiciosa: que la contrada de l'Horta (les famílies, infants, joves, malalts, vells) cultivada amorosament per la Mare, es transformi dia a dia en **El jardí de l'estimat** on hi tenguí sempre estada.

L'Eucaristia (Espigues i raïm), centre i vida de la comunitat.

L'Esperit Sant (Esperit d'amor) el qui du a terme la transformació del cos al llarg aprenentatge d'estimar.

Sols em resta expressar el meu agraïment en nom de la comunitat parroquial, a totes les persones i institucions que, en la mesura de les seves possibilitats i generositat, han fet possible poder tenir aquest **Llibre** obert a les generacions actuals i a les que vindran, desitjant que els seus noms -consignats en aquesta **Memòria**- quedin escrits per sempre en un altre llibre: **El Llibre de la vida**.

De tan hermós escrit només puc dir que tant de bo tots els fidels de l'Horta i de Sóller tenguem sempre present aquesta lectura catequètica tan artísticament representada.

Teulades, campanar i campanes

Després de tanta activitat el temple encara manifestava problemes constructius. Hi havia goteres a les teulades, el campanar estava clivellat i les bigues de les campanes estaven podrides. El pare Janer, en lloc d'acovardar-se, decidí endemés de solucionar els problemes esmentats, consolidar el campanar i automatitzar el toc de les campanes. Va demanar a Construccions Puigserver un pressupost. Era l'1 de desembre de 1999. El total dels treballs sumava la quantitat de 10.750.948 pts.

Durant les vacances de Nadal de 1999-2000, el pare Ricard Janer va fer reparar la teulada del presbiteri. Amb el Consell Parroquial va programar el sistema d'interessar els feligresos en el finançament de les obres. Janer demostrà un altre cop que sap involucrar els feligresos.

La seva Crònica explica: *Sobre un plànol oportunament dividit en metres quadrats hi hauria l'eslògan: <<Cada família un m2 (15.000 pts).>> Vaig redactar una carta invitació a col·laborar; en el revers hi havia la il·lustració de les humitats i clivells del campanar. Amb un sobre per depositar el donatiu, si venia el cas; tot plegat es va ficar dins d'un altre sobre domiciliari que portava la inscripció: Als feligresos i amics de l'Horta; <<Cada família un metre quadrat de teulada (15.000 pts) per l'església de l'Horta>>.*

Sobre un plànol de la barriada de l'Horta es varen marcar 9 sectors per facilitar la distribució dels sobres a les famílies. Els primers dies del mes de juny es varen distribuir els sobres. Els col·laboradors en aquesta tasca foren: Antònia Sampol, Pere Sampol, Joan Andreu, Pere Andreu, Víctor Agualeles, Emília García, Antònia Raja, Joana Vallespir, Paquita de Dios i Margalida Miró. Just havien de deixar el sobre discretament sense esperar recaptar res.

Des del primer moment la iniciativa trobà ressò popular. Al cap d'un mes ja comptavem amb 786.939 pts, i després de la festa de la Mare de Déu de la Victòria, 14 de juliol, arribava a la quantitat de 1.470.852 pts.

Per una sèrie de circumstàncies aquest treball i la resposta immediata dels fidels i simpatitzants del temple de l'Horta va trobar un seriós entrebanc. L'ajuntament retardà notablement el lliurament del corresponent permís d'obres. Les pluges pel setembre tornaren a portar bassiots al trespòl i humitat a les parets. El pare Janer no s'aturà de parlar amb els diferents organismes i amb els tècnics per tal d'accelerar la concessió de tant necessari i legítim permís. Fins i tot la premsa sollerica se'n va fer ressò. L'onze de novembre de 2001 hi va haver una gran pluja. La Crònica esmentada descriu: *El temple de l'Horta rajava per tots els costats i del campanar baixava una font. A la Crònica del P. Janer s'escriu: A mitjan novembre (2001) l'oficina d'Urbanisme de l'Ajuntament passa avís de que encara que no hagin rebut l'autorització del Consell Insular, baix de la seva responsabilitat, es poden començar les obres. Dia 26 de novembre el Consell de Mallorca comunica l'aprovació del projecte per part de la Comissió d'Urbanisme i Patrimoni.*

L'Ajuntament de Sóller, a principi de l'any 2002, concedeix una subvenció de 400.000 pts al temple de l'Horta. El pare Janer no havia sol·licitat res. Tal volta era una forma que l'Equip de Govern Municipal feia servir per contrarestar la lentitud que havia tengut la corporació municipal per donar curs al permís d'obres.

Pel mes de gener l'empresa Multitubo començà a col·locar els bastiments i la primera quinzena del mes de febrer de 2002, segons la Crònica, *desenteularen l'aiguavés de la part del convent de les monges* (es correspon a la part de l'Evangeli del temple) *i després de cobrir amb onduline tot el tram de bigues i teuladers, entaularen de bell nou, aferrant les cobertores amb escuma sintètica per preservarles de les ventades.* En deu dies feren aquest treball entre tres manobres: un oficial, un ajudant i un peó de l'empresa Construccions Puigserver.

Un cop acabat aquest aiguavés i mentre l'empresa Multitubo desmuntava els bastiments i els col·locava a l'altre aiguavés els manobres començaren a treballar al campanar. Començaren a assegurar els angles dels murs del campanar on es trobaven els clivells i construïren un anell de ferro complet de 0,20 x 0,20 m a mitjan tram superior. D'aquesta manera donaven consistència als murs i alhora faria de base per a la col·locació de les bigues de ferro que sostindrien les campanes amb els corresponents motors elèctrics.

A meitat del mes de març i, segons el P. Ricard Janer, *després que el llanterner hagués ajuntat paret i enteulament amb planxes de plom, col·locades les canals noves i conduccions de desaigües, empengueren de bell nou la tasca en el campanar.*

Desmuntaren les campanes i es varen soldar dues bigues de ferro amb les corresponents anelles arrambades als rails de tren que sosté el tram de terrat. La casa Manclús de València realitzà el treball d'automatització de les campanes i l'electricista mestre Miquel Cañellas va fer la instal·lació dels cables segons les instruccions de la casa Manclús.

La Crònica del pare Janer ens diu que *en dos dies es varen instal·lar les tres campanes amb el corresponent programador de tocs, i el diumenge vinent dia 16 de juny (2002) ja es varen poder tocar.*

També, dins el temple, i quan alçaren la teulada, varen passar uns tubs per a la conducció dels cables elèctrics per tal de posar sobre els capitells uns focus. Llegim a la Crònica: *Per la festa patronal dia 13 de juliol de 2002, es pogueren inaugurar les reparacions i reformes. En aquesta data la subscripció popular havia assolit la quantitat de 21.865 (3.638.030 ptes.).*

El terrat del campanar es va impermeabilitzar amb tela asfàltica el matí del dia 9 de juliol.

El pare Ricard Janer Bonafè encara no n'estava satisfet ja que el temple tenia totes les parets malmeses per les humitats. Va cercar banquetes per fer els bastiments. I escriu a la seva Crònica: *Quan estava a punt de pujar a Lluc per a passar-hi una setmana de descans, arribà l'ocasió de tenir enllestit tot l'andamiatge de la paret del portal major i la rosassa. Privant-me del descans vaig començar a restaurar l'encaixalat simulat a una altària de devers 13 metres. Tasca que vaig haver d'emprendre tot sol, tota vegada que el jove que s'havia compromès a ajudar-me, aquells mateixos dies es traslladava a Barcelona per començar els estudis universitaris. Dia rere dia pujant i davallant, me vaig passar més de quinze dies, amb un promig d'unes deu hores diàries repintant amb barreges de pintura plàstica les parts superiors i inferiors afectades. En aquest cas, hi escau la dita: <<El primer en la intenció és el darrer en l'execució>>.*

La reforma de les teulades, campanes i campanar costà 46.712,38 € que es pagaren dels següents fons:

Subscripcions populars i donatius	27.736,21 €
Fons de la Parròquia	15.976,17 €
Ajuda bisbat	3.000,00 €

S'acabà de pagar tot el dia 11 de desembre de 2003.

Descripció actual del temple

L'església és de nau única, rectangular, dividida en quatre trams per arcs diafragma i coberta per un embigat de fusta amb teuladers vists. El presbiteri és més estret i de menor alçada que la resta de l'edifici.

Si entrem per la porta principal, apuntada, veurem, a la façana del temple, la rosassa que representa l'Esperit Sant. A la part de l'Epístola, sobre una mènsula situada a la part inferior de la façana hi ha la imatge de Santa Teresa de Lisieux (1934).

Al primer tram del temple sobre una mènsula hi ha la imatge del Cor de Jesús. Recordem que des de l'any 1934, al temple de l'Horta, se celebraven els nou primers divendres de cada mes al Cor de Jesús. A la part superior d'aquest tram hi ha el vitrall "El qui és la paraula es va fer home".

Al segon tram hi ha una creu (1940) i el vitrall: "Maria era al peu de la creu" Al tercer tram hi ha una Mare de Déu del Socors Perpetu (1923) que va ser pagada quasi en la seva totalitat per Maria Oliver, coneguda amb el seu malnom de Maria Bleda. El vitrall d'aquest tram és: "Eren junts amb la Mare de Jesús". Al quart tram hi ha el retrat del beat Pau Noguera que muntà el pare Ricard Janer. Es va penjar el desembre de l'any 2000. La vasa i l'aplic elèctric costaren 37.120 pts. En aquest mateix tram hi ha l'estrep de l'absis, on es troba una consola feta per Antoni Campaner.

Amb motiu de les reformes del presbiteri, degudes a l'adaptació a les normes del Concili Vaticà II, hem dit que es va fer una consola amb part de l'altar de l'escultor Francesc Salvà. Sobre aquesta consola hi ha el Sagrari que va regalar l'antiquari Antoni Gay a mossèn Pons. Ja hem dit que el pare Janer va fer afegir un àngel a cada cantó i una creu. L'escultor Balbino Pérez va tallar aquesta creu i aquests àngels. En aquest tram hi ha una porta que dona a un passadís que comunica amb la sagristia i amb una porta a l'exterior del temple. A la part superior d'aquest quart tram hi ha el vitrall: "Ara és l'hora de la Victòria del nostre Déu".

Passam a un tram més petit que un temps era tot el presbiteri. Actualment el presbiteri també ocupa la meitat del tram que hem descrit abans. Aquí trobam les pintures del retaule neogòtic, a la dreta, de Sant Antoni Abat amb la inscripció: *Obsequio de D. Antonio Canals Rullan* i de Sant Pere que porta l'escrit: *Obsequio de D. Pedro Colom Sancho*. Aquestes pintures són obra de Pere Càffaro Jaume. A la part superior hi ha un rosetó que representa unes espigues.

Presideix el temple, dins un cambril, la talla de l'escultor Baltasar Vidal de la Mare de Déu de la Victòria. Mossèn Miquel Pons per fer aquest cambril es va inspirar en la càtedra del bisbe que hi ha a la Seu de Palma. El cambril va ser realitzat a *Calizas Mallorca* propietat d'Antoni Cabrer Mas i va costar 85.398 ptes. Per accedir al cambril hi ha una escala amb una barana feta, en part, amb el ferro forjat que tenia el presbiteri del temple de Sant Bartomeu. El mestre ferrer Baltasar Calafell Alemany hi va afegir altres trossos i completà la barana. Trobam també una seu feta de marbre per al capellà que celebra la missa.

La Mare de Déu de la Victòria costà 16.600 pessetes i tota la reforma del presbiteri costà 650.939,25 pessetes. La pedra de la reforma es va comprar a "Calizas Mallorca".

A l'esquerra del presbiteri, ja dins la part de l'Evangeli hi ha un rosetó que representa el raïm i, just davall, l'altre tros del retaule neogòtic que porta les pintures de Sant Joan Baptista amb la inscripció: *A la memoria de D. Juan Puig Rullán* i de Sant Miquel, amb la inscripció: *A la memoria de D. Miguel Puigserver Llabrés*.

L'altar actual procedeix de l'església de les Mares Escolàpies de Sóller. El va regalar a mossèn Pons l'aleshores batle de Sóller Miquel Soler Deyà. L'altar, de marbre, necessita un treball per adaptar-se a les normes del Concili. Aquest treball de picar pedra i fer ben acabats tots els cantons va ser obra de mestre Pere Tortella, que va cobrar 16.000 ptes.

A l'estrep de l'absis de la part de l'Evangeli es troba la pica baptismal obra del mestre Pere Magraner Noguera, conegut per Pere Coc (1939), que costà 411,45 pts. Va dissenyar la tapadora el pare Ricard Janer i la creu de ferro forjat és obra de Baltasar Calafell. Trobam en aquest tram el quadre de la beata Francinaina. El pare Janer el va col·locar l'any 1995. Costà 30.697 ptes. El vitrall d'aquest tram és: "Que entri el meu estimat al seu jardí". També hi trobam l'ambó (1973) realitzat a *Calizas Mallorca*, i que costà 11.242 ptes. Aquest ambó es va fer en temps de mossèn Miquel Pons. El peu de ferro forjat del ciri pasqual també és obra de mestre Baltasar Calafell i va ser regalat per una persona devota.

Si ens dirigim cap a la sortida al següent tram hi ha la porta que comunica amb el passadís que separa el temple del convent de les Monges de la Caritat. El vitrall és: "Una dona vestida de sol".

Al tram següent, dins una fornícula, es troba la imatge del primer titular del temple, Sant Josep de la Muntanya (1924). A la part superior del sant hi ha un dossieret rescatat de l'antic retaule neogòtic. El vitrall és: "Hi havia la Mare de Jesús". Arribam ara al tram més proper a la façana on trobam, sobre una mènsula, la imatge de la Miraculosa (1934). El vitrall és: "Habità entre nosaltres". Ja sortint del temple, a la part interior de la façana hi ha la imatge de Sant Roc (1933). Al racó hi ha un confessional.

L'antiga sagristia era una part de l'actual passadís que comunica el temple amb l'actual sagristia. Aleshores hi havia una porta que comunicava aquesta dependència amb el presbiteri.

En l'actual sagristia hi podem trobar les calaixeres que mestre Miquel Colom Mayol de Cas Pallisser va fer l'any 1923. Les portes que donen al campanar i al guardarroba estan fetes amb peces del retaule que les monges teatines de Palma regalaron a mossèn Pons l'any 1976. Trobam també el Crist jacent d'alabastre del qual hem parlat i una imatge de la Mare de Déu de Lourdes. També hi ha un Santcrist i una Anunciació.

Com a conclusió

Quan Mn. Miquel Pons Sastre, l'any 1981, deixà el temple de l'Horta, se'n va dur una part de l'arxiu parroquial. Anys després mossèn Miquel Pons em comunicà que s'havia dut aquests documents perquè volia escriure una història d'aquesta església però que m'ho passaria tot perquè jo l'escrivis. Ens vàrem veure tres vegades més i mossèn Pons em va dir cada vegada que encara no tenia tots els papers preparats. Quan morí vaig dedicar molt de temps a aclarir qui podia tenir els documents parroquials. Gràcies a Andreu Pons Frau hem recuperat bona part dels papers que ens han estat molt útils per a aquest treball.

L'any 1987 un matrimoni d'alemanys s'oferiren a fer un projecte gratuït per tal de fer els vitralls de l'Horta. Sembla que la senyora alemanya tenia experiència dissenyant vitralls. Aquest projecte no es dugué a terme. Era el matrimoni Waltraud.

L'any 1986 es feren passes per tancar mig temple els dies de fred amb tota una instal·lació i una porta plegable. Va fer el pressupost, el 21 de juliol de 1986, l'empresa Ebamusa S.A. i hagués costat 1.132.905 ptes. Afortunadament no es dugué a terme.

He parlat amb diferents persones que han tengut esment del temple de l'Horta o que l'han freqüentat i sembla que, a causa de la gran inclinació de les teulades, les goteres varen ser un fet habitual al llarg dels anys. També l'altura del temple i la manca de contraforts feren perillar tota l'estructura el temps de Mn. Miquel Rosselló. Les obres fetes en temps del pare Janer, en què feren servir onduline, plom i subjectaren les teules amb escuma, acabaren amb aquest problema.

L'escolà del temple, Pere Sampol Oliver, recorda que mossèn Miquel Rosselló, a mitjan del decenni de 1950, baixava a l'Horta amb el darrer tramvia i quedava a dormir a una de les sales que actualment són de catequesi. Així, podia dir la missa l'endemà a les 7 del matí. L'avançada edat del prevere no li permetia baixar a peu fins a aquesta barriada.

Pere Sampol ens va dir que va aprendre a tocar l'orgue amb el mateix capellà Nussa.

A instàncies de Mn. Miquel Rosselló es va obrir el camí de Can Domàtiga. Era el decenni de 1950 i facilitava l'accés dels fidels de ses Argiles al temple de l'Horta.

Responsables de la parròquia de la Mare de Déu de la Victòria de l'Horta

Càrrec / Anys	Nom	Observacions
Responsable (1917-1922)	Mn. Miquel Rosselló Barceló	S'estava construint el temple. El 25 de novembre de 1922 Mn. Miquel Rosselló demanà el relleu del seu càrrec. Es va fer càrrec el rector de Sóller.
Rector de Sóller (1922-1924)	Mn. Rafel Sitjar Picornell	Mn. Rafel Sitjar anava enviant al temple de l'Horta diferents capellans, però ell era el responsable. L'any 1923 es beneeix el temple.
Responsable (1924-1925)	Mn. Pere A. Magraner Coll	
Responsable (1925-1926)	Mn. Gaspar Aguiló Cortès	
Responsable (1926-1927)	Mn. Jeroni Pons Roca	
Responsable (1927-1937)	Mn. Miquel Rosselló Barceló	Per desembre de 1937 l'església coneguda fins aleshores com Sant Josep de la Muntanya es converteix en parròquia de la Mare de Déu de la Victòria.
Ecònom (1937-1958)	Mn. Miquel Rosselló Barceló	
Ecònom (1958-1963)	Mn. Joan Mateu Brunet	
Ecònom (1963-1966)	Mn. Bartomeu Nadal Cifre	Essent responsable Mn. Bartomeu Nadal, entre el mes de juny de 1964 i el mes de març de 1966 es feren les següents obres: un bany al pati de l'església, els baixos de les parets de la sagristia i l'escala del campanar que aleshores es devia trobar molt deteriorada.
Responsable (de març a juliol de 1966)	Mn. Rafel Serra Serra	
Responsables (1966-1967)	Els Pares felipneris de Sóller	Disposaven de l'ajuda de Mn. Felip Guasp Nadal
Ecònom (1967-1969)	P. Pau Coll Lladó M.SS.CC	Ajudat pel P. José Alcocer M.SS.CC. El P. Coll va fer realitzar els 28 bancs amb respatlle

		que es troben actualment al temple i costaren 35.825 ptes. També va fer realitzar el cancell de la porta.
Ecònom (1969-1970)	Mn. Joan Lladó Mora	L'ajudava el P. B. Roig M.SS.CC
Ecònom (1970-1981)	Mn. Miquel Pons Sastre	Va fer l'entrada el 9 d'agost de 1970.
Ecònom (1981-1982)	Mn. Josep Lliteres Cladera	
Responsable (1982-1988)	Rafel Horrach Llabrés	L'ajudava sovint Mn. Bartomeu Lluís Barceló Nadal. A partir de l'any 1986 els dos preveres esmentats eren rectors solidaris de Sóller.
Responsable i rector solidari (1988-1990)	Mn. Llorenç Lladó Calafat	L'ajudava el P. Gaspar Alemany Ramis M.SS.CC
Responsable i rector solidari de Sóller (1990-1993)	Mn. Joan Simonet Vidal	
Responsable i rector solidari de Sóller (1993-1994)	Mn. Mateu Tous Vanrell	
Responsable i rector solidari de Sóller (1994-)	Pare Ricard Janer Bonafè M.SS.CC	El P. Ricard Janer es va fer càrrec del temple de l'Horta el mes de novembre de 1994.

Fonts Consultades

- Arxiu Parroquial de Sant Bartomeu de Sóller
- Arxiu Parroquial de la Mare de Déu de la Victòria de l'Horta
- Crònica dels Missioners dels Sagrats Cors de Sóller
- Crònica de Mn. Miquel Rosselló Barceló
- Crònica de Mn. Miquel Pons Sastre
- Crònica del P. Ricard Janer Bonafè M.SS.CC
- Arxiu fotogràfic del P. Ricard Janer Bonafè M.SS.CC
- Arxiu de l'Ajuntament de Sóller
- Arxiu fotogràfic de Joan F. Rullan Vallcaneras
- Butlletí oficial del Bisbat de Mallorca
- Setmanari Sóller

Agraïments i fonts orals

- Andreu Joan Garcia Morell
- Marià Gastalver Martín
- Ricard Janer Bonafè
- Gabriel Martí Magraner (Ermità Gabriel dels Sagrats Cors)
- Antoni Nigorra Matamales

- Plàcid Pérez Pastor
- Andreu Pons Frau i família
- Antoni Quetglas Cifre
- Ramon Ripoll Vanrell
- Joan Francesc Rullan Vallcaneras

El temple de l'Horta l'any 1925. Recordem que un fibló tomà l'any anterior la façana i part de la teulada. En aquesta foto podem veure com es comença a reconstruir.

Casament de Pere Sampol amb Catalina Trias el 18 de novembre de 1959. Podem veure el retaule i l'altar de Francesc Salvà abans de les reformes del Vaticà II.

En aquesta foto de l'any 1959 podem veure els bancs antics i que la porta principal del temple encara no té cancell.

Casament d'Antònia Raja i Gabriel Hernaiz el 17 de maig de 1972. Podem veure com l'altar, de l'escultor Francesc Salvà, s'ha reduït de mida i ja no està aferrat al retaule.

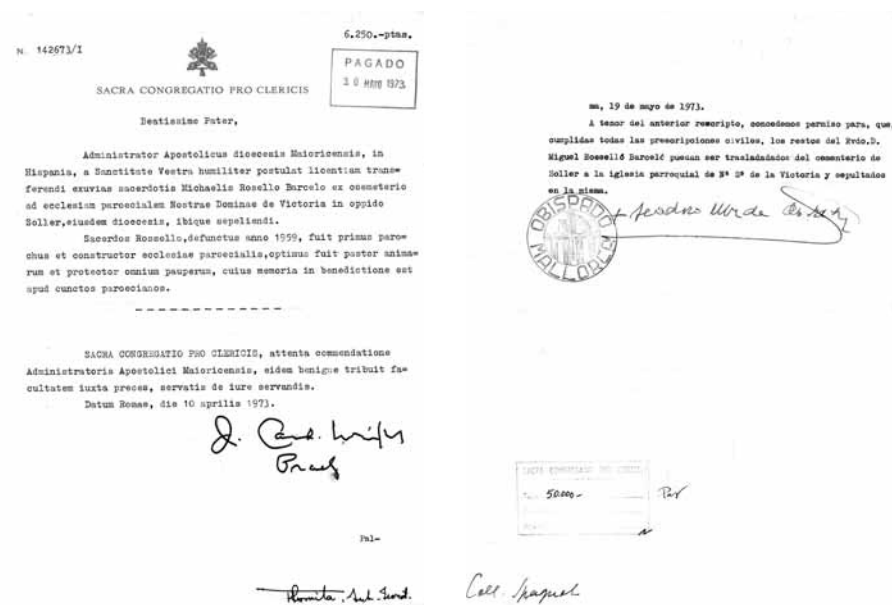
Casament de Pere Sampol i Catalina Trias el 18 de novembre de 1959. A la dreta podem veure mestre Martí Cifre Oller, que va dirigir les obres del campanar.

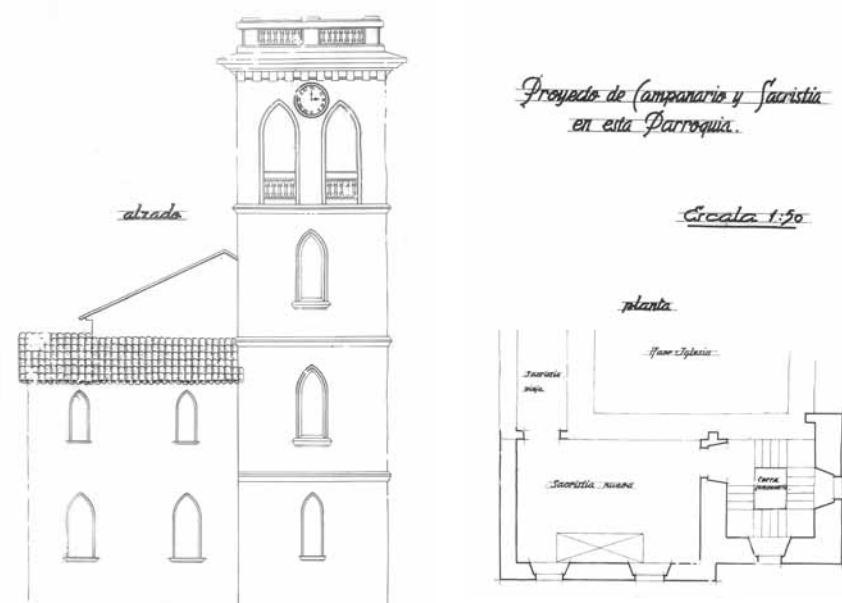
6: Peces per vestir l'altar de l'Horta i relació de les persones que les feren. Any 1923.

7: Permís de sanitat per traslladar les despulles de Mn. Miquel Rosselló al temple de l'Horta.

8-9: Anvers i revers del permís de Roma i del bisbat per traslladar les despulles de Mn. Miquel Rosselló.

10-11: Plànol del campanar i la sagristia. Podem veure que el campanar actualment té un cos més.

12: Casament de Francisco López i Joana Vallespir, 28 de novembre de 1965. El prevere és Mn. Bartomeu Nadal Cifre. Podem veure al fons la imatge del Sant Crist amb una vesta.

13: Carrossa que sortia a la processó quan acabaven les missions. Solien baixar, per dur-la en un tabernacle, la imatge original de la Mare de Déu de la Victòria. Imatge del decenni de 1940.

14: Primera comunió de Magdalena López Vallespir, l'any 1978. Es pot veure a la foto l'escolà Pere Sampol, Mn. Miquel Pons i altres persones col.laboradores del temple.

15: Mn. Miquel Pons Sastre, rector de l'Horta (1970-1981)

16: El P. Ricard Janer Bonafè, rector de l'Horta des de 1994.

17: Trasllat de les despulles de Mn. Miquel Rosselló al temple de l'Horta.

18: Trasllat de les despulles de Mn. Miquel Rosselló al temple de l'Horta.

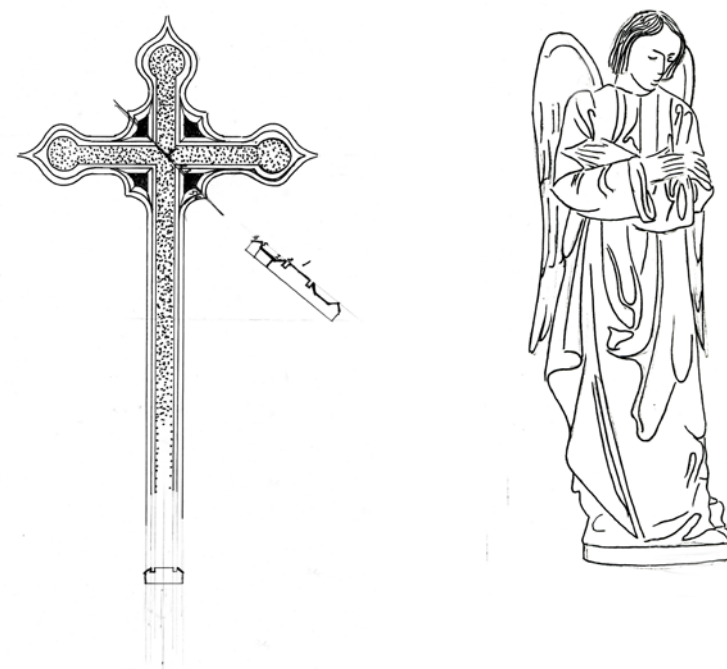
19: Trasllat de les despulles de Mn. Miquel Rosselló al temple de l'Horta.

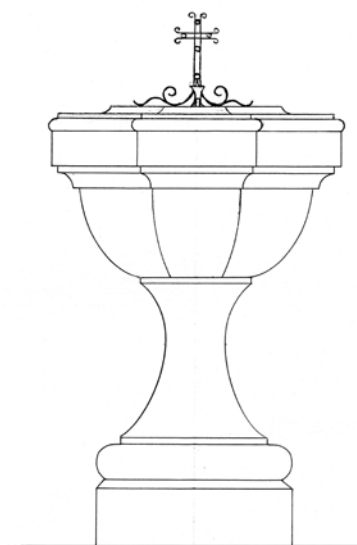
20: Benedicció de la imatge de la Mare de Déu de la Victòria obra de Baltasar Vidal Garcías.

21: Col·locació de la imatge de la Mare de Déu de la Victòria al seu nou cambril.

22-23: Dissenys de la creu que cimeja el sagrari i de un dels àngels del seu costat. Disseny del P. Janer.

24: Disseny del P. Janer de la tapadora de la pica baptismal.

25: Interior del temple abans del disseny dels vitralls del P. Janer. Podem veure a les parets les humitats del temple.

27: Obres d'enrajolat a l'interior del temple.

26: Estat de les teulades abans de la reparació definitiva.

28: Sant Josep de la Muntanya dins la seva nova fornícula.

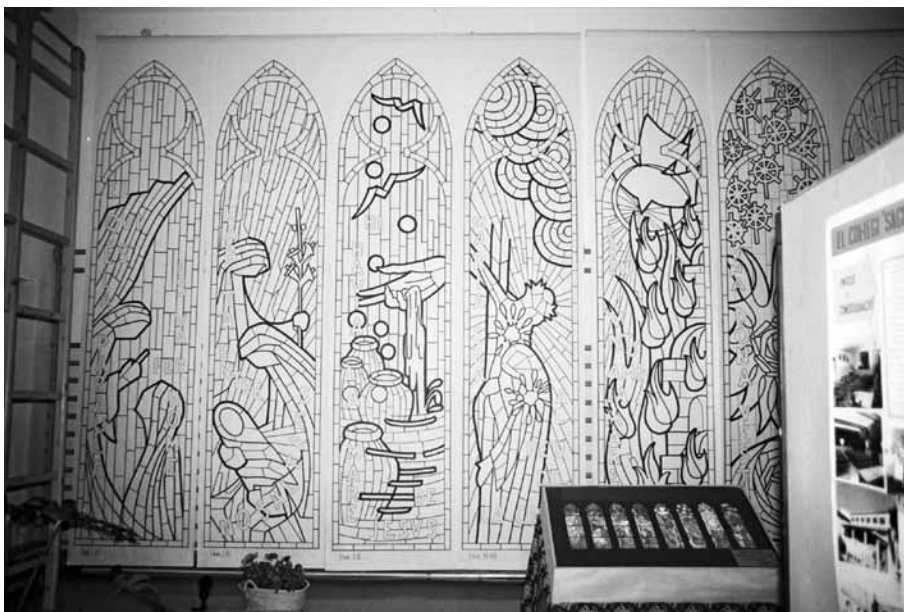
29: La Mare de Déu de la Victòria dins el seu cambril

30: Estat del campanar i les campanes abans de la reforma

32: Disseny dels vitralls de l'Horta, obra del P. Ricard Janer.

31: Procés de disseny dels vitralls del P. Janer.

33: El mestre vitraller Pere Cànovas Aparicio treballant abans de col·locar un dels vitralls.

34: Procés de col·locació d'un dels vitralls.

36: Vista exterior del temple

35: Humitats que hi havia al temple abans de les obres. Un cop finalitzada la reforma el mateix P. Janer s'enfilà als bastiments per repintar el temple.

37: Foto del ferrer Joan Navarro i el vitraller Pere Cànovas treballant a la rosassa

38: Vista general de la rosassa

39: Els vitralls acabats donen lluminositat al temple. En aquesta foto encara no s'han eliminat les humitats.

40: Detall de les obres de la teulada.

41: Talla de la Mare de Déu de la Victòria de la façana. Aquesta imatge està feta amb pedra de Santanyí per l'escultor Baltasar Vidal Garcias.

42: Detall del cap del nin Jesús de la Mare de Déu de la Victòria de la façana. Podem veure que es va reforçar amb una ànima de ferro per evitar futurs trencaments.

43: Vista del campanar ja restaurat i de les campanes.

45: Detall de l'interior del temple.

44: Vista general de l'interior del temple

46-47: Imatge de la Mare de Déu de la Victòria que es conserva a les cases de Can Tamany. Podem veure la imatge abans i després de la restauració del P. Ricard Janer.

48: Benedicció de les obres a càrrec del bisbe Teodor Úbeda Gramage. Festa del 75è aniversari del temple.

50: Benedicció dels vitralls a càrrec del bisbe Teodor Úbeda.

51: Vista general del campanar.

49: Celebració del 75è aniversari del temple.

52: Façana del temple de l'Horta. Aquesta foto és actualment irrepètible ja que a l'esquerra del carrer s'ha construït un nou edifici que no deixa veure la totalitat de l'església.

53: Sagristia del temple de la Mare de Déu de la Victòria.

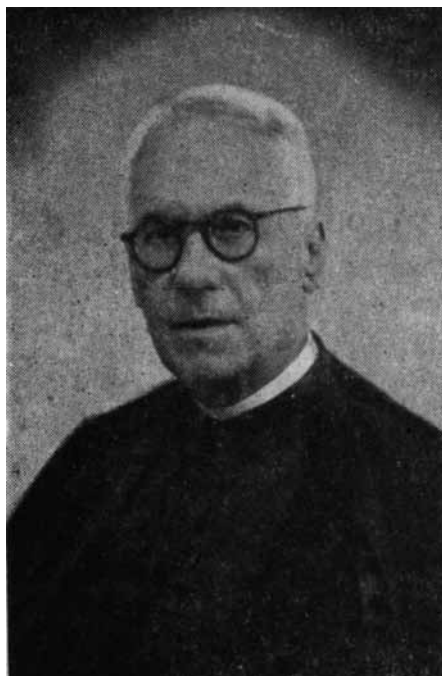
55: Crist jacent d'alabastre

54: Detall de les escales del campanar després de les obres.

56: Una de les dues sales de catequesi.

57: Mossèn Miquel Rosselló Barceló (1878-1959).

L'ARXIU FOTOGRÀFIC D'EN GUIEMÓ

Rafael García Pérez (Fuli)

1. Introducció

Aquesta comunicació consisteix en la presentació d'un arxiu fotogràfic compost per unes quatre-centes fotografies de diferent temàtica referents al Port i tot el que al seu propietari Guillem Casanovas, "Guiemó" va portar al cor a llarg de la seva vida: la família, la seva barriada –Santa Catalina, i els seus habitants, Sa Figuera, Sa Torre, i tot el concernent a la seva profunda fe catòlica, sent aquesta, un puntal al llarg de la seva existència.

Més enllà del valor del document gràfic, aquesta comunicació té la intenció d'agrair i retre un petit homenatge a una persona que tant va voler aquestes fotografies i el que representaven, conservant com un petit tresor que va anar augmentant amb el pas dels anys.

2. En Guiemó

Guillem Casanovas Vicens, fou fill de Guillem i Maria, sent el segon dels tres germans nascuts en el matrimoni, els seus germans es deien Margalida i Tomeu, sent aquest últim sacerdot. El seu pare era de professió marí i pescador, tenia el nomenament de patró de cabotatge d'Antic Règim per les costes d'Espanya i de la Mediterrània l'any de 1930.

Archivo Guiemó 63

En aquesta foto Guiemó (al centre) amb els seus germans Margalida, y Tomeu

Va venir al món el 20 d'octubre de 1927, en el número 8 del carrer de Santa Catalina, lloc on va viure i treballar com a patró de pesca artesanal en un llaüt de la seva propietat, anomenat "Guiemó". Descendent d'una antiga família marinera, fent honor de la seva descendència, es va dedicar a la mar com molts conveïns de la seva generació. Era una època de molta feina, sobretot en la mar, on Guiemó va començar des de petit ajudant els seus cosins en un vaixell de la família.

Més endavant, la pesca i el contraban eren una forma normal de guanyar-se la vida, encara que a en Guiemó això últim no li agradés mai, l'especialitat de la seva vida va ser la pesca del calamar amb potera, art que va dominar amb destresa fins al final dels seus dies. Segons les seves paraules no va conèixer la navegació i la pesca a vela, però sí va ser un fidel coneixedor i transmissor dels costums i tasques marineres i bon coneixedor, com no podia ser d'una altra manera, d'un ofici, diria més aviat, una forma de vida que portava amb un orgull no dissimulat.

Guiemó era una persona senzilla i especial, bon narrador de llegendes i records d'una infància ben diferent a la dels nostres dies.

Solia explicar les sortides que realitzava amb el seu padrí en un bot de remos cap al Camp de Sa Mar per canviar una mica de tabac per tomàquets i verdures, i com a casa salaven pàmpols per proveir la cuina en els durs mesos de l'hivern.

Pel que fa al seu pas per l'escola, no va ser d'allò més dilatada, al Port va assistir a l'escola que estava entre el Terramar i el Costa Brava, dins de la base, obra del Canonge Oliver, fins als set anys va durar aquesta, fins a l'arribada de la Guerra Civil, després va anar a la de Santa Catalina.

Guiemó, la seva germana i altres nins del Port a les rentadores

Guiemó, la seva germana Margalida, ties i altres familiars i veïnats en una excursió al Torrent de Pareis.

3. El seu arxiu

Totes les fotografies, en la seva forma original, estaven plastificades; pel que fa a l'ordenació, que podríem dir que era anàrquica, s'ha primat el mantenir la col·locació que tenien a les caixes de cartró on estaven dipositades, l'objectiu principal era respectar la seva memòria, si aquest era el seu desig, no seria jo qui ho canviés.

El mètode de treball ha consistit en digitalitzar en alta i baixa resolució cadascuna de les imatges i procedir a la seva numeració; tot seguit, s'ha creat una fitxa en format Word per poder documentar les imatges el més profusament possible.

Vaixells de pesca arribant de pescar.

Tan important com el document gràfic ha estat la documentació i identificació de les persones i les dates de les imatges. Aquest en bona part ha estat recollida per membres de l'Associació de Gent Gran del Port i en especial, per n'Isidro Prats, el qual està desenvolupant un magnífic treball en la conservació patrimonial gràfica de la memòria del Port i la barriada marinera en un arxiu de la seva propietat.

També han col·laborat Sebastià Balaguer, Mossèn Bartomeu Balaguer, cosins de l'anterior i la germana d'en Guiemó, Margarita Casanovas, els quals han estat el pilar de la informació de les imatges corresponents a la família i

ens han donat noms i cognoms a imatges anònimes que van des de principis del segle XX fins els nostres dies.

Des d'avui aquest arxiu, cedit per la voluntat del seu propietari Xisco Arbona, a qui agraeixo la seva confiança i generositat per la cessió de la seva totalitat, està a l'abast de tots els ciutadans, premsa local i entitats culturals.

La intenció d'aquesta tasca és que l'arxiu, una vegada conclòs la seva digitalització, retorni d'alguna manera al barri on va néixer, el de Santa Catalina.

Per a la tasca de catalogació i descripció s'han elaborat unes fitxes bàsiques, que han servit per recopilar la informació que va arribant des de diverses fonts. En elles s'intenta recopilar totes les dades possibles de les imatges i acompanya la fitxa una o unes fotografies reduïdes per tal de tenir-ho tot en un mateix document informatiu.

Dos exemple:

DADES

Autor: Comandancia de Marina

Família: Torrens

Lloc: Maó

Data :14-octubre de 1908

HISTORIAL

José Torrens Moll, fill d'Eduardo i Apolonia, de Maó. Aquesta foto pertany a la seva cartilla de marina, és de la comandància marítima de Cartagena al qual pertanyia Menorca. Està inscrit en el foli 53/908y es va inscriure el 14 d'octubre de 1908. Va treballar de fogoner en diferents vaixells i es va desembarcar diverses vegades per malaltia.

Tenim la seva llibreta d'embarcaments escanejada per a qualsevol altra informació.

A la segona instantània està embarcat en el vapor Menorca i és el primer de la segona fila començant per la part de baix, amb bigoti.

DADES

Autor: Desconegut

Família: Tripulació de El Gallo

Lloc: Marsella (França)

Data : Devers 1910

HISTORIAL

Tripulació del llaut *El Gallo* al port de Marsella. En ella hi estaven

embarcats alguns avantpassats de les famílies més antigues de Santa Catalina, entre ells el padrí d'en Guimó.

Archivo Guiemó 23

Voldria finalment agrair a tots el que han col·laborat en aquest treball, i especialment a la dona d'en Guiemó, Catalina Clavijo, fent possible que aquest arxiu tan estimat pel seu marit arribés a mans del seu actual propietari Xisco Arbona.

Moltes gràcies Guiemó.

SENYALS MARÍTIMES DEL PORT DE SÓLLER, HISTÒRIA, EVOLUCIÓ I SITUACIÓ ACTUAL

Juan Ant^o García Fernández

Els senyals marítims es classifiquen: en lluminosos, sonors i radioelèctriques.

Els senyals Marítims lluminosos, poden ser Fars, quan la llum té més de 10 milles nàutiques, Balises, Boies lluminoses, Enfilacions, llum de Sectors, aquestes tenen menys de 10 milles nàutiques.

Els senyals Marítims sonors, són les Sirenes per a Boira, aquestes tenen un codi en Morse amb una sola lletra. Hi ha també campanes adossades a boies que amb el seu balanceig sona i avisa del perill.

Els senyals Marítims radioelèctrics, són els radiofars (avui substituïts per equips de GPS diferencial Marítim), Radars Racón i reflectors de Radar. Va haver-hi també la cadena DECCA i la cadena OMEGA, aquestes van desaparèixer quan s'implantà el GPS.

El primer far que es creu que va existir a Mallorca, va ser construït a Pollensa en temps de l'Imperi Romà. Però no se sap exactament on estava situat i no hi ha ni restes ni informació.

Els fars que es tenen coneixement de ser els primers, són els de Porto Pí (del segle XIII) i del Far de Punta Grossa (Cap Gros).

El port de Soller és l'únic refugi que existeix en la costa N.W. de Mallorca. Per la dificultat d'entrar a l'hivern amb temporals de Nord i havent ocorregut bastant naufragis en les seves proximitats.

Amb la finalitat de facilitar el seu reconeixement i millorar la seguretat a la navegació, l'Ajuntament de Sóller va procedir a construir en 1842 en el paratge denominat "Muleta" el Far de Punta Grossa, l'edifici era de maçoneria ordinària de reduïdes dimensions de 9,2 x 8,10 metres, amb els costats axaflanats tancant-se sobre la torre. Un passadís central distribuïa les quatre habitacions i permetia l'accés a la torre. La torre tènia 19,25 metres sobre el nivell del terreny i està dividida la seva altura en quatre cossos de seccions decreixents obtingudes per disminució del grossor dels murs. Cada cos està separat per un adorn circular o cornisa. En el cim de la torre s'hi hagi un balconet.

La llum era a força d'oli d'oliva, no s'il·luminava cada dia, sinó dies concrets d'entrada de vaixells o temporal. Aquesta llum de port mantinguda i administrada per arbitris que es recaptaven entre embarcacions que allí atracaven.

A causa dels nombrosos naufragis de vaixells estrangers i nacionals i forçat

l'Estat Espanyol pels països de França, Itàlia i Gran Bretanya a construir fars en les seves costes, l'any 1847 es projecta un pla general d'enllumenat de les costes Espanyoles i colònies.

Una real ordre de 12 de Setembre de 1851, sol·licita l'Estat, el Far de Punta Grossa (Cap Gros) al batle de Sóller, lliurant-se a l'enginyer encarregat de Fars, del Ministeri de Foment el dia 23 de Gener de 1852.

Com estava en mal estat, es va pensar derrocar-ho i fer un de nou, però com el pressupost excedia molt, es van decidir a restaurar-ho, gastant-se en 1855, 9.986 reals i en 1859 es col·loca un aparell amb una òptica de quart ordre. El nou aparell catadiòptric, que juntament amb la llanterna octogonal, havia estat adquirida a la casa Sautter de Paris, cost 9.522,77 pessetes.

L'aparença va ser llum fixa i utilitzava una làmpada moderadora d'oli d'oliva i estava atès per dos torrers, que feien tornos. En 1883 es canvia la làmpada per una Maris de doble metxa, que va funcionar primer amb parafina d'Escòcia i després amb petroli.

A causa de la dificultat de poder viure a les reduïdes habitacions del far, els dos torrers, el 1884 s'amplien els habitatges.

L'any 1918 s'electrifica el far, funcionant amb una bombeta de 100 watts 120 volts emprant la mateixa òptica d'horitzó de quart ordre i llum fixa.

L'any 1944 es modificà i modernitzar la instal·lació elèctrica, ja que estava en molt mal estat per desperfectes de tempestes. En aquest mateix any els funcionaris del cos de torrers de fars, canvien de nominació passant a cridar-se Tècnics Mecànics de Senyals Marítims. També aquest any 1944 la plantilla d'aquest far de dos tècnics es redueix a un sol, donant una assignació del 10 % mes del sou, al tècnic que es queda.

Aquest far per la seva altura 119 metres a nivell del mar estava i està propens a les descàrregues atmosfèriques (rajós) els quals en dia 3 d'Abril de 1952 van provocar la destrucció de la instal·lació interior, el transformador i la línia d'alta tensió que quedo a trossos. Provisionalment es va tornar a l'enllumenat amb petroli, amb una làmpada "Aladino" d'incandescència i després d'11 anys, en 1963 es repara la línia elèctrica i el far va tornar a funcionar amb electricitat.

L'any 1963 es canvia la llum fixa per centelleigs de llum, col·locant-se una maquina de rotació amb pes motor, desplaçant-se aquest pes per una canalització en la paret de l'escala de la torre, que avui encara es pot veure. Aquesta maquina de rotació movia unes pantalles prop de l'òptica fixa, donant llum i foscor, amb una característica de tres centelleigs cada 15 segons. Aquesta maquina de rotació, procedia del far de Cala Figuera i estava fabricada a Espanya per la Maquinista Valenciana.

El pla de millores de Senyals Marítims d'Espanya de 1967, obliga més tard a una nova substitució. El sistema que es va instal·lar era el més modern del moment. Exhibit en l'exposició "Pharo-70" a Estocolm (Suècia). Va ser el

primer instal·lat a Espanya.

Per instal·lar-ho, s'amplià dos metres la torre i també es reemplaça la llanterna, col·locant-se una nova, de la casa Racional de València d'1,75 metres de diàmetre, amb muntants helicoidals i cristalls triangulars corbs. El nou equip òptic era de la casa Sueca AGA, tipus PRB-12, compost de 12 bombetes de feix segellat de 28,5W/6V. i va entrar en funcionament el 14 de Juliol del 1970, donant la característica de grup de tres centelleigs blancs cada 15 segons, amb un abast de 18 milles nàutiques.

L'any 2003 s'instal·la el sistema de control remot del far, controlat des del centre de control del Port de Palma.

L'any 2008 i a causa de no trobar ses bombetes per a l'equip PRB-12 i després d'estar funcionant 38 anys, es modifica el sistema òptic per una òptica acrílica i bombetes d'al·lògens metàl·lics de 400 W – 220 V equivalent a bombetes de 3.000 W de filament, va ser construït i muntat per una empresa espanyola dedicada a la senyalització marítima. A causa de la potència lumínica d'aquestes làmpades i ha la protesta de diversos veïns de xalets del port, es va haver de tapar amb cortines dobles la zona de terra, quedant visible la llum de la zona marítima: 054° - 232°. L'abast nominal a passat de 18 a 24,5 milles nàutiques.

Hi ha dos fars mes en el Port de Sóller, el far de la Creu l'antic i el nou o actual. Aquest es creu com a complement del far de Cap Gros, i el nom ve d'una gran creu de fusta negra que estava en el far antic.

Va ser construït per l'Enginyer Emili Pou i el contractista de Sóller Jaume Comas, va ser inaugurat el 15 de Setembre del 1864, amb una òptica de sisè Ordre i amb làmpada moderadora amb ressort per a oli d'oliva. Tant l'òptica com el llum va ser comprat a França, per 5.306,95 francs. El far tènia llum fixa i un abast de 9 milles nàutiques.

Aquest far passà d'anar amb oli d'oliva a oli mineral i petroli amb una Maris d'una metxa, a electricitat l'any 1918 amb bombeta de 60 watts i 150 volts i llum fixa, amb un abast d'11 milles nàutiques. L'any 1923 es modificà, emprant una maquina de rotació amb pes motor, desplaçant-se aquest pes per una canalització en la paret de la torre, per produir ocultacions equidistants de llum i foscor, amb unes pantalles que giraven al contorn de l'òptica fixe.

L'edifici del far vell és de pedra i de forma circular per aguantar millor els cops de mar.

El lloc on es va situar el far va ser molt problemàtic, per tenir una cova i una obertura superior que fa de bufador, que quan hi ha temporal de l'oest i nord-oest, surt un doll d'aigua que aconsegueix els 30 metres d'altura, i cau sobre l'edifici causant desperfectes. Moltes vegades durant els anys que a estat funcionant el far s'ha apagat, bé per filtració d'aigua o trencament de cristalls de la llanterna, a causa dels forts temporals, que obligava a sortir de l'edifici a la família del torrer i refugiar-se a una casa d'obers de la construcció de quant

es construeix el far, distant uns 40 metres del far.

El 1935, va quedar llesta la nova torre sense llanterna i el nou habitatge, el torrer passà a viure amb la seva família, i va seguir funcionant l'antic far, fins a l'any 1945 que s'inaugura l'actual far amb la mateixa òptica de sisè Ordre, sense la maquina de rotació i les pantalles, emprant destelladores elèctrics amb bombetes de 500 watts i 150 volts, amb una característica de centelleigs aïllats cada 2,5 segons, i un abast de 13 milles nàutiques. Com a reserva d'energia elèctrica, es va instal·lar un grup electrogen.

Durant la guerra civil, s'ordenà l'apagat dels dos fars i balises de dics del port de Sóller i solament s'encenien quan havien de venir submarins o altres vaixells militars del bàndol nacional.

El 1984 es canvià l'òptica i l'equip lluminós, per un denominat – electro gas – que era autònom, funcionant amb bombeta de 500 watts i 125 volts i quan es fonia el llum o faltés l'energia elèctrica, passava a funcionar amb dues flames nues en filtres de 30 litres cadascuna, amb gas acetilè i quan retornava l'electricitat o se substituïa la bombeta fosa, automàticament s'anul·lava el gas i entrava l'electricitat. Aquest equip automàtic es comprà a la casa AGA de Suècia i s'instal·là per eliminar la plaça de farer del far de la creu, ja que en 1985 el tècnic D. José Gradaille Trobo es va jubilar, essent l'últim farer d'aquest Far. Passant posteriorment, el Far i balisament del Port de Sóller a dependre del tècnic del Far del Cap Gros.

El 1997 es va tornar a canviar l'equip lluminós per un altre electrònic preparat per poder instal·lar el sistema de telecontrol i eliminar el gas acetilè, funciona amb dues bombetes al·lògenes de 500 watts 220 volts com a llums principals, i com a reserva en cas de falta de xarxa elèctrica o fusió de bombetes principals, entrarien una de les dues bombetes al·lògenes de 12 volts 150 watts. L'òptica és la mateixa que l'anterior equip, amb un abast de 13 milles nàutiques i característica de centelleigs aïllats cada 2,5 segons.

En 2003 s'instal·lo el primer sistema de telecontrol, controlat des del centre de control del Port de Palma.

En la seva nova ubicació, el Far de la Creu encara segueix afectat per les ones i temporals, que en ocasions li banyen totalment inutilitzant la seva llum.

Tant el Far de Cap Gros com el Far de la Creu, es recullen dades Meteorològiques

com a temperatures màxima i mínima, mesuraments de la pluja, humitat relativa de l'aire, evaporació, visibilitat a l'horitzó, força del vent, l'estat del mar, dies de tempestes, dies de calamarsa i adreça del vent. Es disposava de caseta meteorològica, amb termòmetres, termo hidrógraf, evaporímetre, baròmetre digital, anemòmetre i pannel digital sobretot en el Far de Cap Gros, donant dues parts diaris per telèfon i enviament de dades escrites cada mes, a Meteorologia. Avui solament es fan mesuraments de la pluja que s'envia mensualment a Meteorologia.

A més dels Fars hi ha altres senyals marítims per a l'ajuda a la navegació, com són les balises en els dics i pantalans amb un abast d'1 a 3 milles. Hi ha una enfilació que s'instal·là l'any 1965 i estava formada per dues balises de 3 milles nàutiques, superposades en la faldilla de la muntanya, una anterior donava centelleigs centellejants cada 0,5 segons, amb òptica d'horitzó i l'altra balisa posterior donava centelleigs cada 2 segons, amb òptica d'ull de bou i molt direccional. A la nit el vaixell havia de veure les dues llums superposades per entrar centrat pel port. Aquestes balises tenien adossat a la torre un rombe de gran dimensions de color gris clar, i els vaixells que obstaculitzen de dia havien de veure'ls superposats pels vèrtexs, per entrar centrat en el port. Aquesta enfilació ha estat funcionant fins a final de Juliol d'aquest any 2012, que s'ha col·locat un sistema més modern anomenat llums de Sector, que consta de tres focus direccionals de llum a leds de color vermell, blanc i verd, el vaixell haurà de veure constantment la llum blanca centellejant quan es va centrat entrant en el port i si no és així vora a la dreta el verd i a la seva esquerra el vermell.

En el Far de Porto Pí que aquesta en el Port de Palma, és el tercer més antic del món funcionant i el segon més antic d'Espanya després del Far de la Torre d'Hèrcules.

On hi ha una exposició tipus museu, que es poden veure, òptiques, làmpades i aparells que van estar funcionant en els Fars del Port de Sóller, i altres Fars de Balears. La seva visita és gratuïta, i solament hauran de concertar el dia i hora, cridant al número de telèfon 971228155 i fax 971726948.

BIBLIOGRAFIA

ASOCIACIÓN NACIONAL DE TÉCNICOS MECÁNICOS DE SEÑALES MARÍTIMAS: Guía de las señales aeromarítimas de España, 1954

SÁNCHEZ, Terry, M.A: Faros españoles del Mediterráneo, MOPU, Madrid, 1987

PERÉZ, de Arévalo, Javier: Archivo histórico del Faro de Porto Pí – Autoridad Portuaria de Baleares, 2012

